פרשת **חיי שרה** תשפ"א לפ"ק | גליון תתשע"ד שנה כ"ג

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

ואברהם זקן בא בימים

באחת הערים היה בית הקברות שגיל הנפטרים שהיה חקוק על המצבות היה נמוך, על מצבה אחת נחרת שהנפטר היה כבן עשרים שנה, על אחרת נחקק נפטר בן שלושים שנה, וכן הלאה.

פעם הגיע שם איש אחד מארץ נכריה ונכנם לבית הקברות והשתומם למראה עיניו, ועצר את העוברים ושבים ושאלם לפשר הדבר: מדוע נפטרים בעיר זו בני אדם כה צעירים

השיבו לו: במקום זה נוהגים לציין את מידת אריכות הימים של הנפטרים, כלומר, את החיים שהאנשים פעלו בהם פעולות טובות ומילאו את תפקידם בעולם.

אמנם גם בעיר זו חיים האנשים שנים ארוכות, אולם שנים אלו אינן נחשבות אלא אם כן עשו בהן מעשים טובים, לימוד תורה וקיום מצוות, ושאר הימים אינם נחשבים כלל.

והנמשל מובן, דהנה בספרי קודש כתבו לפרש מאמה"כ "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", דאברהם בא עם כל ימיו, כיון שניצל כל יום, ואף יום אחד מחייו לא הלך לאיבוד, אלא בכל יום ויום עשה ופעל משהו, עד שבאו כולם בחשבון, ולעת זקנה ב"א עם הימי"ם, היינו שלא היה חסר אף יום אחד ממצות ומע"ט.

קיימת אריכות ימים ושנים וקיימת אריכות שנים בלבד, אריכות שנים שיש בה גם אריכות ימים, כוונתה היא לשנים ארוכות אשר כל הימים שבהן היו מנוצלים, ולכן גם הם נחשבים לארוכים, ועל כגון זה נאמר בפסוק (משלי ט יא) כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים.

לעומת זאת, אדם שימיו מבוזבזים וריקים מתוכן אין לו אריכות ימים, אם הוא הגיע לזקנה, אפשר לומר עליו שזכה לאריכות שנים בלבד.

אצל אברהם אבינו שימיו היו מלאים, נאמרה עליו הכפילות הנזכרת: "ימי שני חיי אברהם אשר חי" שנותיו של אברהם אבינו וימיו היו זהים, הוא ניצל את כל ימיו ושנותיו למען מטרות נעלות.

אשרי האיש אשר הולך בדרכו של אברהם, ובהתקרבו לקץ ימיו ניתן לומר עליו שהוא זקן ושבע ימים, ואינו נחשב כאדם צעיר או כילד שרק מעט מחייו היו מנוצלים למען עבודת ה'.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תפרים - לקיחת תפרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
מזוזות ביתך ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
למען ציון לא אחשה ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבת ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב
דברות קודש ..... ג

לשמרך בכל עת
מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

וה' ברך 'את' הטפלים להצדיק, 'בכל' שמתברכים ממילא בכל טוב, כי השכינה הק' עם הצדיק

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. הנה, הצדיק יש שיוכל להרכין עצמו ומטה שכמו לסבול עם בני ישראל הבאים אליו להגביהם ולהאירם, וכמו שמצינו באברהם אע"ה מגייר האנשים ושרה את הנשים. אבל יש ימים אשר תקשה עליו טרדת בני אדם להרכין עצמו אליהם, **רק מחמת שהשכינה עמו תדיר, ממילא נפעל כל עניני בני אדם הנטפלים אל הצדיק.** וזה הפי': **"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם" פירוש הטפל לאברהם** ('את' טפל הוא. סוכה ו.), **כלומר זה שהיה מדבק ומחבר עצמו לאברהם היה מתברך: "בכל" מחמת שהשכינה היה עם אברהם.**

אור לשמים

ימי הבחרות הוא החמימות, ומעלת ימי הזקנה הוא הדעת, וצריך להיות שניהם משמשים בכל עת

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. הנה כתוב (פר' ברכה) "וכימיך דבאך", ופירש"י ז"ל: 'ימיך' הם ימי הבחרות, ו'דבאך' הם ימי הזקנה. כי ימי האדם נחלקים לימי זקנה וימי בחרות, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון. בימי הבחרות האדם הוא בכוחו, בזריזות והתלהבות, ואין הזוק כחסידות בתחלתו, אך עם כך גוברות בו מאוד התגברות התאוה ורתיחות הדמים, ובימי הזקנה הוא להיפך, כי רתיחות והתאוות אינן בחזק, ויש לו דעת שלמה לעבודתו, אך הוא קרוב לתשות ועצלות רח"ל. ולכן צריך אדם לאחוז בשתי הדרכים, שתי בחינות הימים ביחד, דהיינו **שבימי הבחרות ישתמש גם בימי הזקנה, לעניין קרירות התאוה והדמים, שתהיה לו דעת שלמה**, ויהדיו יהיו תמים הבחרות והזקנה, וכמו כן **בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות בהשתדלות העבודה, ויהיו יחד הזקנה והבחרות ויתחדשו כנשר נעוריו.** וזהו: **"וכימיך דבאך"** שיהא ביחד ילדות ושיבה.

וזהו: **"ואברהם זקן בא בימים"**, ימים רומז על ימי הבחרות (כפירש"י על "וכימיך") ור"ל **שגם בימי הזקנה היתה לו המעלה של הבחרות.** וזהו גם **"ויהיו חיי שרה מאה שנה"** רומז שגם לעת זקנתה היתה **בת ק' כבת כ'**, שהיו לה שתי בחינות "חיים" ביחד. וזהו: **"שני חיי שרה" שתי בחינות של חיים, הזקנה והילדות ביחד.** ועל כך פירש"י: **"כולן שוין לטובה"**, שכל ימיה היו שוין, **כי מתחלה היו לה ילדות וזקנה ביחד, ולעת זקנתה היו לה זקנה וילדות ביחד.**

אמרי נועם

אליעזר שינה הסדר שלא יראו רוח קדשו

ואשאל אותה ואומר בת מי את וגו' **ואשים הנזם על אפה** וגו' פירש"י: "שינה הסדר, שהרי הוא תחלה נתן ואחר כך שאל, אלא שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו ואיך נתת לה ועדיין אינך יודע מי הוא". לכאורה יפלא על אליעזר, שהיה דולה ומשקה מתורת רבו, מי התיר לו לשנות דיבורו מחשש שלא יתפשוהו בדבריו, והלא מצינו בגמרא (סנהדרין צז.) **"החוא מרבנן דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוי משני בדיבוריה"** כו'. ותו, הלא באמת חפץ ה' הצליח בידו ונתנם לאשר אלה לה, ואם כן למה חשש שיתפשוהו בדבריו, אדרבא יראו וילמדו כי רוח הקודש שרתה עליו.

ונראה, שבאמת מהאי טעמא גופיה שינה הסדר כדי שלא יתפשוהו בדבריו ויחזיקוהו לבעל מופת ובעל רוה"ק, כי דרך הצדיק הוא להיות נחבא אל הכלים. ולפיכך שינה הסדר ואמר בלבו מוטב אהיה משנה בדיבור ולא אתפרסם לבעל מופת ובעל רוה"ק, ובאמת על שינוי דיבור כזה אמרז"ל (ב"מ כג:) "בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במיליהו במסכת" ופירש"י: "מדת ענוה היא" עיי"ש. וזהו ששבחו חז"ל ואמרו **"יפה שיחתן של עברי אבות מתורתן של בנים" 'יפה שיחתן של עבדי אבות'**, היינו השינוי סדר שהיה משנה דיבורו כדי שלא יתגדל ויתפרסם, הוא יפה **'מתורתן של בנים'** היינו מאותן הלומדים להתגדל ולהתפרסם, כגון בשביל שאקרא רבי וכדומה.

דברי ישראל

הסימן לפשט אמיתי שמביא שמחה ובהירות

ויצחק בא מבוא באר לחי רואי. כתיב בתהלים **"פקודי ה' ישרים משמחי לב"**, ויש לפרש הכוונה, כי האדם אשר הוא בעל עיון, ומחדש בתורה סברות וחידושים, ידע שאין זה העיקר, "רק כשבא בלבו סברא ועמה מרגיש שמחה ויוגבה לבו ומרגיש בהירות, אז ידע שהסברא ישרה ונפלאה, ומאת ה' היתה לו זאת, מתת אלקים היא. וזה ברור ואמיתי, ויודע קצת לבעלי עיון, וביותר לחסידים עוסקים לשמה". **וזהו מאמר הכתוב: פקודי ה' ישרים אימתי, כאשר הם משמחי לב "ימובן למשכיל מאליו".** וזהו הרמז: **"ויצחק בא"** חדוה וצחוק באה לאדם, **"מבוא באר"** כשהוא בא על ביאור ופירוש, הן בתורה שבע"פ בגפ"ת והן בתורה שבכתב, **"לחי רואי" וחידושי תורתו ראויים לבוא לפני חי עולמים, וחם "פקודי ה' ישרים" שמזה 'יצחק בא' חדוה ושמחת הלב.**

נועם מגדים

עיבוב הגאולה שאין עובדין להש"י בהתלהבות

בהפטרה, **והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו** (מלכים–א, א). **"והמלך דוד"** רומז על מלך המשיח (עי' סנהדרין צח:) **"בא בימים"**, היינו, כבר הגיע זמנו לבוא, ומה הטעם שביאתו מתעכבת, על זה אמר: **"ויכסוהו בבגדים"**, **היינו, המצוות שנקראות 'לבושים'** (זהר חדש ח"א רכ"ו), **שאכן מקיימים מצוות, אך "ולא יחם לו", כלומר, שעושים אותן בלא חמימות.**

באר המים

[להרה"ק הרבי ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע יו"ד ל' חשון]

ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר וגו'. ובמדרש מהיכן יצא, מהר המוריה, יי"ל בהקדם דברי הגמי בת היה לאברהם, והקשו בתוסי למי"ד בן נח מותר באחותו, למה לא השיאה ליצחק, ותי בפרשת דרכים כי הלא אברהם אבינו קיים כל התורה לכויע להחמיר, ושמא תאמר כהרמבי"ן דדוקא בארץ ישראל שמרו התורה קודם שניתנה, הא יצחק אסור היה לצאת מארץ ישראל משום שהוא עולה תמימה, וזאת כוונת המדרש כי מבנות כנעני אין לו ליקח כי אין ברוך מדבק בארור, רק דהיה יכול לקחת אחותו, והיינו מהיכן יצא, והשיב מהר המוריה יצא ואי אפשר לו לצאת לחוץ לארץ, ובארץ ישראל שומרי התורה הן, לכך ע"כ לא נוכל דבר רע או טוב.

(ישמח משה)

☆

והי' ברך את אברהם בכל. יש לפרש עפ"י דברי מוזלהי"ה דמה שאחז"ל אין ברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, היינו שהברכה בבחי' הסתרה תחת הטבע, בבחינת שם שדי וכדומה, אבל ברכה הבא משם הוי"ה שהוא מורה על עשותו נסים נגלים, זהו מצוי אפילו בדבר המדוד והשקול והמנוי על דרך נס נגלה, וזש"ה וימצא בשנה ההוא מאה שערים, ותרגומו מאה בשערוהו, כי הלא ויברכהו הוי"ה דיקא ע"י"ש, וזש"ה והוי"ה ברך את אברהם בכל, כלומר שהיה הברכה מצויה בכל אפי' בדבר המדוד והמנוי, לאשר השיג הברכות מאת הוי"ה, לזה זכה לנס נגלה.

(ייטב לב)

והי' ברך את אברהם בכל. ובמדרש מי יעלה בהר ה' זה אברהם ומי יקום וגו' זה אברהם, וצדקה מאלקי ישעו שנאמר והי' ברך את אברהם בכל, ויש לפרש בהקדם מ"ש בקדושת יו"ט כי נודע שיש שני מיני נסיונות נסיון העושר ונסיון העוני, והנה אף כי עניות מעביר על דעת קונו, עכ"ז נמנו וגמרו שגדול נסיון העושר מן העוני, ואיתא בספה"ק אשר זה אינו רק בהעשירות הבא מידי מערכות השמים אשר מזליה גרם ליה, אמנם מי שזכה להעשירות בגזירות האומר ועושה לא על פי מזליה ומנהג העולם, זה לא יטה לבו מדרכי ה' כי מאתו לא תצא הרעות, ובלתי ספק אשר ה' הנותן לו כסף וזהב ישמרהו ג"כ שלא יזיק לו לעבודתו, וע"ז נאמר ברכת ה' תעשיר ע"כ, וזש"ה מי יעלה בהר ה' זה אברהם ומי יקום וגו' זה אברהם, כלומר שעמד בנסיונו אף שהיה לו עושר רב ונתקיים במקום קדשו ובמדתו אשר עמד בו ולא הזיק לו נסיון העושר, והטעם הוא כי וצדקה מאלקי ישעו שנאמר והי' ברך את אברהם בכל, דכיון שברכתו באה לו מאת ה' ומאתו לא תצא הרעות, וע"ז עמד בנסיון העושר.

(עצי חיים)

☆

שני חיי שרה. ופירש"י כולן שוין לטובה, וי"ל לפי מ"ש בחובת הלבבות שע"כ נתן הקב"ה התורה לעמו ולא הניח אותם על דרך המחקר שישיגו בעצמם הדברים הטובים, כי הקב"ה רצה לזכות את ישראל שיהיו כל ימיהם שלימים, כי בדרך המחקר אינו מקיים המצות עד שישיג בשכלו, ונמצא שכל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה עצי התמרים

רבינו קרא לפני השליח בענין השידוך פרשת אליעזר

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. בשב"ק פרשת חיי שרה שנת תרצ"ז הי' משובתי שבת בעיר סאטמאר מו"ה יעקב צבי פר"מ שו"ב הי"ד מטארנא, וקראו אותו לתורה, ורבינו ז"ע קרא לפניו כל הפרשה של אליעזר עבד אברהם שהלך ליקח אשה ליצחק בהתעוררות גדול, כן הי' אצל רבינו ז"ע הכל בכוונה מיוחדת, והנה העולם לא ידעו על מה ירמזון הדברים, אבל אנחנו ידענו זאת מבית אבינו. וביום הראשון בבוקר, שם לדרך פעמיו אודות זיווג רבינו ז"ע ביחד עם הרבנית מרת רויזא ע"ה בתו היחידה של רבינו ז"ע, ובאותה י"ג לחודש אלול היתה החתונה עם הרבנית ע"ה.

תמר יפרה (אות ל"א)

ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון

זה לשון אגרת קודש ממרן הקדוש בעל ייטב לב זללה"ה: **ברוך השם, א' תולדות תרל"ו לפ"ק סיגוט שלום לכבוד אוהבי ידיד נפשי, הרב הגאון החריף ובקי, החסיד המפורסם, מורינו הר ישראל אשר בך אתפאר, יוסיף ידו עמו שאר ולא יראה לו שאר, יזרח אור. געימות ימינו הגיעני יום ה' העבר... ומדי דברי אודיעך מרגליות טובה אשר אמרתי בשבת קודש, שאמרה רבקה: גם תבן גם מספוא "רב" עמנו** (דלכאורה תיבת "רב" היי לשפת יתר) **ויקוד האיש וישתחו לה' ויאמר ברוך ה'** (בראשית כד כו) **כי ידוע מה שאמר האר"י ז"ל על הפסוק הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל** (ישעיה יט א) **וזה סוד ברכ"ו, ואני הוספתי נופך.**

אותם השנים שעוסק בהחקירה קודם שיבוא לדעת הדברים הנרצים הוא חי בלי מצות, ע"כ צוה הקב"ה תורתו לעם ישראל שגם בנעוריהם קודם שיגיעו לזך השכל ולהבין ע"י חקירה הדברים הנרצים שיעשו רצון קונם ע"כ, ולכן כפלה התורה שני חיי שרה אחר שכבר נאמר מאה ועשרים וגו' לרמוז שכולם שוין לטובה, פי ששרה אמנו עשתה רצונו של מקום ע"פ דרך אמונה ולא ע"ד המחקר, וממילא היו כולן שוין לטובה, כי בימי נעוריה קודם שהשיגה ע"פ דרך החקירה, ג"כ קיימה המצוות בשלימות, וז"ש יודע הי ימי תמימם, דתמים נקרא מי שעושה המצות בתמימות בלי חקירה כמו שפירש"י עה"פ תמים תהיה עם ה'א, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ואל תחקור אחר העתידות, וכיון ששרה אמינו עשתה רצון הבורא באמונה ע"כ מסמיך לכאן הכתוב יודע הי ימי תמימים.

(יד יקותיאל)

☆

שני חיי שרה. ופירש"י כולן שוין לטובה, ונראה עפ"ד הישמח משה לפרש המדרש חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנו של נשיאים, כי באמת אין לך אדם מישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, אלא שאין חסידות כחסידות בתחלתו, ואחר שעה נתקרר וחוזר לקדמותו, אבל הבני עליה אצלם כל שעה ושעה כראשונה, שבכל עת נדמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד להשי"ת ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, והנה קרבן הנשיאים שהיתה לחנוכת הבית בודאי היה בהתלהבות גדול בראותם כבוד הי מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ובודאי היה חביב מאד לפני הקב"ה, וע"ז אמר במדרש כי גם קרבן אהרן שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני הש"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה כל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה ע"כ, וזה שדרש רש"י ואמר שני חיי שרה כולן שוין לטובה, ללמדינו שבכל שנות חיי שרה אמנו עבדה עבודתה באותה התלהבות כמו בשעה ראשונה, וכל השנים כולן שוין לטובה.

(ברך משה)

☆

אחותינו את היי לאלפי רבבה. ואפשר לפרש לפי מה שחקרו המפרשים היכי הוי מצי אליעזר להיות שליח לקדש רבקה, הא אין עבד יכול לקדש את האשה, וכתב בשו"ת תירוש ויצהר לחדש דאברהם שיחרר את אליעזר קודם ששלחו לקדש את רבקה ולא הוי שליח ע"כ, ולכאורה קשה האיך שיחרר אברהם את עבדו, הא איכא עשה דלעולם בהם תעבודו, וי"ל עפ"ד הגמי שרה כיון דרבים קאתי מינה כרבים דמי, הכי נמי רבקה כיון דרבים קאתי מינה כרבים דמי, וזה דוחה מ"ע דלעולם בהם תעבודו משום דהוי מצוה דרבים וכמבואר במסי גיטין, ולכן היה יכול אברהם לעבור אעשה ולשחרר עבדו, וע"כ צ"ל דשפיר קידש אליעזר את רבקה כיון דשחררו אברהם אבינו ועבר אעשה כיון דרבים קאתי מינה, ועל כן אמרו אחותינו את היי לאלפי"י רבב"ה שרבים קאתי מינה וכרבים דמי, ולכן שפיר היה יכול אברהם לשחרר את אליעזר משום מצוה דרבים שאני.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות ה"ק עצי התמרים

מתוך שיחת קודש שהתקיימה בין כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ובין כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע בשנת תשכ"ח לפ"ק

כ"ק אדמו"ר מתו"א זללה"ה אמר: דער ייטב לב ברעגט, אז דאס וואס אברהם אבינו האט מתפלל געווען אויב עס וועט זיין עשרה צדיקים, דאס האט ער מתפלל געווען אויף אלע דורות, אז עשרה צדיקים זאלן מגין זיין, כו'.

וענה לו מרן רביה"ק זללה"ה: דאס שטייט נאך פריער דער פשט, חלילה לך מעשות כדכר הזה. עס האט פשוט גארנישט קיין אנדערן פשט. בדברי חכמינו ז"ל איתא (בפרש"י שם) חלילה לך לעולם הזה, ולעולם הבא, וואס עפעס לעולם הבא? לעולם הבא וועלען נישט זיין קיין רשעים!. עוד איתא חלילה לא הוא ולא כיוצא בו, וואס איז דער 'כיוצא בו'?, זעט מען אז די תפילות זענען געגאנגען אויף ווייטער. דער ייטב לב טייטשט נאר צו דעם קישור אין פסוק, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול (בראשית יח- יח) המכסה אני מאברהם אי, ער וועט דאך גארנישט אויפטאן?, אבער ואברהם היו יהיה לגוי גדול, ער וועט דארפען די תפילה שפעטער, פאר אידענס וועגען וועט מען ברויכען די תפילה. איך האב אמאל געזאגט נאך מער, דער אר"י הקדוש זאגט דאך אז די אנשי סדום זענען מגולגל געווארען נאכאמאל. קודם זענען זיי געווען אין דור המבול, אין דור הפלגה, און דערנאך פון די יוצאי מצרים, און פון דעם זענען ארויסגעקומען, זענען נצטרף געווארען די ששים רבוא וואס האבען מקבל געווען די תורה. קומט דאס אויס, אז די גאנצע אנשי סדום, זיי זענען געווארען זרע אברהם. פון דעם גלגול זענען זיי נתגלגל געווארען אין די יוצאי מצרים. ואברהם היו יהיה לגוי גדול, מיט די אליין, פון די וועט ער ווערען א גוי גדול. מוז ער דאך וויסען וואס עס טוט זיך מיט זיי, ברויך ער מתפלל זיין אויף זיי. האט אברהם מתפלל געווען טאקע אויף אידען. ווייל דאס זענען דאך געווען די זעלבע מענטשען. ומיושב בזה גם המדרש חלילה לך לעולם הזה ולעולם הבא. שיחת קודש

(שיחה ב', אות ט')

ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו' שני חיי שרה (כג, א). פירש"י כולן שוין לטובה. ויש לדייק במה שמשווה כל השנים של שרה למנו לטובה, הלא כתב בסדר היום (משנת בן חמש שנים) כי בשלש שנים הראשונים מלידת האדם, לא יעסוק בחפצי שמים כלל, עיין שם. אם כן מסתמא גם שרה לא פעלה בחודש השנים בחפצי שמים, ואיך העיד הכתוב עליה שהיו כולן שוין לטובה.

ויש לומר לכיון שימי ילדותה היו הכנה והכשרה אל עבודת ה' שפעלה אחר כך במשך כל ימי חייה, על כן נחשבו גם הם מהמנין להיות שוים אליהם ממש, וכאילו גם בהם קידשה שם שמים ופירסמה שמו יתברך בעולם (עיין רש"י לעיל יב, ה).

(דרשה בק"ק בעטלאן חיי שרה ת"ש)

ועיין ליקוטי אורה לפורים (באודים אות ג), ולשבועות (מאמר אפרדות שהודות אות א).

ותמת שרה בקרית ארבע וגו' (כג, ב). פירש"י נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי שמועת העקידה שנודמן בנה לשחיטה, וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה. ותמהו המפרשים (תפארת יונתן פרשת וירא עה"פ ויקח את שני נעריו) היתכן לומר על הצדיקת שרה אמנו שמתה בשביל מלות ה' לשמוע את יצחק.

ונראה על פי מה שכתב החתם סופר ז"ל (בפתיחה לשו"ת יו"ד) לפרש הפסוק (דברים כח, יח) והותירך ה' לטובה בפרי בטנך, דידוע מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהגדת לבנו (קובץ תגרות הרמב"ם ותשובותיו מ"ב תגרות הרמב"ם מ ע"ח) משרי מי שהתמו ימיו בטהרה, היינו מי שמשלים את עלמו בימי נעוריו. אם כן לכאורה יפלא, הלא עיניו רואות את הצרידים אשר ה' קורא, שגם המה יונקו בשיבה, ובודאי השלימו נפשותם בימי נעוריהם. אלא הענין הוא, שהשי"ת הניחם על האדמה לטובת זרעם ותלמידיהם להשלים נפשותיהם. וזה שאמר הכתוב 'יקימך ה' לו לעם קדוש', בתופן שישלימו נפשותיהם עוד בימי נעוריהם, ועם כל זה 'והותירך ה' לטובה' בעולם הזה עבור 'פרי בטנך', עכ"ל.

וכמו כן היה בשרה הצדיקת, כי בודאי כבר השלימה בעת ההוא את תפקידה בעולם הזה, ונשארה בחייה רק בשביל יצחק בנה, וכעת שחשבה שיצחק כבר נשחט, הרי אין מן הצורך עוד שתשאר פה בעולם הזה, על כן דבקה נפשה בקורה ויצאתה נשמתה בטהרה.

(בית הלחמי [להגה"צ ר' יהושע סג"ל דייטש זי"ל, אב"ד קטמון בירושלים עיה"ק] פרשת חיי עמוד עז, ששמע מפי רבינו ז"ל)

גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כג, ד). יש לדקדק על הצטון תנו לי להוש לשון מתנה, והלא מבראם מצינו רצה לקנותו ממנו בכסף מלא (פסוק ט), אם כן למה אמר לשון מתנה.

ויש לפרש על פי מאמרם ז"ל (בבא מציעא פז ע"ב) הרשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים, ועל כן אפשר מבראם מצינו שאף אם יבטיח לו עפרון שימכור לו את המערה, מכל מקום חולי לבסוף לא ימכרנה לו. על כן התחכם מבראם מצינו ואמר 'תנו' לי אחוזת קבר, היינו שיתן לו את המערה בחנם, כדי שאם יחזור בו אחר כך ויצטרך בדיבורו, יהיה חופן המוכר על כל פנים מחתנה בלקיחה, והיינו שיקבל בעדה כסף מלא, וזה יקויס מאמרם הרשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים.

(ליל שב"ק חיי תשט"ו)

וה' ברך את אברהם בכל (כד, א). מיתת במדרש (הובא בילקוט משלי פרשת חיי עה"פ וה' ברך) זה אליעזר הנאמר בו (בראשית כד, ג) 'המושל בכל אשר לו', מכאן אמרו מכשים (ברכות לג ע"ב) אל יפטור אדם מחבירו בלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו. ויש להבין למה אמרו שמתוך כך זוכרהו, הלא כתיב (משלי כג, ה) 'התעיף עיניך בו ואינגו', כי התורה הקדושה שוכחים בניקל (ברכות ה ע"ב),[1] אם כן איך יתכן שהתורה תועיל לזכור על ידה את מבירו.

ויש לומר דהנה זה לא הוצרכו לומר שלא יפטור מלא מחבירו ממון דבריס בטלים, דהא כבר אמרו ז"ל (שוח"ט תהלים לט) 'ודברת בס' (דברים ו, ז), ולא בדברים בטלים, אם כן מובן מאליו שאריך לפטור ממנו ממון דברי תורה. ולא שגם בדברי תורה היה יכול לפטור ממנו ממון דבר אבדה ולא ממון דבר הלכה, לזה אמרו שיאמר לו דבר הלכה דייקא. והטעם בזה יש לומר על פי מה שכתב ג"ז וללה"ה בייטב לב (בהקדמה) לגבי מי שזיכהו ה' לחבר ספר, אם נמון להזכיר את שמו עליו, ומכריע דרק בספר שנתחבר בעיניי הלכה נמון הדבר להזכיר את שמו עליו, כי נמון לדעת אם המחבר רצוי והגון לסמוך עליו להלכה, אבל ספר שנתחבר בעיניי אגדה אין נמון לדעת אם המחבר, ולכן אין צריך להזכיר את שמו עליו, עיין שם.[2] ולזה אמרו ש"אל יפטור אדם מחבירו אלא ממון דבר הלכה' דייקא, כי רק בדבר הלכה יצטרך תמיד לאומרו בשמו, בכדי שידעו המחברים אם יכולים לסמוך עליו לדינא, 'וממון כך וכרכרו', על ידי שיזכיר את שמו תמיד.

(ליל ש"ק חיי תש"כ, פתיחת הזמן חיי תשכ"ו ותשכ"ח, ס"ג תרומה תשכ"ו, יום ד' תצא ו' אלול תש"ט בקבלת פנים ביום חזרתו מארה"ק)

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות (כה, ו). פירש"י הפילגסא חסר כתיב, אלא היתה אלא פילגש אחת היא הגר היא קטורה. והקשה במזרחי (וכן הוא בגור אריה) למאחי תיקשי מדוע כתיב הפילגסא בא"ס, דהיה לו לומר ולבני הפילגש, ועיין שם מה שפירש לפי דרכו.

ואפשר לומר על פי מה שנאמר לעיל (פסוק ו) 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה', ופירש"י זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה בקטורת. והקשה בגור אריה דהא כתיב (לעיל כה, יד) 'ומלך ומתע', ופירש"י שמזרה לגילולי בית אביה. ומיהו למאי שרמתה את המסך שהשי"ת עשה עמה, שאלא לה מלאך והעלה לה הגאר, או מזרה בתשובה, ע"כ. נמצא כי הגר הפכפכת היתה, שממלה כשהיתה בביתו של אברהם היתה כשירה, ומאי כך מזרה לגילולי בית אביה, ושוב מזרה בתשובה עד שהיו נאים מעשיה בקטורת.

והנה מבואר ברמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) כי השב בתשובה משנה שמו, כלומר שנעשה איש אחר ואינו דומה לאיש שעשה המעשים הרעים, עיין שם. ומינה נשמע גם להיפך, שהחוטא נהפך על ידי חטאו לאיש אחר, שאינו עוד דומה איש שהתנהג עד אז בדרך טובים. נמצא כי הגר על ידי שהיתה הפכפכת, נשתנתה בכל פעם לשם אחרת, לפיכך נקראת פילגש"ס בלשון רבים, לפי שהיתה כלולה מכמה בחינות, אבל מכל מקום פילגש חסר כתיב, לפי שסו"ס לא היתה אלא פילגש אחת.

(ס"ג חיי תשכ"ח)

---

1. וביאר החתם סופר בתורת משה (פרשת שמות ד"ה קצת מדרוש לכבוד התורה) הטעם לזה, כי כל דברים קדושים שהם רוחניים, אינם חונים ברצונם אצל גשמיים העכורים, שכן אמרו חכז"ל (עי' שוח"ט תהלים סב) 'ותשת עלי כפיך' (תהלים קלט, ה), שהנשמה רוצית לצאת מהגוף בכל רגע, לולא שהקב"ה כופה כפו יתברך שמו עליה שלא לצאת מהגוף. והכוונה על נשמת שדי חלק אלוה ממעל, ולא על הנפש החיוני הבהמית, אך על חלק הקדושה שבו שאינו סובל בטוב ההתחברות עם הגוף העכור. והוא הדין והוא הטעם בתורתנו הקדושה, דכדרך הנשמה ביחידות כן התורה בכללות לא תסבול בטוב ההתחברות בעולם הזה, אם לא על ידי רצון הקב"ה, ואם כן צריך לזה זכות ודביקות בה' ובהתורה, אבל התעיף עיניך בו ואיננו, עיין שם באריכות דבריו.

2. אכן הכרעה זו היתה הכרעה טובה לימיו, אבל בזמנינו נשתנו ספרי האגדה לפעמים לגריעותא עוד יותר מספרי ההלכה, כי ספרי ההלכה נוגעים רק להלכתא חדא או לשתים וכדומה, אבל ספרי האגדה יתכן שיהיו מלאים במינות ואפיקורסות, כי בעוה"ר רבו המזייפין מדרשי חז"ל ודברי הראשונים בפירושי האגדות, ומכניסים לתוכן דברי פלסתר ר"ל, ובני אדם לומדין מהם הדרכות ועצות בעיקרי הדת והאמונה, שהרי כל זה נכלל בדברי האגדה, וכמאמרם (ספרי עקב פי"ג) רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם, למוד הגדה, שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה. ועל כן בזמנינו אין ללמוד בשום ספר עד שידעו מי המחבר, ואם ראוי לסמוך על דבריו, וכן לא יזכירו שום שמועה עד שידעו מי הוא בעל השמועה, וגם צריכים להזהר גם בסיפורים בעלמא לדעת מבטן מי נובעים, כי היום טמונים בכולם כוחות היצר הרע ר"ל (וע"ע בשו"ת דברי יואל או"ח סימן ג אות ז).

סיפורי צדיקים, גגיאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר

מעשה שהיה וגביר אחד נפטר בכפר הסמוך לפרעשבורג, ורצו היורשים שיקברו את אביהם - שלא היה בר הכי – באותה שורה בה מנוחתו כבוד של הגה"ק ר' משולם איגרא זי"ע, ביקשו אנשי החברה קדישא הון רב עבור אחוזת הקבר, סכום שלא היה ברצון המשפחה לשלמו, נמנו וגמרו לבוא אל החתם סופר זי"ע ולערוך בפניו טענותיהם, וככל היוצא מפיו יעשו, שמע החת"ס טענותיהם ואמר: מצינו בדברי חז"ל שאמרו "איש רע עין" (משלי כ"ח, כ"ב) זה עפרון, שלקח מאברהם עבור המערה ארבע מאות שקל כסף, ולכאורה יותר היה ראוי לתואר זה עשו הרשע, שנטל מיעקב כל הכסף והזהב שהביא מבית לבן עבור חלקו במערה, אך באמת ראוי ונכון הוא תואר זה לעפרון, כי בשעה שמכר את המערה לאברהם לא ידע כל חשיבותה, כי לא ידע מי טמון בה, ואם לקח סכום עצום כזה עבורה, הרי הוא "רע עין", לא כן עשו שידע גם ידע מי הם הטמונים הקדושים אשר בארץ המה, וכל כסף וזהב לא ישוו בה... סיים החת"ס: דעו, כי אם רוצים להקבר בשורה אחת עם צדיקים צריכים לשלם עבורה בכסף מלא.

יפה שיחתן של עבדי אבות

עובדא ידענא דפעם ישב הגה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זי"ע הי"ד בשולחנו הטהור בשב"ק פר' חיי שרה, ועל ידו ישב ר' רפאל ע"ה שהיה המשמש בקודש אצל הגה"ק מצאנז זי"ע, ושח על ענינים וסיפורים מהדברי חיים, והגה"ק מבאבוב הקשיב ושתה בצמא את דבריו, ושאל ודרש על כל קוץ ותג בפרטי הדברים, והנה אחד הרבנים המסובין נחין לחיש ליה לאזני היושב בצדו לאמר: "איננו יודע מדוע רבינו להוט כל כך אחר שיחות רפאל, וטפי הייתי נהנה אילו היה רבינו אומר דברי תורה לפנינו" הגה"ק מבאבוב שהיה מחונן בהרגש קולט נפלא פנה תיכף אל הרב ושאל: "הגידו נא לי מה אמרתם", וידום הרב, הפציר בו הרה"ק עד שהודה ולא בוש, "אמרתי כי טפי הייתי נהנה אילו היה רבינו אומר תורה", ענה הגה"ק מבאבוב: "שכחתם רש"י מפורשת בפרשתינו", הרהר הרב ושאל, "איזה רש"י", השיב לו הגה"ק מבאבוב: "על הפסוק ואבוא היום אל העין מביא רש"י, א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, ורפאל עבדו של אבי זקני מצאנז הוא", כששמע הרב זאת הפטיר ואמר: עכשיו כבר זכיתי לשמוע תרויהו הן שיחתן של עבדי אבות והן תורתן של בנים.

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב

בשב"ק פר' חיי שרה שנת תרע"ט, עת מלחמת העולם הראשונה כששהה הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בראצפערט, נאלץ הרה"ק להפסיק באמצע ולסיים עריכת השולחן הטהור אשר לפני ה' בעת רעוא דרעווין, אחר שכבר פתח פה קדשו לומר דברי תורה על הפסוק "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", ופתאום נשמעו קולות זעקה מהרחוב, ונאמר להרה"ק שחיילים מסתובבים ברחוב ומכים עוברי אורח, וסיים אז בחפזה בהפטירו בלשונו הק': "ויצא יצחק לשוח בשדה" לשפוך שיח לפני הקב"ה, "לפנות ערב" שהערב היינו חשכת הגלות כבר יפנה מאתנו, "וירא והנה גמלים באים" שהגאולה בא תבוא בזכות גמילות חסדים שבני ישראל עושים ביניהם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

רקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת. שמעתי על דרך צחות, על פי מעשה שהיה אצל החת"ס זצ"ל, שבעל הבית אחד בא בקובלנא על בחור א' ואמר עליו שהוא בחור בלא חי"ת (היינו 'בור' ועם הארץ), והשיב לו החתם סופר ז"ל הנה אם הבחור הוא בלא ח' אין זה חיזק כל כך רק נשאר 'בור', אבל אם הבעה"ב שצריך להיות ממחזיקי תורה הוא מחזיק בלא חי"ת אז הוא 'מזיק' ויש בו חיזק יותר. וזה שאמר 'ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ' וקשה איך השתחוה לעם הארץ, ועל זה אמר לבני חי"ת, לעם הארץ שהם מחזיקים עם חי"ת, להם ראוי להשתחוות ולחלוק להם כבוד, שכן התוה"ק הקדימה זבולון ליששכר, וא"ש.

ילקוט הגרשוני

נתתי כסף השדה קח ממני. פירש"י הלואי נתתי לך כבר. וראיתי בשם הג"מ שמואל זאב אבד"ק באיום ע"ד ההלצה, כי עפרון אמר ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא. יש לומר שרמז לו בזה הסימן כי אות אמצעי של אברהם הוא 'ר' ואות אמצעי של עפרון ג"כ 'ר' והם יחד ארבע מאות, וזה שאמר ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך. כי כן מרמזין אמצע אות של שמי ושל שמך, ולכך אמר אברהם אבינו הלואי שנתתי לך כבר מזמן קודם בעת שעדיין היה שמו אברם ואז לא היית יכול לרמוז כן, והייתי ניצל מרמיזתך וגזלנותך.

דעת זקנים

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. במדרש איתא (ב"ר נ"ח ה') מהיכן בא מהר המוריה, וצריך ביאור, ונראה על פי מה דאיתא בגמרא (תענית כ:) ג' ימים לבכי וז' ימים להספד, עוד איתא בגמרא (ברכות כו.) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים, הראשון לחיוב תפלת ערבית והשניה לתשלומין למנחה, והנה מזמן מיתת שרה עד שבא אברהם להספיד הם ג' ימים שהמרחק מהר המוריה עד ביתו של אברהם היה הליכה של ג' שנים כדכתיב "ויהי ביום השלישי וירא את המקום מרחק", נמצא שכאשר בא אברהם אז כבר עברו ימי הבכי והיה ההספד לחיוב והבכי לתשלומין, וז"ש "ויבא אברהם" מהיכן בא מהר המוריה שהוא מהלך ג' ימים כמנין ימי הבכי, לפיכך קאמר מקודם "לספוד לשרה" ורק אח"כ "ולבכותה" לתשלומין.

(אסיפת יהודה)

☆

גר ותושב אני עמכם. פירש"י אם תרצו הריני גר ואם לאו הריני תושב, וי"ל על פי מה דאיתא במדרש דבזכות עשרה נסיונות שנתנסה אברהם ועמד בהם זכה לירש עשר עממין, והנה אחד מן הנסיונות היה למצא מקום קבורה לשרה ולא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה, והשתא אם היו נותנים לו מיד מקום לקבור את שרה אז היה חסר מעשרה נסיונות ולא היה זוכה רק בתשעה עממין ויתכן שהארץ שהיה נחסר מהעשרה היא ארץ כנען, וז"ש להם אברהם "אם תרצו" וחסר נסיון אחד "הריני גר" ולא מגיע לי ארץ כנען "ואם לאו" אז יש עשרה נסיונות ותגיע לי ארץ כנען "הריני תושב".

(טעם מן)

דורש טוב

ויען לבן ובתואל הנה רבקה לפניך קח ולך. ויוצא העבד כלי כסף וכו' ומגדנות נתן. ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים וגו'. ויאמר אליעזר אל תאחרו אותי וד' הצליח דרכי וגו'. הנה תמוה מה שבתחילה הסכימו תיכף ומיד ואמרו 'הנה רבקה לפניך קח ולך', ודוקא אחר שנתן להם מתנות ומגדנות חזרו בהם ואמרו 'תשב הנערה אתנו'. **עוד צריך ביאור** מה השיב להם אליעזר באמרו 'אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי', הלא סוף סוף אין רצונם לשלחה.

ונראה דמקודם אמרו הנה רבקה לפניך קח ולך, כי זאת קבלו מאליעזר דהיות מקום מגורם בארם הוא חוצה לארץ, **ויצחק הוא עולה תמימה שאסור לו לצאת מארץ ישראל, על כן אין עצה אלא שרבקה תלך אליו למקומו בא"י להנשא לו.**

אך באמת בדין מקומם 'ארם', אם יש לו דין א"י או חו"ל, הוא מחלוקת רבן גמליאל ורבי אליעזר במס' חלה (פ"ד מ"ז, בדין סוריא שהיא ארם) ולכן כשנתן להם אליעזר מפירות ארץ ישראל שהביא עמו, ראו הם מזה דס"ל לאליעזר שדין ארם כא"י, כי אם היה מחזיק דין ארם כחו"ל הרי אסור להוציא פירות מא"י לחו"ל. **ולכן אחר שנתן להן המגדנות חזרו ואמרו תשב הנערה אתנו, ואם ירצה יצחק יוכל לבא מהתם להכא להנשא לה.**

וע"ז השיב להם אליעזר דטעות הוא בידכם, כי באמת ארם דינו כחו"ל, ומה שראיתם שהבאתי לכאן מפירות א"י, זה רק מחמת כי 'וה' הצליח דרכי' שקפצה לו הארץ. אבל באמת מחשבתי בעת לקיחת הפירות היה שאגמור אכילתם בעודי בדרך בגבול ארץ ישראל, וע"י קפיצת הארץ הגיעו הפירות בו ביום מא"י לחו"ל, אבל לעולם דין מקומכם הוא דין חו"ל ואסור לו ליצחק לבא לכאן.

חתם סופר (חלק ו' בשם הגאון מהר"מ באנעט זצ"ל)

ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך מה היא. ויל"פ דהנה ידוע שבמכירה שייך דינא דמר מיצרא והשכן על המיצר קודם למכירה אבל במתנה אינו שייך דינא דבר מיצרא ועפרון היה חכם להרע ובכדי שבני חת לא יהיה להם טענת בר מיצרא לכן התחכם ואמר "השדה נתתי לך והמערה וכו' לעיני בני נתתיה לך" לעיניהם יהיה בתורת מתנה שלא יוכלו לטעון בר מיצרא, אך "ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך" שרק שנינו נדע שהוא במכירה ולא במתנה, "וישמע אברהם לעפרון" הבין כוונת עפרון לכן "וישקול אברהם לעפרון את הכסף".

(פרח לבנון)

☆

ויקם שדה עפרון. פירש"י תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך ופשוטו של מקרא ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה וגו'. ויש לדקדק על מה שכתב רש"י תחילה את הדרש ורק אח"כ כתב פשוטו של מקרא, ונראה שאם לאו הדרש יהיה קשה איך אמר הכתוב ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה, היינו שע"י קניית השדה קנה גם וכל העץ הלא הדין הוא מכר את השדה לא קנה את האילן, אלא צריך לומר שבגלל שאברהם אדם גדול היה ואגב חביבות שלו מכר לו ע"י השדה גם את האילנות, לכן הקדים רש"י וכתב הדרש "תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך" לפיכך ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה".

(טללי אורות)

בבא בתרא - דף קכ"ד

מדין פי שנים מובן לישנא דקרא אלעזר ואיתמר בניו 'הנותרים', כיון דחשיב מיעוט לגבי נדב ואביהוא

בכור נוטל פי שנים. בפרשת שמיני (ויקרא י, יב) נאמר, 'וידבר משה וגו' ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים', וקשה מזה עמש"כ הט"ז (יורה דעה מג, ז) 'דלא שייך נותר אלא במיעוט', ואם כן מה שייך לכנותם 'בניו הנותרים', הרי אינם מיעוט אלא מחצה.

וביאר הגאון רבי שלמה קלוגער זללה"ה (בספרו אמרי שפר, שם), משום דנדב הרי היה בכור, וכיון דהבכור נוטל פי שנים, בהכרח היינו משום דהבכור חשוב בעיני אביו כשני בנים פשוטים. **ואם כן, כיון דהבכור נחשב כשנים, הרי שנדב ואביהוא נחשבים לשלשה, ונותרו שנים, הוי פחות ממחצה, ומדוייק שפיר הלשון 'הנותרים'.**

בבא בתרא - דף קכ"ה

האם הבכור נוטל פי שנים מהכסף המונח בבאנק, והחילוק בזה בין הבענק בא"י להבענק בחו"ל

אין הבכור נוטל פי שנים במלוה. האריכו האחרונים לדון בדין כסף הנמצא בחשבון הבאנק אם הוא הבכור נוטל ממנו פי שנים, ודנו בה בכמה נידונים שיש ללמוד מהם לנידון זה, וראשית צ"ע בענין כסף המונח בעיסקא מה דינו, הנה יעויין בפתחי תשובה (חו"מ סימן רע"ח סק"ד) שדן לענין עסקא אי הוי ראוי או לא, והביא בשם הנתיבות (שם סק"ד) שכתב וז"ל: ואם הוא שטר עסקא מבואר בתשובת דברי ריבות (סימן ע"ח) **דאפ"ה הוי ראוי ולא מוחזק, אף שאסור להמקבל להוציאן רק לצורך העסקא, ומסתבר טעמיה דהא מחוסר גובינא הוא, וגם לאו הני מעות שבק אבוהן** כדאמרינן בב"ב דף קכ"ה ע"א, עכ"ל.

מאידך מציין הפתחי תשובה לדברי השער משפט (שם סק"ב) בשם הרדב"ז (ח"ג סימן תקס"ד) **דבהפלגא פקדון מיקרי מוחזק אך הפלגא מלוה הוא ראוי,** אך הוא עצמו חולק על זה, **ודעתו שלמעשה הבכור נוטל פי שנים בכל העסקא כמו בשאר פקדון שהוא ביד אחרים,** יעו"ש שמביא עוד כמה שיטות פוסקים בנידון זה.

ותו דנו כמה מרבותינו האחרונים לגבי כסף המופקד בבאנ"ק, אי הוי מוחזק או ראוי, יעויין בגנת ורדים (אבה"ע כלל ד' סימן י"ט) ובשאלת יעב"ץ (ח"ב סימן ל"א) ובחיים שאל (ח"א סימן ע"ד) שנקטו **דהוי ראוי. אמנם אין ראיה גמורה מפוסקים אלו לימינו בדין הבענק שבארץ ישראל שכל ההפקדות בבענק אלו הם חצי מלוה חצי פקדון** (עפ"י ההיתר עסקא שהנהיגו בהם), ובזה יתכן, שהדבר תלוי במחלוקת דלעיל, אם עסקא נחשבת לראוי או למוחזק.

עם' יבמות:

דף נ"ה

בת גרושתו אי אסורה לו משום 'בת אשתו'

הואיל לאחר מיתה נמי איקרי שארו וכו'. בערוך לנר לעיל ט' ע"ב **נסתפק אם הבת שנולדה מאשתו אחר שגרשה מקרי בת אשתו,** וכתב, שמרש"י (שם דף ט') **נראה שדעתו דאינה ערוה, או עכ"פ שרש"י מסופק בזה.** עיי"ש. ובספרו שו"ת בנין ציון סימן קל"ו כותב בזה, דלכאורה הי' אפשר לומר דתלוי בשני גרסות במה דאמרינן כאן דסד"א הואיל לאחר מיתה נמי אקרי שארו וכו' שרש"י גרס כן (הבא דף נ"ה), ולפ"ז מסיק **דלאחר מיתה נקראת עדיין שארו, והיינו ע"כ מפני 'שהיתה' שאר בשרו, וא"כ ה"ה ג"כ דנקראת בת 'אשתו' לאחר גירושין.** אבל מהתוספ' נראה שלא גרסו כן כו' א"כ לא נחשבה הבת שנולדה לאחר גירושין מאיש אחר 'בת אשתו' להיות אסורה לו. **ולפ"ז יהי' סתירה בדברי רש"י, ולכן כתבתי לעיל דאפשר דרש"י מסופק בזה.** ועכ"פ יהי' לפי דברינו ספק קידושין במי שקדש בת אשתו שנולדה לאחר גירושין (דאי אסורה לו אין קידושין תופסין בה).

אבל י"ל דאע"ג דבמתניתן נקראה הערו' דאשה ובתה 'בת אשתו' מכ"מ בלשון הכתוב נקראת 'ערות אשה **ובתה לא תגלה'** וא"כ אין חילוק ממי נולדה הבת כיון **דעכ"פ נשא אשה ובתה זו אחר זו, שהרי גם כשאינה בת**

אשתו הרי היא בת אשה שנשא לפניה, ולכן ודאי ערו' היא וקידושין לא תפסי בה (וזה יהיה בי' דברי רש"י דהכא דדי בזה שאמה 'היתה' שארו, לאסור לו את בתה, דע"ז הקפידה תורה באיסור 'אשה ובתה'), **אך לפי"ז דברי רש"י בדף ט' צ"ע. ע"כ.**

דף נ"ו

באיזה אופן אין ראוי ליכנס לדברי חבירו, ומתי אין פגם בזה

שביק להו לרבנן עד דמסיימי מילתייהו והדר פליג עלייהו. הנה תנן בקניני החכמה (אבות פ"ה), 'שלא יכנס לתוך דברי חבירו', ואפ"ה מצינו בכמה מקומות בש"ס שהפסיקו והקשו אע"ג דלא סיים דבריו. וכתב בשיטה מקובצת (כתובות מה.) **דכלל בידינו כשיש קושיא גדולה בברייתא או במאמר האמורא באופן שאין מבינים כלל, אז פריך לה מיד, אבל כשיש להבין הדברים, אלא שקשה מכח דבר אחר - וה"ה כשרוצה לחלוק על השיטה, כדהכא - אז נותן אותו מקודם לסיים דבריו, ואח"כ מקשה וחולק עליו, שכן הוא דרך הראוי.**

דף נ"ז

ביאור הריטב"א בדברי רש"י על החילוק בין בת כהן שנישאת באיסור לנפסל מחמת חולי

שאני התם שכבר אכלה. פרש"י 'שאכלה כשהיה בריא'. והקשה הריטב"א א"כ ה"נ בבת כהן שנתקדשה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, דקתני במשנה, **והנה י"א שכל הכסף שבבאנק נחשב לפקדון ולא מלוה, ואף בחשבונות באנק בחו"ל** [שאין שם היתר עסקא] נחשב למוחזק ולא לראוי, ואע"ג שהבאנק אינו מחזיר את אותם המעות שהמפקיד נתן להם אלא מעות אחרים, מ"מ לעולם יש לו מעות בבאנק כפקדון, ואסור להם להוציאם, רק באופן שבכל עת שיבואו הבעלים ויבקשו מיד, חייבים להחזירם, וכמו כן יש להם כנגד כסף זה, מעות שמונחים בבנק המרכזי, והו"ל הכסף מונח בלי שום חוסר גובינא, אלא צריך לבקש הפקדון ויחזירהו לו או לשלוחו, (כן יש שכתבו, ועי' משה"ל חלק י"ב סימן תל"ח ועוד). **ולפי"ז יקבל הבכור פי שנים בכל מקום.**

אבל פוה"ד בעל שבט הלוי ז"ל (בתשו' בח"ד סימן רט"ז) העלה בזה להיפך וז"ל: לפ"ז באמת פה בא"י שההיתר לקחת הרווחים מהבאנקים נבנה על יסוד ההיתר של היתר עסקא שהיא מחצה מלוה מחצה פקדון, א"כ בחצי הסכום שמכח פקדון איכא דין בכור דפי שנים. **ומ"מ עדיין לבי מהסס** כיון דהלב יודע דעסקות של כהיום ע"פ המבואר בפוסקים (יו"ד סימן קע"ז) גם חצי הפקדון אינו עומד להחזירו בעין, והוא מוציאו ומחליפו כאוות נפשו, ולא נקראו הני כספים מעין דשביק להו אבוהון כו', **אם בזה גם פקדון הוי ראוי ולא מוחזק** כו', **ונקשה להוציא ממון מיורשים גם בא"י**, עכ"ל השבט הלוי. ויותר מזה העלה בבירור **בפתחי חושן** (ירושה פ"ב סעיף ל"ו) דנקט בפשיטות **שבכל מקרה הכסף בבאנק נחשב לראוי ולא למוחזק גם בארץ ישראל שיש היתר עסקא.**

ויש אשר לחלק יצאו בין כסף המונח בבענק שבחו"ל שההפקדה בבאנק נחשבת לראוי כמבואר בגינת ורדים הנ"ל, אבל בבענק של ישראלים כגון בא"י שעושים היתר עסקא, הרי חצי הוא פקדון וחצי הוא מלוה, והחצי הפקדון נחשב למוחזק. ובזה יקבל פי שנים. (עי' חשוקי חמד ב"ב שהביא מדבריהם).

הרי דבכה"כ יש ג' שיטות. א) בין בא"י בין בחו"ל הכל הוא בדין ראוי. **ב)** בין בא"י בין בחו"ל הכל הוא בדין מוחזק. **ג)** בא"י חציו מוחזק וחציו ראוי בחו"ל כולו ראוי. **ויש שלכן נחתו בזה לדין ירושה בדבר שהוא במחלוקת הפוסקים אם הוי ראוי או מוחזק.** שהביא ע"ז בפתחי תשובה (חו"מ סימן רע"ח סק"ג) מהשער משפט היכי שהפוסקים חולקים אי הוי ראוי או לא, היכי לידיינו דייני וכו' עיי"ש, וי"א **דבכאו"פ שתלוי בפלוגתת הפוסקים הפשוט נחשב למוחזק,** ויעויי"]

בבא בתרא - דף קכ"ו

אמאי נקרא בכור מאם 'בכור שוטה', וביאור מאמר העולם 'חכם לוקח וטיפש נותן'

בכור לאם, קורין אותו בוכרא סכלא, ועיין פירוש הרשב"ם ז"ל (ד"ה דכל בוכרא דאמא וכו'), אמנם הגאון מהריעב"ץ ז"ל בהגהותיו מפרש פירוש פלאי, **דהנה בכור לאם הוא רק לענין ליתן חמשה סלעים לכהן, אולם בירושה אינו לוקח פי שנים, וידוע מאמר העולם "שחכם מקבל, ושוטה נותן" ולכן נקרא בכור שוטה.**

ואיידי דאתינא למאמר העולם הנ"ל, הנה יש מפרשים אותו בדרך מוסר, דהנה כל ישראל קדושים נתבעים ונותנים לצרכי צדקה בכל עת ובכל זמן, אך באותה שעה

גופא שנותנים יש חילוק גדול בין החכם לשוטה, דהחכם הוא בבחינת "**חכם לב יק"ח מצוות**", וכדפי' "**איש את קדשיו ל"ו יהי"ה**" היינו כיון דיודע בנפשו "**שאין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא מצוות ומעשים טובים בלבד**", הרי שהחכם יודע ומבין ש"**יותר ממה שהעני עושה עם בעה"ב, בעה"ב עושה עם העני**". **וזה הפי' "החכם מקבל", ו"שוטה נותן" היינו שאין בו דעת לראות אמיתיו הדברים וירע לבבו בתתו, והיינו שוטה נותן.**

בבא בתרא - דף קכ"ז

באיזה יום היה הברית מילה של משה רבינו ע"ה, בפורים או בשושן פורים

רב שיזבי אמר אף אינו נימול לשמונה וכו'. פירוש: אם חל יום שמיני בשבת אינו דוחה את השבת. הנה ידוע דיש עוד היכי תמצי של "אינו נימול לשמונה", והוא כגון הנולד מהול, וכן היה במשה רבינו ע"ה שכתוב (שמות ב, ב): "ותרא אותו כי טוב הוא", ודרשו (סוטה יב, א): נולד כשהוא מהול. וידוע הדין **במי שנולד מהול דעדיין צריך הטפת דם ברית, ודבר זה גם כן אינו דוחה את השבת.**

והנה ה"חתם סופר" כתב (דרשות ח"א קע"ג טו"ג ד"ה כתיב) בשם הגאון מהריעב"ץ לענין "**שושן פורים**": דידוע שמשה רבינו נסתלק בשבת, ולידתו ג"כ היה בשבת. ואם נולד בז' אדר שהיה שבת, נמצא יום השמיני הוא י"ד אדר, ואם נולד בשבת אז גם י"ד אדר חל בשבת. **ולא היו יכולין לעשות הטפת דם ברית בשבת, כיון שאינו דוחה שבת דנולד מהול, ועשו אותה ביום ראשון ט"ו אדר. וזהו ענין השמחה של "שושן פורים" שהיה יום מילתו, הטפת דם ברית של משה רבינו ע"ה.**

אך יצויין שה"בני יששכר" כותב בספרו "ריח דודאים" (י"ג ע"ב ד"ה ולא. עו"ש ט"ז ע"ב ד"ה ששון) **שענין "פורים" הוא משום שהוא יום מילתו של משה רבינו.** והקשו עליו מהגמ' המפורשת דלעיל (סוטה י"ב) שמשה רבינו נולד מהול. אך באמת כבר מצינו בחז"ל דעה אחרת בזה והוא הא דאיתא ב"פרקי דר' אליעזר" (פרק ח') שמשה רבינו נולד כתינוק רגיל וניימול ביום שמיני ללידתו. ולפי"ז י"ל דה"בני יששכר" קאי כאגדת ה"פרקי דר' אליעזר" ובזה ניחא לומר שיום מילת משה רבינו היה בפורים (ולהנ"ל חל להיות בשבת).

הא כבר אכלה בבית אביה, ואמאי מוציאין אותה מחזקתה כדגזרו רבנן עליה (אין מניחין אותה לאכול), **ותירץ שיש לחלק, דהתם יצאה מרשות לרשות, משא"כ הכא ברשות בעלה עצמה אכלה כבר בהיתר.**

ולכאו' עדיין צ"ב, דמאי שנא, הא גם במשנה הגם דיצאה מרשות לרשות הא איירי בשכבר אכלה (שאביה כהן) **ואיך נפסק ממנה הכח והזכות**, (הלא סוכ"ס גם בעלה כהן). וביאור הדברים בפשטות דבנישאת הרי בכאו"פ ע"ז פוסק ממנה כח וזכות האב, והרי היא צריכה להגיע לזכות אכילה חדשה מכח וזכות הבעל, **וכיון שנישאת באיסור** (אלמנה וגרו"ח לכהן) **גזרו עליה שלא תמשיך לאכול. אבל כשהיתה כבר ברשות בעלה הכהן בהכשר, וגם עכשיו עדיין ברשות בעלה, אלא שהוא עצמו נפסל מאכילת תרומה מחמת חוליו, אין סיבה לגזור בה וליטול ממנה זכות שכדין היתה לה בו מנישואיה.**

כ"ט חשון

הרה"ק ר' צבי הירש מרימאנוב זי"ע
יומא דהילולא ל' חשון

וזרח השמש

נולד בשנת תקל"ח לאביו ר' יהודה לייב בעיר דאמבראווע, כשנתחתן הרה"ק רצ"ה מרימונוב עם הרה"ק מרוזין זי"ע אמר הרה"ק מריזין שדרכו שלפני גמר קשרי שידוכין מונה את יחוסו, וגם המחותן עושה כך, ע"כ עכשיו גם יעשה כך, ומנה את יחוסו, אח"כ ביקש את הרה"ק מרימונוב שגם הוא יעשה כך, אמר הרה"ק מרימונוב: אבי ואמי עזבוני וילכו בדרך כל הארץ בהיותי עוד נער בן עשר שנים ולא הכרתים איפוא היטב ולא אדע מאומה לספר שבחם, אבל זאת שמעתי עליהם כי היו תמימים וישרי לב, אני בעצמי גדלתי בבית איש קרובי ומסר אותי לחייט יהודי בטארנוב (שליד דאמבראווא) ללמוד ממנו את האומנות והייתי אצלו ה' שנים, ואף כי צעיר הייתי בכל זאת "הייתי פועל אמת, וזהיר מאד לבלי לקלקל את החדש ולתקן את הישן", ויהי כשמוע הרה"ק מרוזין דברים אלו אמר: השידוך הזה נגמר, וקיים וישר היא (בארות המים), כאמור נתגדל אצל דודו שמסרו לחייט, ואף בעת שהי' אצל החייט יראת ה' חפף עליו כל היום, הי' מתפלל בכוונה עצומה, והנהיג עצמו בקדושה ובטהרה, כל לילה הי' קם בסתר והעריך תיקון חצות בבי ובדמעות.

רבותיו

כשהגיע לשנתו הט"ו, גמר בדעתו שלא יבלה זמנו לריק רק לעבודת ה', והשליך מלאכתו, פ"א הי' בביהמ"ד ושמע שהחסידים נוסעים לרבם לפריסטיק מקום משכנו של הרבי ר' מענדל'ע מרימונוב זי"ע, נכנס בלבו תשוקה גדולה גם כן לנסוע, וביקש מאתם שיקחו אותו אתם, אבל הם דחקו אותו, אבל הוא לא הרפה והתחנן אליהם שיקחו אותו ובתמורה לכך ישרת אותם כל הדרך, מיד כשהגיע הר"ר הירש לפריסטיק וראה את פניו הק' של הצדיק נתלהב כולו, ורוח של קדושה נכנסה בו, הר"ר ביקש בכל הזדמנות לשמש את הר"ר מענדיל'ע, וניגש להמשב"ק ואמר לו שמהיום הוא רוצה לעזור לו בעבודתו הקשות כמו לבקוע עצים וכדו', וכוונתו בזה היתה כי הלא המשב"ק בשימושו עושה נח"ר להצדיק, והצדיק בעבודתו עושה נח"ר להשי"ת, וע"ז שיעזור להמשב"ק שמשמש את הצדיק יזכה לגרום נח"ר להשי"ת, ואכן כל עבודות מסר לו המשמש, עד שנעשה כל המוציא ומכניס על ביתו של הצדיק, חוץ מדבר אחד לא הניחו המשמש לעשות והיא להציע את משכבו של הצדיק, פ"א ירט הדרך לנגד המשב"ק ולא הי' יכול להציע את משכבו של הצדיק, ביקש מהר"ר הירש

ימי ההילולא

כ"ז מרחשון

- רבי דוד לידא (עיר דוד) - תנ"ה
- רבי דוד צבי ב"ר שאול ערנפעלד (אביו של התן סופר) - תרכ"ב

כ"ח מרחשון

- רבי צבי באנקאנאש (הגהות מהרי"ץ) - שנ"ג
- רבי ישכר בער ב"ר סיני מיקולאש (מנחת עני) - תרכ"ב
- רבי אליעזר ליבער ב"ר אברהם אשכנזי מבארדיטשעוו - תקל"א

כ"ט מרחשון

- רבי שלמה זלמן אלכסנדר כהנא שפירא ב"ר יעקב אב"ד קרינוק - תרפ"ג
- [ל' חשון] רבי צבי הירש ב"ר יודא לייב מרימונוב - תר"ץ

א' כסלו

- רבי שלום שכנא ב"ר יוסף אב"ד לובלין - שי"ט
- רבי ישראל ב"ר שלום שכנא - שנ"ט
- רבי יוסף שמואל ב"ר חיים ישעי' (מסורת הש"ס) - תכ"ד
- רבי יצחק ב"ר שמואל לאמפרונטי (פחד יצחק) - תקי"ז

ב' כסלו

- רבי שמעריל מווערכאווקע - תקל"ץ
- רבי משולם פייוויש ב"ר אהרן משה (ישר דברי אמת) - תקנ"ד
- רבי ישראל יצחק ב"ר דוד בער מראדישיץ - תרי"ח
- רבי אהרן קאטלער ב"ר שניאור זלמן - תשכ"ג

ג' כסלו

- רבי מאיר הכהן זצ"ל (אבי הש"ך) - ת"ג

ד' כסלו

- רבי אלי' קובו (אדרת אלי') - תמ"ט
- רבי יעקב דוד ב"ר יצחק מאמשינאוו - תרל"ץ

לעשות את זה, להר״ר הירש הי׳ הדבר כמוצא שלל כי עי״ז יוכל לשמש את הצדיק ישירות, וכל היום עשה הכנה למצוה וחזר לעצמו מה לעשות שלא יטעה, והתפלל אל ה׳ שתהא שימושו נח״ר להצדיק, ובלילה כשהציע את המיטה הי׳ מוריד דמעות בעניו שיזכה שהצדיק יישן טוב על המיטה שהציע, והי׳ מפריד בידו כל קש וקש בכדי שיהי׳ המיטה רך ונעים לישון, והרר״מ הרגיש בדבר, ושאל למחרתו את המשב״ק מי הציע את מטתו, והוכרח לגלות לו, אז הצדיק ציוה שרק הר״ר הירש יעשה את מטתו מעתה ״כי מעולם לא ישנתי כ״כ טוב כמו הלילה״ אמר הרר״מ, ומאז התקרב ביותר לרבו הר״ר מענדל״ע ונעשו משרתו ותלמידו המובהק, ועלה בדרגות עילאיות בעבודת השם, אבל הכל הי׳ בהסתר לכת מאד, ולא ידע איש את רוב גדלו, רק רבו הי׳ יודע ומכירו, כי אין קדוש כמותו, (כידוע שהחוזה מלובלין זי״ע הודיע פ״א להרר״מ כי הוא משתמש בקודש, והשיבו, התפללתי להשי״ת, הולך בדרך תמים הוא ישרתנו, ונושעתי עמו) אבל לא גילהו, כי עוד לא הגיע הזמן, והרה״ק ר״מ חיבבו מאד עד שהרה״ק אמר פ״א כשם שהאר״י הק׳ בא לעוה״ז בשביל רבי חיים ויטאל זי״ע, כן אני באתי בשביל הרבי ר׳ הירש, וכאשר עבר ר״מ לרימונוב לקחו עמו, ושם דאג עבורו זיווג הגון, (בזוי״ר הי׳ חתן הרבני איש תמים במעשיו מו״ה חיים גרייצער ז״ל, ובזוי״ש נשא אשה אלמנה בת הרה״ק ר׳ אלחנן מבילגוריי זצ״ל, [אחר פטירתו של הרה״ק מרימונוב נשא אותה הרה״ק מרוזין זי״ע]). ואחרי נישואיו נשאו רבו ביותר ושמהו על ביתו וכל אשר בביתו הפקיד על ידו, אחר פטירתו של רבו זה בשנת תקע״ה הלך להסתופף בצל הרה״ק מראפשיץ זי״ע, ושם ישב י״ב שנים עד פטירתו של הרה״ק מראפשיץ (יהי אור, אהלי יעקב).

כתר הילומים על ראשו יצור

רוב חסידים הי׳ סוברים שהרה״ק רבי נתן לייב בנו של הרר״מ ישב על כסאו, אך איזה רגעים לפני הסתלקותו דיבר הרר״מ על גלגולי נשמתו ואמר שהוא זוכר שבגלגול קודם כתב את ״שאילתות דרב אחאי״, חסידים בעל מח שעמדו שם פירשו דבריו הסתומים שברצונו לרמז שהרר״ה ימלא את מקומו, כי באיגרת רב שרירא גאון איתא: ״שרבי אחאי בעל השאלתות עלה לארץ ישראל, ורבי נטרנאי ״שמעיה״ ישב על כסאו״, ובכל זאת התאמץ הרה״ק ר׳ נפתלי מראפשיץ זי״ע להושיב את ר׳ נתן לייב, אך רבי נ״ל לא רצה בשום אופן כי אמר ששמע בעצמו שאביו אמר ״שכשם שהאר״י הק׳ בא לעוה״ז בשביל רבי חיים ויטאל זי״ע, כן אני באתי בשביל משמשי הרבי ר׳ הירש״, אבל הר״ר הירש לא רצה עוד לנהוג בנשיאות ונסע אל הרה״ק מראפשיץ זי״ע להסתופף בצלו, שם ישב י״ב שנים והתמסר כולו לעבודת השם.

נשיאותו

עם פטירתו של רבו השני בשנת תקפ״ז, חזר לרימונוב, בה ישב רבו הראשון ואז כבר הי׳ מפורסם לקדוש ישראל, ומילא את מקום רבו הרה״ק רמ״מ מרימונוב זי״ע, מתחילה הי׳ לו התנגדות מכמה צדיקים על דרכיו שהי׳ מופלאים מאד, שהי׳ מבקש הרבה מעות לפדיון, פ״א הגיע אליו איזה איש שהי׳ צריך לישועה לזרע של קיימא, ביקש ממנו הרר״ר הערש שמונה עשר רענדלעך, והאיש הי׳ עני ואביון וכל רכושו לא הי׳ שמונה עשר רענדלעך, מרן הדברי חיים זי״ע עמד ג״כ שם וריחם על האיש, ואמר לו שהוא יברך אותו בלי פדיון, ואכן נושע האיש ונולד לו בן זכר, אבל אחר כמה שבועות נסתלקה האם והילד רח״ל, אמר אח״כ הרה״ק מצאנז שכל ימיו התחרט למה הי׳ צריך להתערב בהעסקים של הר״ר הערש (אוצר ישראל), אבל לאחר זמן ראו כי איש קודש ונורא הוא, וכל דרכיו היא אמת ומשפט, ונהרו אליו אלפי חסידים ואנשי מעשה, גם צדיקי דורו העריצו אותו מאד ובאו לחסות בצל כנפיו, הרה״ק מצאנז הי׳ אומר שבפרשת פרה צריכים לנסוע לצדיק הדור, והוא הי׳ נוסע להרה״ק ר׳ אשר״ל מראפשיץ, ואח״כ להרה״ק ארי׳ דבי עילאי, ואח״כ נסע להר״ר הערש, ונתפרסם מאד לפועל ישועת גדול אשר ברכותיו מתקיימות, ורבים וכן שלמים באו לקבל ברכותיו ממנו, פ״א שררה מחלה החול–רע ל״ע, וגם ברימונוב התפשטה החולי רח״ל, עשו אז הסגולה המקובל, להשיא איש עני עם בתולה עני׳ ועשו החופה על הבית העלמין, והנה כאשר רצו להוליך להחופה החתן והכלה, נחלה הכלה בחולי הלז, ובאו אל הר״ר הערש, פתח פיו ואמר ״מעבירין המת מלפני הכלה״, ותיכף נתראפית הכלה ושבה לאיתנה, – ידוע הסיפור בעת חתונת הייט״ל בלילה שלפני הנישואין עשו סעודה מיוחדת לעניים כנהוג אצל כל הצדיקים, ומרן הישמח משה זי״ע נתן סכום מעות לבנו ר׳ אלעזר ניסן זי״ע וקצב סכום קצוב כמה שיתן לכל עני, ובא שם עני אחד שאמר שיוסיפו לו עוד כסף, ולא רצה לקחת פחות, והלך ר׳ אלעזר ניסן לשאול את אביו, יצא הישמח משה מחדרו לראות פני העני, ותיכף כאשר ראוהו אמר ״אש להבה רבי ר׳ הערש, געב אים געב אים״, ויברך העני את החתן ואת הכלה ״שמזיוו זה יצאו דורות אשר יאירו את העולם עד ביאת המשיח״, והלך לו העני, אחר כמה שנים כאשר חותנו של הייט״ל הרה״ק מטאלשעווע זי״ע עלה להשתקע לאה״ק, ונסע לקבל ברכות פרידה מצדיקי דורו, כאשר הגיע לרימונוב, מיד הכיר כי אותו עני אשר הי׳ אצל שמחת החתונה הוא לא אחר מהרבי ר׳ הערש, ואכן ברכת הצדיק עשתה רושם כידוע.

עבודה שבלב

דרכו בקודש הי׳ להתפלל בדביקות גדולה בהתפשטות הגשמיות, והי׳ רץ בעת התפילה אנה ואנה וסופק בידיו כף אל כף, ולא הבחין כלל בכל המסובב אותו, ובריצתו הי׳ פוגע בשלחן ובספסל ושאר חפצים, ולא הרגיש כלום, ואנשי הקהל הי׳ מוציאים כל דבר מביהכנ״ס כדי שלא יפגע בהם בדרך ריצתו וינזק, פ״א נפגש בתנור בוער ואחזו בידו וכל ידו נכוותה והתנפחה, אבל הוא לא חלי ולא מרגיש והמשיך בתפלתו בהתלהבות כאילו לא קרה שום דבר (יהי אור), הרה״ק ר׳

נפתלי ליזענסקער (בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק רבי אלימלך זי"ע, ועיין אודותיו במדורנו גליון קמ"ב) והרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע היו פ"א אצל הר"ר הערש, ובשעה שהתפלל הר"ר הערש תפילת שחרית הסתכל רבי אליעזר עליו כל משך זמן התפילה וכמעט שלא התפלל, והבחין שגם ר' נפתלי עושה כן, אחר התפילה אמר ר' אליעזר לר' נפתלי מה אתם אומרים לזה כל הפמליא של מעלה האט דאך דא מיט גיטאנצט, אמר לו ר' נפתלי כן גם אני ראיתי זאת ועמדתי לראות כל הזמן זאת (אוצר ישראל), תפלתו היתה בנעימות ובמתיקות נפלאה אשר הי' יודע טוב נגן, והרבה ניגונים המושרים אצל רבותינו מקורם היא ממנו כדוגמת ה"אהבה רבה ניגון", הניגון שמזמרים אצל תפלת "גשם וטל", ואצל "בבואם מאדם" בס"ג, גם הרבה מנהגים אשר בחצר בית סיגעט קיבל מרן הייט"ל זי"ע מעבודתו של הר"ר הערש, כמו אמירת שמע ישראל בסעודה שלישית אשר הרבה צדיקים אמרו רק ב' פעמים ד' מלך, ורבותינו נהגו לומר גם שמע ישראל כמנהגו של הר"ר הערש, גם על מנהג רבותינו עת ירדם לפני התיבה בתפילת שחרית של שבת להתחיל בקול מ"עד הנה" מקורו טהור היא מהר"ר הערש, וסיפר רבינו ז"ל שהר"ר הערש הי' דרכו להתחיל מתחילת נשמת, ואמר הייט"ל שאין הוא מחזיק עצמו במדריגתו להתחיל מתחילת נשמת, אבל כאשר מגיע ל"עד הנה" שוב אין בכוחו להתאפק בנפשו מלהתחיל לומר בקול רם.

עשרה נסיונות נתנסה ועמד בכולם

עבד את בוראו בשמחה רבה, בכל כוחו למעלה מהשגת אנוש, כמו שהעיד עליו הרה"ק מצאנז זי"ע "אונז האבן אים געקענט ווען ער האט נאך גאר נישט געוואוסט, היינט איז נישט דא דער עילוי שבעילויים וואס זאל אים קענען משיג זיין", אפי' בזמנים קשים טובא כידוע מצער גידול בנים ובנות, לא חטא על נפשו ולא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה וקיבל הכל באהבה רבה, אשתו שלא יכלה כבר לתת מעצור לרוחה הנדכה, באתה אל רבו הר"ר מענדל'ע ושטחה לפניו צרת נפשה, אז קרא אותו רבו ואמר לו: עד מתי תהי' ממשיך נשמות קדושות כ"כ אשר לא תוכל לקיימם..., כשענדר בנו השבעה עשר, וממש לא הי' ניכר עליו שום עצבות, שאל אותו חתנו מה זאת כי לכל בנ"י אשר יבואו לפניו לבקש רחמים עליהם תתקבל תפלתו לרצון, ומדוע לא יבקש רחמים על עצמו ג"כ, השיב לו "כי זאת היא ג"כ עבודת השם, ומדוע לא יקשה בעיניך על אשר אברהם אבינו ע"ה לא ביקש מהשי"ת שבל ידרוש ממנו עקידת בנו יחידו, ובלי ספק שתפלתו היתה נתקבלה ברצון, ואשר לא עשה זאת נשמע מזה, כי הטעם עקידת יצחק היום לזרעו ברחמים תזכור, ולולא זאת לא הי' לנו תקומה בגלות זה, וזה היא עבודת הצדיקים אשר יעבדו בזה לבוראם, כשחלתה בתו הצדיקת המפורסמת שהיא הי' השמונה עשר שנעדרו ממנו רח"ל, ובליל שב"ק הי' מתפלל כדרכו בשמחה יתירה כדרכו בק' וריקודין ב"לכה דודי" כמנהגו, ובסעודת ליל שב"ק כאשר הי' מסיב על שולחנו בהתלהבות גדולה ושמחה יתירה, אזי באה לפניו כלתו של הרה"ק הרר"מ וצעקה לפניו בבכי' יתירה כי בתו היא גוססת ר"ז, אז סמך פניו על ידו כעין נפילת אפים איזה רגעים, ואח"כ הגביה את ראשו ואמר כתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, הנה משה רבינו התפלל אל ה' הגם שיהי' בעת צרה רח"ל בעת ההוא היא מלשון בעתה ורעדה, עכ"ז לאמ"ר יהי' נשאר עומד על עמדו עם חוזק אמונתו ובטחונו בה', למען יוכל עוד לדבר דיבור לפני הקב"ה, ועתה אומר גם אנכי להקב"ה הלא בידך נפש כל חי, מה איכפת לך כי יתעכב עוד הדבר ותשאר בחיים ביום הש"ק למען שבל תבטל אותי משמחת הש"ק, והי' יושב וגומר סעודתו ברינה ובצהלה ולא הי' נראה עליו שום שמץ עצבות, ונשארה בחיים עד יום ב', שני סיפורים הנ"ל סיפר תלמידו ונאמן ביתו של הר"ר הערש ה"ה הרה"ק ר' הערשל'ע איטשעס זי"ע לבעל ה"ישועת יעקב" זצ"ל, וכשמעו הסיפור אמר: ארכו הימים מיום שנעדר מעמו ל"ע בנו יחידו הגאון מוהרמ"ז זי"ל (עיין במדורנו גליון ק"פ) ולא מצא נוחם לנפשו על אבלת לבו עד שמעו זה הסיפור, והי' מפליא תמיד בקדושתו של הר"ר הערש זי"ע (בארות המים), פ"א בל"ד בעומר התאספו צדיקי הדור כמדי שנה בשנה ביומא דהילולא של הרה"ק הרר"מ ברימונוב, אחר תפלת מנחה יצא מרן הייט"ל עם הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע בחצר לדון באיזה ענין, ולפתע שמעו קול רעש גדול, וזה הי' ברכת "על ספירת העומר" של הר"ר הערש, והרה"ק מדזיקוב עמד ומשתהא, א"ל הייט"ל: "מחותן מה אתה מתמה כ"כ, הלא יהודי זה נתנסה בעשר נסיונות ממש כאברהם אבינו ע"ה".

ובא השמש

בחודש שנת תר"ז יצא לאסוף כספים לטובת הנזקקים שנפגעו עקב מרד האיכרים שהי' אז, בדרך נצטנן ונפל למשכב, לפני פטירתו התפלל מעריב בהתלהבות עצומה וקרא קריאת שעל המיטה, וסיים את תפלתו בברכת "שהכל נהי' בדברו" שעל ברכה זו אמר הרה"ק מרוזין זי"ע שברכה זו הי' על המיתה, ועלה ונסתלק ביום ל' חשון א' דר"ח כסלו תר"ז לפ"ק.

יסופר כי באותו לילה שנפטר ראו מרחוק כעין עמוד אש בוקע ועולה מהעיר רימנוב, וכל המורה שעות של העיר הפסיקו את מהלכם בעת יציאת נשמתו הטהורה, והוטמן שם ברימונוב. מדברי תורתו נדפס ספר "בארות המים".

הילולא קדישא

באותם השנים אשר חודש חשון חסר (כבשנה זו) מחזיקים את היומא דהילולא ביום כ"ט חשון, כמו שכתב המג"א בס' תקס"ח סק"ז שאם שנה הראשונה שלאחר הפטירה חודש חשון מלא אז מחזיקים את היארצייט ביום א' כסליו בכל שנה אשר חודש חשון חסר, אבל אם השנה שלאחר הפטירה הי' חודש חשון חסר מחזיקים את היארצייט בכ"ט חשון, והר"ר הערש נסתלק בשנת תר"ז ובשנת תר"ח הי' חודש חשון חסר לכן בשנה זו שהחודש חסר היומא דהילולא ביום כ"ט חשון.

א' כסלו

הגה"ק רבי שלום שכנא מלובלין זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי שלום שכנא מלובלין זי"ע נולד לאביו רבי יוסף בן רבי יצחק בן הגאון רבי שלום מווינער–נוישטאט זצ"ל הידוע בשם מהר"ש מנוישטאט, גדול חכמי עסטרייך בדורו, ורבן של גדולי הפוסקים כמהרי"ל ועוד, אשר רוב מנהגי אשכנז קיבל המהרי"ל ממנו, בשנת רס"ח כשהי' אז ילד רך בשנים נפטר עליו אביו שהי' מבורך בתורה וגדולה במקום אחד והי' נמנה בין נגידי פולין, והותיר לו נכסים רבים, אשר בגלל כן הי' יכול לישב באהלה של תורה כל ימי חייו, ואכן כן עשה מנעוריו כבר גלה למקום תורה, תחילה למד בעיר פוזנא, ולאחר מכן למד אצל הגאון "בעל החילוקים" (נקרא כן ע"ש דרך לימודו, דרך הפלפול והחילוק) ה"ה הגאון ר' יעקב פולאק זצ"ל, אשר הוא הי' רבו המובהק, בישיבה זו למה ביחד עם המהר"ם פאדובא זצ"ל, שנים רבות למד בישיבה זו והתפרסם כאחד מהחריפים הגדולים שעמדו להם לישראל.

נשיאותו

לימים קבע ישיבתו בעיר מולדתו לובלין, ויסד ישיבה ע"ד רבו "בעל החילוקים", ותוך זמן קצר נאספו אליו תלמידים רבים ליצוק מים על ידיו ולקבל תורה מפיו, מהם אשר נודעו לימים כגדולי הדור 'כל רבותינו ושאר גדולי הדור היו כולם תלמידי הגרש"ש זי"ל' (לשון שו"ת משאת בנימין סי' טז), ועל ראשם הי' תלמידו הגדול רבינו משה איסרליש – הרמ"א זצ"ל, שלימים הי' גם לחתנו (בזיווג"ר), וכך אכן מתארו בחיבורו "דרכי משה" (יו"ד סי' קי) 'הגאון מורי חמי'. אך לדאבון לב נקטפה הצדקת בדמי ימיה בחיי אביה, בהיותה בת עשרים שנה, ובעלה הק' הרמ"א בהספידו קרא עליה "בת מלך" וז"ל הגאון רבי אברהם הכהן ראפפורט זצ"ל אבד"ק אהסלוב בחיבורו "ירח האיתנים" (פ' כי תצא): "... שאמר הגאון רמ"א בהספד על אשתו, בת הרב הגאון החסיד האלקי מהור"ר שכנא אב"ד דק"ק לובלין על פסוק 'פקדו נא את הארורה הזאת וקבורה כי בת מלך היא' (מלכים ב' ט לד), על פי דאיתא בשביל שקילל הקב"ה לאדמה, בשביל אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, ואמר 'ארורה האדמה בעבורך' והיא לא חטאה, על כן להפיס דעתה, נתן לה הקב"ה שבני מלכים ובנות מלכים יקברו בה, וזהו שאמר: 'פקדו נא את הארורה הזאת', פירוש דקאי על האדמה הארורה מאת הקב"ה, היינו שיפקדו את האדמה במה שיקברו בה את הבת מלך, וז"ש: 'וקבורה כי בת מלך היא', מאן מלכי רבנן", עכ"ל, בשנת ר"פ נתמנה לכהן פאר גם כרב ואב"ד דק"ק לובלין, ונשא על שכמו את עול הרבנות בעוז, בשנת ש"ב קיבל תוקף מטעם בית המלכות, להיות שורר על הגלילות ועל דבר ישק על פיו, ותיקן תקנות לטובת היהדות ואחב"י.

פוסק הדור

מלבד המוני התלמידים שבאו אליו לחסות בצל קדשו וללמוד תורה בישיבתו, גם פנו אליו מכל עבר גם בעניני הלכה למעשה, גדולי התורה חילקו לו כבוד רבו וכינוהו בשם רבן של כל בני הגולה, עיין מה שכתב עליו גדול תלמידיו פוסק דור האחרון ה"ה רבינו הרמ"א בשו"ת הרמ"א (סי' מה) וז"ל:"...כי איככה אפצה פה וארים ראש, לחרוש ולדרוש, לפסוק על מעשה הבא לפנינו בעוד מורי ורבי קיים הוא ובית דינו, הוא גולת הכותרת, עטרת תפארת, גחלת הנשארת, נר ישראל ואורו יזהיר כזוהר השמים יעופף זרחת, ושמן משחת קודש מעשה מרקחת, הוא אשר נודע בשערים, ראש הגבורים, הגאון מוהר"ר שכנא ש"ן [שיחיה נצח]".

ענותנותיה

נוסף על גדולתו בתורה הצטיין בקדושתו ובפרישותו, והי' עניו גדול מאד, עד שענותנותיה גרמה שלא נשאר זכר מתורתו, ומחידושיו ופסקיו הרבים, יען כי ברוב שפלותו לא רצה להעלותן על ספר כדי שלא יסמכו עליו לדורות, ולא נעתר בכך אף להפצרת בנו וגדולי התלמידים כמו שכתב בנו הגאון הגדול ר' ישראל (הובא בשו"ת הרמ"א סימן כה) וז"ל: וכן קבלתי הלכה למעשה מאדוני מורי אבי הגאון רבן ומאורן של כל בני הגולה מהר"ר שלום המכונה שכנ"ו זקצ"ל ה"ה הכ"מ אשר העמיד תלמידים הרבה מסוף העולם ועד סופו מפיו חיים ומימיו שותים. וחי נפשי עולמים דזמנין סגיאין בקשתי עם הרבה לומדים ממנו שיעשה פוסק ותשובתו היתה מחמת רוב חסידותו וענותנותו אשר היה עניו יותר מכל האדם אשר על פני האדמה. ואמר יודע אני דשוב לא יפסקו כ"א כאשר אכתוב מטעם דהלכה כבתרא, ואין רצוני שיסמכו העולם עלי, ר"ל כגון היכא דאיכא פלוגתא ביני רבוותא והוא יכריע או לפעמים יחלוק ואין לדיין כי אם מה שעיניו רואות, לכן יעשה כל אחד כפי הוראת שעה כאשר עם לבבו. ומה"ט לא עשה נמי רבו הגאון מהרי"ף (ר' יעקב פולאק) שום ספר גם שום תשובה ששלחו למרחוק לא העתיקו בביתם אלו הגאונים מה"ט אף כי היה נחשב בעיניהם כיוהרא, עכ"ל.

ובא השמש

ביום ו' עש"ק א' כסלו שנת שי"ט לפ"ק נסתלק לגנזי מרומים, וגופו הטהור הוטמן בעיר לובלין, ושם מנוח"כ עד היום הזה, וזה אשר נחרט על מצבת קבורתו: "האבן הזאת אשר שמתי מצבה, והיה בית מלון לאיש אלקים קדוש ונורא, אשר הרביץ בישראל תורה, יותר מכל אשר היה לפניו בדרי בתרא, והחזיר ליושנה עטרה, והעמיד תלמידים הרבה עד שכל דרי ארעא מפיו חיין ומימיו שותים בתדירא, הלא היה עטרת תפארת ראשי אלפי ישראל, ה"ה מופת הדור והדרו, ראש גולת אריאל, מאורן ורבן אב"ד ישראל, גאון הגאונים מוהר"ר שלום המכונה שכנא בר' יוסף זצוק"ל ה"ה חסיד והעניו אשר

נאסף אל עמיו ביום ו' ר"ח כסלו שי"ט לאלף השישי ליצירה".

בנו הגאון הגדול ר' ישראל מילא את מקומו כראש הישיבה והאריך ימים אחר אביו ארבעים שנה מיום ליום ונפטר ביום שנפטר אביו א' כסלו שנ"ט לפ"ק, ר' ישראל הי' מגדולי חכמי דורו ובא בכתובים ופלפולים עם גיסו רבינו הרמ"א זי"ע ורבים מגאוני דורו, חיבר הגהות על המרדכי.

מספד תמרורים

עיין מה שכתב הגאון המלבי"ם בספרו "ארץ חמדה" חלק הספדים, בהספד על הגאון "שאגת אריה" זצ"ל, וז"ל: שמעתי אומרים בשם הגאון מוהרמ"א ז"ל, כי נח נפשיה של חמיו הגאון אור ישראל מוהר"ש ז"ל פתח להאי פרשתא מהכא, כתיב 'וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ', ופי' הוא הענין כך, דחטא הוא לשון חסרון כמאמר בת שבע לדהע"ע, 'והיה כשכב אדוני המלך והייתי אני ובני שלמה חטאים', ופרש"י אני ובני שלמה חסרים מן הגדולה (עיין מלכים א א), א"כ הפי' וכי יהיה באיש חטא משפט מות שיהיה נחסר מאיש זה משפט מות, שהוא צדיק גמור, ואעפ"כ והומת, ותקשה בעיניך הלא אין מיתה בלא חטא, ומתרץ ותלית אותו על עץ, עץ הדעת שאכלו ממנו אדם וחוה ונגזר על העולם מיתה ע"כ ודפח"ח, עכ"ל, וכה מקונן עליו בנו הנ"ל בתשובה הנ"ל וז"ל: בהיות שבעו"ה ביום בוא דבריך נטרפה השעה ונשבה ארון הקודש ונתבקש בישיבה של מעלה, מאור הגולה, רוח אפינו משיח ה' רב הרבנים גאון הגאונים נשיא ישראל (ה"ה אדוני מ"א) הנקרא בשם קדשו מוהר"ר שלום המכונה שכנו זקצ"ל ה"ה הכ"מ אשר עליו היה נאמר צדק צדק תרדוף לקיים מה שנאמר בקש שלום ורדפהו לשכנו תדרשו ובאת שמה. ועתה בעו"ה נפשי עגומה. ושפתי אטומה. ואין בידי להשיב מה. כי נתפרדה החבילה. ואין דעתי צלולה. כי נפלה עטרת הגולה. על זאת נפשי עצובה. דאבה כאבה, ואני אנה אני בא. על כל זאת שלא להשיב (פניך) היקרים ריקם אדון (לפניך) בקרקע מן הבא בידי בהיות דברא כרעא דאבוה הוא, וזכרתי מאמרם ז"ל כל שאינו מניח בן כו', עיין שם בפרק יש נוחלין (דף קט"ז). והנה דרש ר' פנחס מאי דכתיב והדר שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא מפני מה כו' יואב שלא הניח בן נאמר בו מיתה כו' והכתיב מבני יואב עובדיה בן יחיאל אלא דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה וכו'. וק"ק למה התחיל בשינויא בתרא בדוד ובשינוי קמא ביואב (אולי דנוסחא אחרת נזדמנה לו). אלא בא ללמדנו דלא הדר ביה מכל וכל אלא גבי דוד אבל גבי יואב אע"ג דה"ל בן כיון דלא הוה כמותו מעלה עליו הכתוב כאלו אין לו בן לענין ההוא דיש נוחלין שהבאתי לעיל דפשע דה"ל ללמדו ולהדריכו. לכן אני מחוייב להשלים לגול מעליו חרפה זו ושיצדק עליו למימר שכב עם אבותיו, ע"כ נכנסתי לדברים להבין מה טוב... כה עתירת אוהב ישראל בן לאדוני מורי אבי הגאון מוהר"ר שלום המכונה שכנו זקצ"ל ה"ה, המתאבל על גולת הכותרת, עטרת תפארת, ראשי אלפי ישראל שהושלך בעו"ה ארץ, בראש חדש כסליו שי"ט הכ"מ.

גדולים צדיקים במיתתן

ידוע שהיה דרכו של הרבי מלובלין לשלוח להתפלל על קברו של הרה"ק רבי שלום שכנא מלובלין על כל צרה שלא תבא, וגם בר"ח ושאר יומא דפגרא שלח על קברו, ואכן, מכל המצבות של גדולי לובלין לדורותיהם נשארה עומדת על עמדה בשלימותה מצבתו של הרבי ר' שכנא, וסמוך לה מצבת קדשו של ה"חוזה" הק', ומקובל הי' אצל יהודי לובלין שר"ש נשאר שם בכדי להגן על תושבי לובלין, ומספר שבזמן שכיהן הגה"ק רבי לייבל'ע אייגר זי"ע בלובלין פרצה שם פעם שריפה גדולה סמוך לבית הגה"ק, והשריפה נתגברה עד שהיה חשש גדול שיתפשט על בנין של הגה"ק ובאו אנשים לשאול מה לעשות להשריפה אשר אין באפשרות לכבות אותה, וחלילה הכל בסכנה, אז ציוה הגה"ק לילך להקבר של הרבי ר' שכנא ז"ל ולאמר על קברו שהוא הבטיח להיות מגין על לובלין, והלכו מנין לשם, ואח"כ נתכבה האש והשריפה נפסקה".

ב' כסלו

הגה"ק רבי משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק ר' משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע נולד בשנת ת"ק לערך לאביו הגה"ק ר' אהרן משה הלוי העלער המגיד מסניאטין בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד סטאר בראדשין (חתן הגה"ק ר' יעקב משה בעל "ידי משה" על מדרש רבה) בן יחיד להגה"ק ר' שמשון אב"ד סטאר ברדשין שהי' גם בן יחיד להגה"ק ר' אברהם ראש ישיבת סעקולא (חתן הגה"ק ר' יחיאל לוריא נכד מורינו המהרש"ל ולמעלה בקודש מזרע דוד המלך, וכמו שכתב בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט) בן הגה"ק בעל תוספות יו"ט זי"ע אשה הי' נין ונכד לרבי נתן בעל "הערוך" ראש ישיבה ברומי ממשפחת התפוחים משבט יהודה, וכן לרבינו זרחיה בעל "המאור" אשר צור מחצבתו משבט לוי מבני הקהתי אשר עבודת הקודש עליהם.

בנוסף לכך היה נכד למורינו המהר"ל מפראג, וכן לרבי יצחק חיות אב"ד פראג בעל "אפי רברבי", מורינו המהרש"א, הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי, הגה"ק רבי הירש אשכנזי בעל "החכם צבי", ולהגה"ק בעל "צאן קדשים" ולמעלה בקודש צדיקים ומצוקי ארץ.

גם מצד אמו הי' רם היחס, אמו הרבנית הצדיקת מרת וועכנע היתה בת הגה"ק ר' ישראל משה אב"ד טיסמעניץ שהיה מצאצאי רבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים ולמעלה בקודש.

האיש מקדש

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי עיר קניהניטש בגאליציע, ותקופה מסויימת אף התגורר אצל חמיו, בשבתו שם מצא את שאהבה נפשו, חבורתא קדישתא מבקשי

ה' עמם נתקשר בקשר אמיץ וחזק לתורה ועבודת ה'.

לימים נשא בזיווג שני את הרבנית הצדיקת מרת יענטל בת הגה"ק ר' מרדכי הלפרין אב"ד ברעזאן שהיתה מיוחסת מאוד נכדת רבינו הרמ"א, המהרש"ל, ורבי מרדכי יפה בעל הלבושים, ולמעלה בקודש.

הרבנית האריכה ימים אחרי בעלה הצדיק והי' מפורסמת בצדקותה ובברכותיה הנושאים פירות, עד שרבים ושלמים נהרו אליה להתברך מפיה, ובתוכם גם הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע, ומסופר בס' מהרש"ם הכהן על התורה במגילת יוחסין בהקדמת הספר, דהרה"ק מאפטא בא פעם אליה, וכפף ראשו וברכתו בברכת כהנים, וענה הרה"ק מאפטא אמן.

ובס' אפיקי ים מסופר כי חסידים רבים באו אליה לעת זקנותה, ובעת חלוקת ה"לעקיך" אם אחד מהחסידים הושיט ידו לקחת פעם שניה הרגישה ואמרה: יד זה כבר לקח פעם אחד.

בצל רבותיו

בימי נעוריו למד את תורתו בנגלה אצל רבו הגאון האדיר המפורסם בעוצם חריפותו ובקיאותו רבי משה צבי העלער אב"ד בוקשוויץ ובעמח"ס "גאון צבי", לימים אוה להוסיף שלימות על שלימותו ונסע אל צדיקי הדור תלמידי הבעש"ט הק' כדי ללמוד מדרכיהם.

בראשית מכתבו המפורסם הוא מונה את שלשת רבותיו הדגולים מרועי החסידות וז"ל: ואני לא זכיתי רק לראות פני תלמידו האלהי רבי דוב בער זלה"ה, ואף כמה פעמים הייתי לפני האשל הגדול האלהי רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן זלה"ה, וביותר להבדיל בין המתים ובין החיים הרב המופלג האלהי מרנו הרב יחיאל מיכל (המגיד מזלאטשוב) נירו יאיר.

כשנסע הרה"ק ר' מנחם מענדל מפרימשלאן לארה"ק נסע ר"מ אצל הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע ואמר לו: אני נותן לך את היינגערמאן הזה שהוא דימאנט רק נישט געשליפן, ואז התחיל לנסוע אל אל המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע בצלו חמד וישב ונתקשר אליו בעבותות אהבה, ואותו החזיק לרבו מובהק.

בהקדמה לס' "גאון צבי" שנכתב ע"י נכדו המו"ל כותב דבר פלא ורוח הקודש שנצנצה בו וז"ל: כח התמדתו בתורה של הגאון צבי הי' למעלה מדרך הטבע עד כלות הגוף והנפש, לימים ביקשו והתחננו אליו בני ביתו שיתור לו מנוחה באחד מחדשי הקיץ כדי להברות את גופו החלוש, לאחר הפצרות מרובות נענה להם, בימים ההם ור' משולם פייבוש מזבאריז' עודנו תלמיד לפני רבו הנ"ל, אותה נפשו להתעלס באהבים ולהתעלות אצל המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע שלימים הפך לרבו מובהק, אך מפני כבוד רבו ה"גאון צבי" נמנע מליסע אליו, אך בהזדמנות זו כשרבו לא הי' בביתו ובישיבתו החליט לכתת רגליו לחזות בנועם המגיד הק' מלזאטשוב זי"ע, וכדי שלא יוודע הדבר לרבו הקדים לחזור טרם שוב רבו, ביום שוב רבו הלכו תלמידיו והוא בתוכם כמה פרסאות מחוץ לעיר כדי לקבל פניו בכל הכבוד הראוי, וכשניגש ר' פייבוש אל רבו והושיט לו את ידו לשלום, הרגיש רבו על אתר שנסע אל הרה"ק מזלאטשוב, והחזיק ידו עד בוש, ואמר לו בזה"ל: "פייבוש'ל דו האסט מיך שוין איבערגעלאזט", ויהי הדבר לפלא בעיני תלמידיו.

אכן כפי הידוע ביקר גם אצל עוד מתלמידי הבעש"ט כמו הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, וכן אצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שהי' צעיר ממנו בשנים, וכן הגה והמליץ לשומעי לקחו ללמוד בספרי הרה"ק בעל ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע.

בשבתו עם חברים

כן היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רעו הרה"ק ר' זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע, אשר לאחר הסתלקותו של רבו המגיד הק' נסע אל רעו לזבאריז', ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללוותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות ובידידות נפלאה עד שהגיעו לטשארני-אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלויל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה לזבאריש, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד, ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

והעמיד תלמידים הרבה

לימים נתעלה לכהן כמגיד מישרים בעירו זבאריז', ורבים היו נוהרים אליו לשמוע דרשותיו ואמרי שפתיו בדברים היוצאים מלב קדוש ונכנסים ללבות השומעים.

אחד מגדולי תלמידיו הי' הרה"ק ר' שלמה דוד אייבשיץ זי"ע אב"ד סראקע בעל "ערבי נחל" ו"לבושי שרד" זי"ע, והי' נוסע תמיד אליו ללמוד תורה מפיו, ומסופר שבני קהלתו של ר' רבי שלמה דוד זי"ע בקשו להניאו מלנסוע לרבו הק' באמרם אליו שלא נאה לגאון כמוהו לנסוע למי שאינו גדול כל כך בתורה, והא ניסה תמיד להוכיחם שרבו גדול ממנו בתורה, אך הם לא קבלו את דבריו, פ"א הגיע ר' פייבוש זי"ע לסראקע, רצו התלמידי חכמים בני סראקע להווכח אחת ולתמיד את גדלותו בתורה, ונכנסו לתהות על קנקנו והציעו לפניו שש קושיות חמורות בש"ס, והוא בגודל ענוותנותו ענה להם שיכול לתרץ כל הש קושיות בתירוץ אחת והיא - שאינו יודע ללמוד, אח"כ נכנס הרה"ק בעל לבושי שרד לרבו ומענה בפיו, שגם בלאו הכי הוא סובל רבות מבני עירו על נסיעותיו אליו ועתה שמנע עצמו מלהראות את כוחו בתורה עאכ"ו שלא יניחו לו, ענה לו רבו הנח לי כמה יגיעות יגעתי עד שפעלתי שלא אראה את למדנותי מן השפה ולחוץ וכעת ברצונך שאאבד עולמי בשעה אחת, פ"א הי' עוד פעם בסראקע ונתעוררה שאלה חמורה בעניני מקוואות אז הוכרח לפסוק בדבר שנוגע לעיקרי תורה, ואז נוכחו כולם בגאונתו.

תלמידו בעל הלבושי שרד מביא את רבו בספרו לבושי שרד בשו"ע או"ח סי' קס"ח, וגם בסוף יו"ד.

כמו"כ נמנו כתלמידיו הרה"ק ר' יוסף דוד הכהן אב"ד יאסי בעל "דרכי האמונה", הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום", הרה"ק ר' זאב וואלף שור אב"ד סקאליט בעל "ספר הדרושים", וכן בן גיסו הגה"צ ר' יצק אב"ד בוקשוויץ.

תורת אמת היתה בפיהו

הי' ידוע לאיש אמת מאד, וחיפש את האמת בכל מעשיו בלי פניות, מסופר שפ"א נאלץ לברוח מפני שהלשינו עליו בשלטונות וסכנה גדולה היתה צפויה לו, ונכנסו אליו מקורביו והוכיחו לו על פי ההלכה כי מחויב להסכים שיכינו לו פאספארט מזויף על שם אחד, כדי שיוכל לעזוב את הארץ, ואכן בגין פיקוח נפש הסכים, כשהגיע להגבול ושאלו את שמו ענה שם בדוי לא שמו האמיתי ולא המזויף שהי' רשום בתעודה, ונתנו לו לעבור, כששאלוהו מקורביו מדוע נהג כן השיב, אני יודע כי הרוסים ימינם ימין שקר, וצריך לומר להם שקר מוחלט מתחלתו עד סופו, אלו אמרתי את השם שהי' רשום בהפאספארט הייתי אומר קצת אמת שהרי כך רשום בהפאספארט, והם אינם סובלים אפי' קצת אמת.

עקב ענוה יראת ה'

פ"א עבר דרך עיר רימינוב והכין הרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב סעודה יפה בעבורו, ומרוב ענותנותו סירב לשבת ליד ר' מענדל'ע באמרו מה לי ולכבודו הרי אני כבר בן שבעים וארבע שנים ועדיין לא עשיתי תשובה, החזיר לו ר' מענדל'ע כמוני כמוך, עמך אנכי בצרה זו, יבוא ונסעד יחד.

אם פגע בך...

פ"א סיפר כי בש"ק בשעת אכילתו בא אליו היצה"ר ואמר לו האיך אתה אוכל, כלום התפללת היום כראוי, ואיך מלאך לבך לעבור על דברי חכמים לא תאכלו על הדם וכו', והשיב לו תדע שבדין אני אוכל עתה דתפלה היא מדרבנן, וסעודת שבת הוא מדאורייתא, ולא יתכן שבשביל תפלה שהיא מדרבנן לידחי מצות סעודת שבת שהיא מדאורייתא, שוב פ"א בא אליו ביום שב"ק בעת תפלת שחרית בשעה שתפס הציצית בידו והראה לו שהותר קשר אחד של ציציותיו והיא סי' עפ"י ספרים קדושים שאין לזה האיש יראת שמים והאיש הראה לו כ"ז כדי להחליש לבו, והתחזק והשיב לו דע דאדרבה בזה אני רואה שאני כן ירא מהש"י שאל"כ הי' בכחי לתקן הקשר, ורק מפני שאסור לעשות בש"ק קשר אינני מתקן ואין זה רק מיראת השם.

חלישות גופו

כשהתאכסן הרה"ק ר"פ בזלישטישק אצל האב"ד ר' שמואל מרגליות בן אחיו של המאיר נתיבים, הזהיר הבעל אכסני' את בתו להגיש לו כל פעם מיני מאכל להשיב את נפשו כי גופו חלוש מאד, ואינו יכול לסבול את עומס נשמתו הק'.

פועל ישועות

לאחיו של הרה"ק ר"פ נכנס רח"ל רוח רעה, ונסע להרבה צדיקי הדור להתברך מהם, וכולם אמרו לו שיסע לאחיו הרה"ק מזבאריז שרק הוא יכול להושיע לו, וכן עשה ותיכף נסע לאחיו, ויהי כאשר אך פסע את מפתן ביתו של אחיו צעק הרה"ק מזבאריז עליו "צא טמא", ובאותו רגע יצא ממנו הרוח הרעה ונעשה כאחד האדם.

והוי דן את כל אדם לכף זכות

דרכו של ר"פ הי' שקרא לכל אדם בשם צדיק, ולימד זכות על כל עוברי עבירה, פ"א הביא לו עשיר אחד מחסידיו כובע משי חדש, לא עברו ימים רבים עד שנגנב הכובע, וכשנכנס אליו נותן הכובע, סיפר לו איך שבא צדיק אחד שמסתמא לא הי' לו כובע ללבוש, ולקח את הכובע החדש שקנית עבורי, נתמלא הנותן המתנה תמה ואמר וכי אתם עוד קוראים לאותו גנב צדיק, השיב לו ודאי שהוא צדיק נעביך לא הי' לו מה ללבוש, אמר לו האיש אדרבה יאמר לי הרבי גם כן היתר לגנוב ואני עוד יקרא צדיק, הרי בתורה כתיב לא תגנוב, ואתם קוראים אותו צדיק, שתק הרה"ק מזבאריז וחשב קצת ברעיונו הק', אח"כ פתח ואמר לו מה אעשה "ער איז פארט א צדיק" כי בפירוש נאמר ועמך כולם צדיקים, "איז פארפאלן ער איז טאקע א צדיק".

ובא השמש

ביום ב' כסלו תקנ"ה נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ומנוחתו כבוד בזבאריז'.

השאיר אחריו תולדותיו הקדושים: מזיו"ר הרה"ק ר' אהרן משה, מזיו"ש הרה"ק ר' ברוך יצחק מזוואניץ, והרה"ק ר' שמשון מאוזיראן מח"ס "נזירות שמשון". על גדלותו של רבי שמשון נוכל ללמוד באפס ממה שמסופר אודותיו: פעם שבת במעזיבוז אצל הרה"ק בעל "אוהב ישראל" שהי' אז המרא דאתרא, בהגיע עת סעודתא דמהימנותא פקד עליו לתדהמת כל הנוכחים לעשות שולחנו בבית מלונו בשב"ק ולהתנהג כמנהגו בביתו, ויהי לפלא כי לאט נודע טעם הדבר, בסעודת שחרית של יום השב"ק כאשר הסב הרה"ק מאפטא על שולחנו פתח ואמר אל המסובין: תדעו איזה טובה גדולה עשיתי להרה"ק ר' שמשון מזבאריז' במה שצויתיו לישב על שולחנו לעצמו, כי בעולם העליון קרי כרוזא בחיל, כי היות ואחד מהדיינים בבית דין של מעלה המיד אחד מנכדיו את דתו רח"ל, ולכן הי' עליו לעזוב את מקומו, על כן יעלה אחד מהצדיקים מהעולם הזה אל עולם העליון למלאות את מקומו, וישאלו לאמר מי יעלה לנו השמימה, אז אמר הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע הן יש בעולם בן ר' פייבוש ושמו ר' שמשון והוא ראוי לאותה איצטלא, ועניתי ואמרתי על זה לאמר, אמנם כן הוא, כי זה הרב ר' שמשון ראוי לישב על מקום הנפקד בסנהדרין של מעלה, אולם עודנו דרוש הוא לחפץ טובת ישראל להיות בעולם הזה אתנו בחיים חיותו, ולכן צויתיו לשבת על שולחנו לנהל את עדתו.

קיצור מגליון הקודם:

באותם ימים התפטר ד"ר פינסקער מתפקידו, מכיון שהממשלה החליטה להיטפל עליו ופחד על נפשו, ובשמוע החפשיים דבר הזה פחדו מאוד שכל החברה יתפורר ובפרט שציבור החרדים נשארו קצת בחוץ וע"כ חששו מאוד על הפסד כספיהם החליטו שחייבים לקחת כמה רבנים שיסכימו לעמוד בראש החבר, ועל שמם יתנהל כל עניני החברה, וכך יוכלו לתפוס ברשתם גם את עולם החרדים שיסמכו על הרבנים בעיניים עצומות.

הדבר הראשון שעשו שהודיעו על קאנוועגשן גדול בדרעסניק, ולקחו את מוליבער שיזמין את הרבנים שיבואו להשתתף ויסכימו לעמוד בראש, מוליבער אכן הסתובב בין הרבנים ובפרט הניח את כובד משקלו על הגאון ר' יצחק אלחנן ספוקטר זצ"ל שיבוא לפאר את האסיפה, אבל מכל ההזמנות לא הצליח להביא אף לא רב אחד שיבוא להשתתף, על אף שהחרדים לא הצליחו במשימתם להביא רבנים להאסיפה הצליחו בזה שהרבה מהם קיבלו תפקידים גדולים מאוד בתוך החברה, כדוגמא שקבלו כמה חברים בוועד הפועל ועוד כמה גבאים ויועצים שתפקידם לצאת אל העם, ואם כל זה נשאר עיקר ההנהגה אצל החפשיים ומינו אז את 'לילנבוים' הנ"ל שיצא בגלוי נגד כל דבר שביהודות, שיעמוד בראש החברה.

החרדים שנהנו מהצלחתם בתוך החברה נוכחו במהרה לראות שכל הענין היה תכסיס מאת החפשיים שעיקר ההנהגה נשאר אצלם, רק רצו שהחברה לא יתפרק ושהחרדים לא יצאו במלחמה נגדם, ועל כן קבלו את התפקידים, אז תפסו את עצמם והוציאו מכתב ארוך אל הרחוב היהודי , ובו כותבים באמצע דבריהם: "הנה מבקשים יהודים כשרים לעמוד בראש והעיקר כי הנהגת התנועה והלציה בחו"ל ובא"י צריך להיות שומרי תורה ומצוות", ועל מינויו של לילנבוים בראש החברה כתבו בלשונם: "כי אין עטרה זו הולמת לאיש בעל דעות חופשיות".

*

כנזכר לעיל אחד מהחברות שנסייתדו היה החברה בשם ביל"ו [ר"ת ב'ית י'עקב ל'כו ונ'לכה] שעבדו ועסקו גם בעליות לא"י ואחר התאמצות מרובה של כמה שנים הצליחו לארגן עליה שהיה אמנם קטן בכמות אבל עורר אז את כל החברה בפרט ואת כלל ישראל בפרט,

הסיבה למה נתפרסם כל כך עליה זו, הוא בשביל שאלו שהקימו את חברת ביל"ו היו חפשיים לגמרי שהראו בריש גלי אז את דיעותיהם האפקורסיים להוריד מהם לגמרי את עול התורה והמצות, והיו מאלה שאמרו בפירוש ובריש גלי, שבארץ ישראל אינם צריכים לקיים תורה ומצות אפ"ל , ועיקר המצוה הוא רק יישוב ארץ ישראל שזה מכפר על הכל ח"ו, ובסביבות העליה הזו יצאתה המחלוקת שהיה חבויה בין החרדים והחפשיים, אין ס'האט זיך צופלאקערט, והחפשיים הביטו מן הצד איך התייחסו החרדים אל העליה והאם יסכימו על העליה איך שהוא נראית.

וכדי לקבל את התמיכה מהמנהיגים החרדים שבחובבי ציון הצריכו העולים של ביל"ו להעמיד פנים חרדיות מכלומר אל העולם, ואכן תפסו לצידם גם כמה מאלו שהחזיקו עצמם לחרדים שבתוך החברה, שעמדו לצידם של החברה ועבדו במרץ רב שחברת החובבי ציון יתמכו בעליה וגם יחזקו את יישובם שבארץ ישראל.

אבל כמה שרצו להעמיד פנים כאילו לא הצליחו בזה באמת מכין שהם היו אנשים מקולקלים מבית ומבחוץ, ולא הצליחו להסתירו, ובמצב של בני הישוב הישן היראים לדבר ד' מוציאים הם את כאבם אל העולם היהודי, וחוץ מהתנגדותם לעצם רעיונות העליה, כותבים הם במיוחד על התנהגות פורקי עול ואינם הולכים בדרך התורה והיראה ולא זאת המטרה לקרב את הגאולה אלא להרחק ח"ו.

באותם זמנים קשים עבור חברת ביל"ו, באו לעזרתם כמה אנשים שתמכו בהם בחזקה, ומראשי הממליצים היו פינס וויסוצקי , פינס התאחד מנציגי החברה "מזכרת משה" ומראשי התומכים הנלבהבים של חובבי ציון, והיו לו קשרים גדולים עם הרבה מעשורי היהודות מסביבות העולם, וניצל אותם ועבד בחזקה שחובבי ציון יעזרו במה ששייך להעולים מביל"ו, ובדרשתו באסיפה של חובבי ציון קורא על העולים מביל"ו: "צעירים חרוצים טובים וישרים ויראי ד' באמת" ואם המלצתו עד מאוד להעולים לקבל את הסכמתם של מנהיגי חובבי ציון ששלחו כסדר כספים להחזיק יישובם,

גם אחד משליחי חובבי ציון בשם וויסוצקי שביקר אז בארץ ישראל מטעם החובבי ציון וכתב עליהם: "כל בני הישוב ובני ביל"ו בכלל, שומרי מצוה ונוצרי תורת ד' בכל לבבם ובכל נפשם ככל בני הדור הישן"

באמת היו כאלה שהמליצו טוב על פינס שתומך כל כך בשביל העולים מביל"ו, שאם החובבי ציון יתמכו בהם יהיו חייבים במדת מה להתנהג כרצונם,

מחפשי הפשרות

אחד ממנהיגי החובבי ציון בימים אלו היה אחד בשם 'אליאשבערג' שהיה לו דעה גדולה בעניני החובבי ציון, והוא הגיע עם ראיון של פשרה [ככל המשכילים שבכל הדורות, שכל רעיונם היה להוריד מאת ישראל עול התורה תחת רעיונות הפשריים], והוא הציע שהעולים החדשים אכן ישמרו את כל המצוות, אבל החומרות אינם צריכים לקיים, [וכמובן שמהו מצוה ומהו חומרה לא יחליטו גדולי ישראל אלא הפורקי עול].

וכותב כדלהלן: "רק שיהיו אנשים שומרי תורה ומצוות שמחוייבים בהם כלל ישראל, רצונו לומר כמו אנשים פשוטים ולא לעשותם שומרי תורה ומצוה על פי מידת חסידות וקדושה ויתרון הכשר שבזה אין אנו אחראין כלל ואין לנו להעמיס עליהם יותר מדי".

וכל המשכילים שבאותו הדור כותב במכתב אחר שמעת שהלכו ישראל בגלות אבדנו את חכמתינו, וכותב אל החרדים שבחובבי ציון: "חכמים הזהרו בדבריכם שבזה יתקרו עבודת ד', וכך גם יושג האיחוד מדש בין ורוחכמיה אשר נפרדו זה מזה מאז היציאה לגלות" (עפ"ל),

והחפשיים שרצו להגן על העולים החדשים נתלהבו ממחפשי הפשרות האלו, ויצאו עם תיאור ארוך על העולים החדשים, כאשר חוזרים על השקר שהעולים החדשים שומרים את התורה והמצות רק לא בהידורים, וכן טוענים שאי אפשר להעמיד שומרים עליהם שדבר זה יגרום לשלוח את העולים מא"י אם יעמדו על ראשם, ובסוף הם כותבים: "ראוי לגדולי ישראל שלא יפרזו על המידה לבלי להעמיד דבריהם על דין תורה כי מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין", ומובן מאליו שלא כולם יכלו להתאפק מלומר את האמת לאמיתה, וכן מצינו במכתבו של אחד מהחפשיים שמבקש קולות בשמירת התורה והמצות וכותב כך: "להקל על המתיישבים בארץ קצת את דיני ההלכה דרך משל להתיר את העבודה בכרמים בשנת השמיטה גם ללא שימוש בפירות שביעית, וכן להקל בעניני תרומות ומעשרות ופדיונם".

סופו של המערכה

המערכה נמשך הרבה זמן, לפעמים ברתיחות יתירה ולפעמים בהשקט, ולבסוף אכן הגיעו לפשרה, ומינו משגיח שישגיח עליהם שישמרו תורה ומצות אבל כמובן שהמשגיח גם לא היה מר בר רב אשי בבחינת "ערבך ערבא צריך", והסכים לוותר על חלקים גדולים מהתורה לפי רצונם של הישוב החדש שהחובבי ציון רצו לחזק בכל כוחותם.

טובה גדולה יצאה אז ליראי ד' שבארץ ישראל, הגדולי ישראל שבחו"ל שלחמו באותן שנים בכל כוחם נגד כל הרעיונות של העליה לארץ ישראל עם כל רעיונותיהם, וגם אלו שרימו את עצמם שכל הארגאניזאציעס כוונתם לתורה וא"י, הורד המסווה מהם להראות לכל העולם את האמת, שצריכים לשמוע לדעת גדולי ישראל האמיתית שלחמו בכל כוחם נגד כל דבר חדש שאסור מן התורה.

בשנים האלו משנת תרמ"ט התחילה המערכה הכבידה אודות השמיטה וההתיר מכירה שכתבנו כבר אודותיו בגליונינו עיי"ש ומשם תדרשינו לטובה ואין כאן מקומו להאריך עוד

המשך בגליון הבא אי"ה

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

והיה ביום הששי

פרק ח' - הכנת סעודת שבת

קניית צרכי שבת ◇ הכנת מאכלי שבת ◇ בישול מאכלי שבת

קניית צרכי שבת

לומר 'לשם יחוד' קודם הקניה

קודם שיקנה דברים לשם שבת יוציא הדברים מפיו, לומר 'לשם יחוד וכו' אני קונה זה לשם שבת', ובכן יתפשט קדושת השבת על הדבר ההוא, ויהי' ריחו נודף כעין רוחני, וזהו שאמר תבלין יש לנו ושבת שמו, והוא ענין מזכרת קדושת השבת במאכליו ומשתיו.

(פתי כנסיות החדש - בית מנוחה סי' נד)

וע"ל די"ל גם בהליכתו הריני הולך לקנות לכבוד שבת כדי לקיים מצות והיה ביום הששי והכינו וכו' לתקן את שורש מצוה זו במקום עליון ויהי נועם וכו', ואם הוא ביום ה' יאמר רק הנני הולך לכבוד שבת לתקן את שורש מצוה זו במקום עליון ויהי נועם וכו'.

(כף החיים - סי' רנסק"ב)

לקנות מאכלים כשהוא רעב

בני, הוי זהיר כשאתה מוציא הוצאות לסעודת שבת ומועד, הוציא אותם בעוד שאתה רעב, שעל ידי כך תרבה בהוצאה, לפי שהרעב יראה לו שלא ישבע ומרבה לקנות, ובימי השבוע להיפך אחר שאתה שבע צא לקנות.

(שבט מוסר - פרק טז)

תקנה ביום ו' צרכי שבת, לא בחול ביום ה', כי ביום ו' מכין לשבת.

(סידור האריז"ל להד"ר שבתי - כוונת הלכות שבת)

בשם ספר כנפי יונה חלק רביעי: סימן טוב לאדם שכל צרכי שבת יקנה אותם ביום הששי ולא ביום חמישי, אם הוא בטוח שלא יחסר וכו'.

(שלה"ק - מסכת שבת פרק נר מצוה אות א)

אבל ענינים שהם טובים ומתוקנים ויפים כשקונה אותם קודם ע"ש כמו בע"ש, אז אדרבה זריזין מקדימין, ויאמר לכבוד שבת אני קונה.

(שלה"ק - מסכת שבת פרק נר מצוה אות א)

טוב יותר לקנות בערב שבת מלקנות ביום ה', בד"א במשקין ומיני מגדים וכיוצא בהם מדברים שא"צ הכנה להכינם שיהיו ראוים להנאתם, אבל מאכלים הצריכים עדיין הכנה, טוב יותר לקנות ביום ה', כדאי שיהיה לו פנאי הרבה לטרוח בהכנסתם ולהתעסק בשאר צרכי שבת.

(שו"ע הרב - סי' רנ ס"ז)

כשיש צרכי שבת בהרחבה נעשה יחוד למעלה

כשיש לאדם צרכי שבת במילוי ובריוח הוא יחוד יסוד ומלכות, כי שבת הוא בבחי' מלכות ושם שדי (שם היסוד) הוא בבחי' די, שאמר לעולמו די והבן היטב, ובחול אדרבה הוא טוב בחי' חסרות, כדי להשתתף עם השכינה כביכול וכו'.

(אמרי פנחס - שער ד אות א)

ועל כן נמשל תענוגי שבת לתאנה, לפי שהיא דומה בבישוליה שאינה מתבשלת פירותיה כולם בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, כעין זה צריכין לעשות צורכי שבת ולתקן תענוגיו, שילך כמה פעמים לשוק בערב שבת לקנות צורכי שבת, שזהו נכון יותר מלקנות בבת אחת כל הצורך לשבת, משום שכשהוא מרבה לקנות הרבה פעמים הוא קונה ומרבה יותר בתענוגים, או שמא ימצא לפעם אחרת דבר שהוא מתענג בו יותר, אז שכרו הרבה מאוד, ועל כן אמרו רז"ל שהשבת מעין עולם הבא, ועל כן המרבה להתענג בשבת יזכה להתענג בגן עדן.

(לקט יושר - הלכות ימי הסליחות אות י)

שמעתי רמז נאה, מה שצריך לכבוד השבת, בשר יין דג, כולם מספרם שבעה במספר קטן.

(פרם שלמה - הו"ד בשו"ע מהודרת פר"מ ילקוט מפרשים סי' רמב)

שונא מתנות

אולי לכבוד שבת קודש לא שייך בחינת שונא מתנות, ויכול לאהוב מתנות כדי שירבה עונג וכבוד שבת קודש, וצלע"ע היטב.

(אשל אברהם, בוטשאטש – מהודרא תנינא סי' רמב)

לקנות פירות ומיני מתיקה

לקנות פירות או מיני מתיקה לקנוח סעודה כל אחד כפי ערכו וכפי השגתו, ואעפ"י שאין דרכו בכך בחול, יתנהג בשבת כְּשֵׁר וחשוב, ואפילו כבני מלכים אם יוכל, וכל המוסיף מוסיפין לו כי אין ערך וקצבה לעונג שבת, אלא יעשה כל אדם הבא בידו לענג עצמו ובני ביתו עם עניים קרובים אליו..

(סדר היום - סדר הכנת השבת)

לקנות פרחים

לקנות לכבוד שבת מיני ריח ועשבים, ופרחים, כפרים עם נרדים, ומדאני אסא.

(סידור עמדין - דיני ערב שבת אות י)

הכנת מאכלי שבת

רושם שם ה' במאכלי השבת על ידי כוונת ההכנה לשבת

כיון ששבת היא שמו של הקב"ה, נמצא שאם בשעה שמכין את צרכי שבת הוא מתכוין לשם קדושת שבת, אזי בהכנתו ומחשבתו זו נרשם שמו של הקב"ה במאכלי השבת, ועל ידי אכילתו נכנם שם הקב"ה בתוך מעיו, ומתברך בכל הטוב. ובזה יתבאר מאמר חז"ל (שבת קיט.) 'אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף. אמר לו, תן לנו הימנו. אמר לו, כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו'. שכן רושם שמו של הקב"ה במאכל אינה אלא במי שמכוין בהכנתו לשם קדושת השבת, ולא במי שכוונתו לאכילה בעלמא. והוא שהשיבו רבי יהושע, שרק למשמר את השבת ומכין עצמו לקראתה היא מועילה, ולא למי שאינו משמרה.

(דברי ישראל, מודזיץ - פרשת מקץ)

לכוון בשעת שמכין המאכלים לכבוד שב"ק לקיים המצוה והיה ביום השישי והכינו וכו', ועי"ז ממשיך קדושת השבת במאכלים.

(מורה באצבע, להחיד"א - סי' ד אות קלה)

לקנות תבלין למאכלי שבת

לבקש צרכי תבשיל כירקות ותבלין וכיוצא בהן, לתבל הקדרה ולמתקה כל אחד כפי רצונו וטעם חכו, שיאכל מאכלו לתיאבון, ואעפ"י שאין דרכו בחול ליתן פלפלין וכיוצא לתוך התבשיל, בשבת צריך להכין כל מה שדרך אדם חשוב רגיל לתקן תבשילו, כדי שיצא מוטעם וריחו נודף.

וזהו (התבלין) ענין גדול לאכילה, קטן הכמות ורב האיכות, והשבח יתר על ההוצאה, הלכך כל אדם צריך להזהר בו, ולהביא לביתו תקוני התבשיל וכל צרכיו בלי שישאלו לו אנשי ביתו.

(סדר היום - סדר הכנת השבת)

בישול מאכלי שבת

הכנת בשר ויין

ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו.

(שו"ע - סימן רנ ס"ב)

לקנות יין טוב ומתוק

לבקש יין לקדוש, וצריך שיבקש אותו כל מה שיוכל למצוא טוב וחשוב, ויהיה מתוק לחכו, הכל לפי מה שהוא אדם שיתהנה ממנו ויתענג, ולא שיבוא לו ממנו היזק, ובפרט לקידוש היום

שבת בשבתן

עניני שבת בקודש בפרשת השבוע

גם הנשמות הנידחות יש להם תיקון במנחת ערב שב"ק ועת קבלת שבת

ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השואבות. הנ"ל בזה עפ"י מ"ש בגמ' (עירובין מה, א) בר' טרפון שהיה לן בליל שבת חוץ לעיר למחר נכנס ודרש כל היום. בארנו בפ' מצורע באריכות לרמז בזה על מעלות הצדיק שבידו **להעלות הנשמות הנדחים ובפרט בליל שבת שאז הוא עליית העולמות למעלה. לכן המנהג להפוך לצד מערב בשעה שאומרים בואי בשלום בקבלת שבת לרמז על הנשמות הנדחים לחוץ גם הם יעלו.** וזה **ויברך הגמלים מחוץ לעיר.** פי' הנשמות הנדחים מחוץ לעיר הקודש גבול הקדושה. כי לכך נקרא ירושלים עיר הקודש מקור מחצב הנשמות למעלה. ע"כ גם אותן הנשמות הבריך ונטע אותם בקדושה **'אל באר המים. לעת ערב'** הוא ערב שבת קודש עיין (בזוה"ק קפא, ב) בתפלת המנחה. **'לעת צאת השואבות'** אותיות שבת.

(תפארת שלמה)

צריך שיבקש טוב ויפה, ואף על פי שהוא אינו אוהב אותו.

(סדר היום - סדר הכנת השבת)

גם במילוי הדגים עם בצלים ומלח יש כונה

ואמר רביה"ק מוהר"ר יעקב יצחק [מלובלין] לתלמידו מורי דודי רבינו צבי הירש [מזידיטשוב], הירש בני, בוא ואומר לך היחוד של מליחת דגים לכבוד שבת וכו', וכן כשממלאן הדגים עם בצלים וכו'. זהו עצמו הכוונה, שאנחנו עושין בערב שבת במילוי הדגים עם בצלים ועם מלח, ומחתכין אותו עם הדגים דק דק עד שלא ניכר הבצלים, וזהו הכנה גדולה לשבת, וכן כל מאכל וכל עשיות ומנהגי ישראל בגשמיות, וכן במלבושיהם יש בהם רזין, ורזי דרזין.

(נתיב מצותיך, קאמארנא - שביל אמונה ו אות ה)

קנה בשר מהרבה טבחים לטעום בשבת מן המובחר

רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי (כלעי מדינה) בשרא, מתליסר טבחי (לטעום בשבת מן המובחר), ומשלים להו אצנורא דדשא (לפני בואם להביא להם הבשר, היה מזמן להם מעותם על פתחו), ואומר להם, אשור הייא אשור הייא (התאשרו והתחזקו מהר באומנותכם, למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת. ולי נראה, 'ומשלים להו אצנורא דדשא', כשהיה מביא ראשונה, היה נותנה לשמשים המכינים סעודתו, על פתח ביתו, ולא היה נכנס, אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת, ואמר להם לשמשים, 'אשור הייא', התאשרו מהר להכין את זו, בעוד שאלך להביא את זו, רש"י).

(שבת קיט.)

שמעתי ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע א קונץ [עצה מועילה] א אידענע זאל קענען ניצול ווערן פון חיבוט הקבר, זי זאל מאכען א גוטען קוגעל אויף שבת.

(נפלאים מעשיך - ח"ב עמוד שנב)

✧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ✧

גודל מדריגות הצדיקים שזכו בעת הכנת מאכלי שבת קודש

אחר הסתלקות של הרב מראפשיץ זי"ע נסעו הדברי חיים זי"ע ורבי שלום מקאמינקא זי"ע להשר שלום מבעלזא זי"ע, פעם אמר להם הרב מבעלזא כי רוצה לגלות להם יחוד שמכוונים טרם הגוף נפרד מהנשמה, וגילה להם זה היחוד. אחד שאל אח"כ את הדברי חיים אם אצל הרב מראפשיץ ג"כ שמע מזה היחוד, ענה הר"ח כשעמדנו בעש"ק אצל רבינו מראפשיץ בהמטבח וקלפנו תפוחי אדמה, הניח הראפשיצער יד אחת עלי ויד אחת על רבי שלום קאמינקער, ואז גילה לנו זה היחוד.

(אוצר ישראל - עמוד שכט אות טז)

פ"א היו הרה"ק מצאנז והרה"ק ר"ש מקאמינקא אצל הרה"ק מראפשיץ לפני הפסח, והיו מקלפים תפוחי אדמה, והי' קערה אחת להקליפות, וקערה אחת עם מים להשים בתוכו הקארטאפיל, ובאמצע נכנס הרה"ק מראפשיץ, והם לא הרגישו בו כי היו מתעמקין בשיחה, וגם הרה"ק מראפשיץ לקח קארטאפיל וקליפה וזרקה להקערה עם מים, וזלף המים על הרה"ק מצאנז, אבל הרה"ק מקאמינקא נחרד והזיז עצמו משם ולא עלו עליו המים. והי' הרה"ק מראפשיץ מתאונן על הרה"ק מקאמינקא, ואמר שצדיק גמור צריך לעבוד שמונים שנה על זה שקנה הרה"ק מצאנז ע"י המים הנ"ל.

(שיח זקנים - ח"א עמוד רלח / אוהב שלום, קאמינקא - פ"ג עמוד כח)

קדושה יתירה יש בהקאך שמבשלים לכבוד שבת קודש

פעם אחת, כאשר המתעסקים בעבודת הקודש, אפו ובשלו בביתו של הגה"ק רמ"א פריינד זללה"ה לכבוד שבת קודש, יצא רבינו זיע"א מחדרו, וניגש לפתח המטבח שבשלו שם, ונשען בשתי ידיו הקדושות על שתי מזוזות דלת המטבח, והתחיל לומר בהתפעלות אל המבשלים: "האם יודעים אתם איזו קדושה יתירה יש במטבח זה, הרי אופים כאן חלות לכבוד שבת, ומבשלים דגים, ומכינים בשר, וכל זה לכבוד שבת קודש", וכך המשיך לפרט כל סוגי התבשילים שבישלו אז, מתוך התפעלות ורגש קודש על הקדושה היתירה השורה במקום שעוסקים בו בעבודת הקודש הלזו.

(זמירות עטרת יהושע - סדר ליל ויום שישי צדיק מה פעל אות כ)

סיפר אא"ז זצוק"ל מקאזמיר, כי הרבי ר' אלימלך זצוק"ל אמר, כי מכיר מן העשן העולה מהארובה בערב שב"ק אם הוא יהודי המבשל לכבוד שב"ק.

(כתבי האמרי שאול - פרשת משפטים בד"ה אל המקום)

דגים לשבת

סיפר הרה"ח ר' משה זאב ווייסבערג ע"ה, מה שקיבל עובדא דהוה אצל הרה"ק רבי ישעי' מקרעסטיר זצ"ל. בתקופה אחת בין פורים לפסח מחמת הפשרת השלגים על הנהר היה מאד קשה לתפוס דגים, ועל אף שביקשו מאת ציידי הדגים להשיג דגים להרה"ק מקרעסטיר זצ"ל לא עלתה בידם. רבי ישעי' ביקש שיאמרו להגוי תופס הדגים 'ישעי'לע האט געהייסן כאפן פיש'. ויהי לפלא כי כאשר שמע כן תיכף ומיד הלך בחזרה וניסה לתפוס דגים ועלתה בידו חכה מלאה עם דגים לכבוד שב"ק.

(זקניך ויאמרו לך - ח"ב עמוד 150)

שמעתי בשם אבי זקני הרב הקדוש האלקי מו"ה איציקל מקאליש זי"ע, אחי הרב הקדוש מוהר"ם מפרימישלאן, שפ"א לא מצאו דגים לשב"ק, והלך עם משמשו לנהר, ופרש ידו על המים, ותיכף בא דג גדול והניח א"ע על יד קדשו.

(צדקת יוסף, פיטסבורג - פרשת כי תבוא עמוד שא)

הדג צעק הצילו אותי

סיפר הרה"ג ר' מאיר יודא קטינא שליט"א, מה שמקובל בידו מבית אבותיו עד לזקנו הגה"צ המפורסם רבי יעקב קטינא זצ"ל בעמח"ס קרבן העני, רחמי האב, דומ"ץ חוסט. זקנו הנ"ל היה לו ישיבה בחוסט, חוץ מזה היה רגיל לילך סביב עיירות וכפרים ללמד תורה עם בני עניים שלא היה באפשרות אבותם לשלחם לישיבות. וסיפר תלמיד אחד מישיבתו בעיר חוסט, כי פעם אחת נשמעה צעקה גדולה מקרב בית התבשיל הצילו אותי, וכשנכנסו לראות ראו איך חתולה אחת עומדת ליד הסיר בו בישלו הדגים לכבוד שבת קודש, והדג צעק הצילו אותי (שיהא נשאר הדג לאכילה לכבוד שבת). וכמובן שגירשו אותה, והכינו את הדג לאכילה לכבוד שבת. כאשר שמע המרא דאתרא המהר"ם שיק זצ"ל את הדבר, ביקש שיביאו לו מדג זה ויאכל ממנה בסעודה שלישית.

(זקניך ויאמרו לך - ח"ב עמוד 151)

הכנת הדגים לכבוד שב"ק

סיפר מרן הייטב לב שאביו הגה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע היה פעם אחת באונגארן במחוז ניר על שבת אחד, ולא היה שם דגים על שבת, ואמר לאשת בעה"ב דשם שיתנו על הכירה קדירה עם מים עם ובצלים וכן עשו, ולעת ערב חצי שעה קודם שבת, בא לבית צפור אחד והשליך דג גדול עד מאד והיה לפלא.

(צדיק כתמר יפרח, בשם הגה"צ מלאפוש זצ"ל).

הה"ק ר' יוסל'ע ניישטעטער ז"ל שהיו מכנים אותו דער גוטער יוד בן המאור ושמש, בא פעם אחת על שבת קודש להה"ק מווישניצא (הארי' דבי עילאה) ז"ל, והיה זאוויראכא גדול מאד, אמר לו הה"ק מווישניצא שאין לו דגים על שב"ק, השיב לו ר' יוסל'ע שהוא הביא עמו דגים, והיה לו שמחה גדולה, ואמר לר' יוסל'ע שיתן לו הדגים כי היום קצר וצריכים לבשלו, אמר לו ר' יוסל'ע יש זמן עדיין. בשעת האנבייסען בא לביתו ערל א' עם דג גדול, שאל אותו הה"ק מווישניצא מאין לקח זה בעת הזאת, אמר לו הערל שיש לו באר עמוק מאד ונתן הוויאדערע (דלי) לתוכו לשאוב מים והוציא הדג הזה. שאל הה"ק מווישניצא לר' יוסל'ע האם זהו הדג שהביא עמו, א"ל ר' יוסל'ע גלייבט מיר אז ער לויפט מיר שוין נאך הונדערטער מאל נאר איך אליין האב אים נישט געקענט העלפן האב איך איהם געצויגן צו אייך.

(חמדה גנוזה).

פעם שהה מרן הקדושת יו"ט בעיר קראסנא על שב"ק, ואכסנייתו היתה אצל הגה"ק ר' ברוך בענדיט ליכטענשטיין זצ"ל אבד"ק קראסנא, ובערב שבת שאל את הגה"ק אבד"ק קראסנא מי מכין את הדגים לכבוד שבת, והשיב לו הגה"ק מקראסנא שהוא בעצמו עוסק בזה בכל עש"ק. ונכנס הקדיו"ט לחדר המבשלות לראות את עבודת הגה"ק מקראסנא בשעה שמכין את הדגים לכבוד שבת ונענה הקדיו"ט ואמר, זייער שיין זייער שיין.

(אבני אור, בשם הגה"צ מקראסנא בעל כוונת הלב זצ"ל).

סיפר מרן ז"ל שזוכר את הה"ק ר"י מטאמאשוב כשבא לחסות פעם בצל הקדיו"ט, ואמר הקדיו"ט לזוגתו הרבנית הצדיקת, הנה יש לנו אורח גדול על ש"ק. והוא היה דרכו לעשות בעצמו הגעפילטע פיש וגם אז נכנס לחדר המבשלות ועשה בעצמו את הדגים לכבוד שבת, וכדרכו היה משפשפם בידו.

(מושיען ש"י).

פנימי תקע"ה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מטאהש שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת וירא תשפ"א לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכת שלום עליכם

רבינו: וואס טוהט דער טאהשער רבי ביי אונז אין שטעטל?

האדמו"ר מטאהש: איך קום שעפן נחת. כ'מאך היינט א תנאים דא אין קרית יואל (עב"ג בת הרב חיים בנימין כהנא שליט"א מספינקא, ומרביין תורה בישיבתינו הק' בקרית יואל יצ"ו).

א' הנוכחים: ס'איז נישט דאס ערשטע מאל וואס טאהש און ספינקא זענען זיך משדך, דער ספינקער רבי פון בני ברק א זון איז דאך א איידעם ביים טאטן, ער איז א שוואגער. (ה"ה הרה"צ רבי יוסף יהחמיאל כהנא שליט"א ראה"כ קרית טאהש, בן כ"ק רבי משה אליקים בריעה כהנא מספינקא ב"כ שליט"א).

רבינו: איז מען געקומען אויף א שמחה, מזל טוב.

האדמו"ר מטאהש: ברוך ה'.

רבינו: דער נוסח התפילה איז אביסל ענליך.

האדמו"ר מטאהש: זידיטשויב.[1]

רבינו: אין ייטב פנים ברענגט ער פון רבי אייזיק'ל זידיטשויב'ער, די גמרא זאגט (שבת יא.) רבי שמעון בר יוחאי החבריו תורתן אומנתן מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה, זאגט ער תורתן אומנתן, די תורה איז זייער אומנות, מיט דעם וואס זיי לערנען תורה זיי זענען מייחד יהודים בשעת'ן לערנען פועלן זיי ישועות פאר אידישע קינדער דארף מען נישט צוקומען צו קיין תפילה, תורתן אומנתן, אין מפסיקין לתפילה, דארף מען נישט דאוונענען, מ'פועל'ט שוין בשעת'ן לערנען, אזוי ברענגט ער פון רבי אייזיק'ל זידיטשוב'ער.[2]

האדמו"ר מטאהש: האט ער דען נישט געדאוונענט, ס'איז דאך באוואוסט זיין פייערדיגע כח התפילה.

רבינו: יא, ער זאגט נאר אז מ'קען פועל'ן ישועות מיט די תורה הק' אפילו אומגעדאוונענט.

א' הנוכחים: ס'שטייט דאך אז צדיקים האבן געדאוונענט אזוי לאנג אז תורתם משתמרת, האבן זיי דאך יא געדאוונענט.

---

1 כ"ק האדמו"ר בעל אמרי יוסף מספינקא ז"ל הי' תלמיד מובהק מזידיטשויב, וכ"ק האדמו"ר רבי אלימלך מטאהש ז"ל הי' תלמיד מובהק מקאמארנא, ששניהם ממקור אחת.

2 ויש להוסיף שבכס' פאר יצחק (עמ' מ"א) מציין שד"ת זו נשמע פע"א מהרה"ק המהרי"א שאמר לאחד מחשובי תלמידיו הרבנים הרה"ג ר' חיים זצ"ל אבד"ק בולשויין כשבאו אליו פ"א נגידי עיר בוריסלאוו והתחייבו עצמם לתת עשרת אלפים דינרים על מנת שיסע רבינו אליהם לבוריסלאוו לשבת אחת, ורבינו היה אז שקוע בחובות מכלכלת ביתו ומשפחות בניו הסמוכים עליו וכמעט שהסכים לבקשתם, אבל כשהגיע קרוב לשבת והגידים הנ"ל באו לקחת אותו עמהם, חזר בו ואמר להם, שאותה השפע וברכה שהם מקוים שישפיע להם בחניתו עמהם בבוריסלאוו, ישפיע להם עוד יותר ויותר מביתו, נתרצו הנגידים הללו ונתנו הסכום המובטח, וכל חסידי בוריסלאוו באו על שבת זו אל רבינו, נעקרה בוריסלאוו ממקומה ובאה לוידיטשוב, והיתה שבת זו ביחד "שבת של בוריסלאוו", וכל החסידים שהיה בשבת זו אצל רבינו הרגישו שהשפע של שבת זו נתיחדה ביחוד בשביל נדיבי עם ה' בבוריסלאוו, ממחרת השבת כשבא הרה"ג הנ"ל ושאר חסידים עמו לקחת ברכת הפרידה מאת רבינו אמר אל רבינו בזה"ל: יתן נא רבינו גם לנו, כלומר לחסידים שאינם בני בוריסלאוו ג"כ חלק מן השפע וברכה של תורות דאתמול, הציץ בו רבינו ואמר כדברים הנ"ל המובאים בייטב פנים. ורמז רבינו בדבריו אלו לרב זה, שיפה כוון לדרוש חלקו גם הוא בשפע וברכה של התורה דאתמול, כי לא הדרש הוא העיקר בתורתו, כי אם המעשה כלומר האומנות שבה להשפיע שפע וברכה ורב טוב לכל ישראל, עכ"ל.

רבינו: דאם איז די גמרא אין ברכות (לב:), דארט שטייט 'חסידים', מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת...

דער ייטב לב האט מספיד געווען דעם רבי אייזיק'ל זידיטשוב'ער, האט ער געזאגט 'ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב', זאגט ער 'ויצא יצחק' ווען דער זידיטשוב'ער רבי (ששמו יצחק) איז געגאנגען 'לשוח בשדה' ער איז געגאנגען מתפלל זיין, 'לפנות ערב' האט ער אוועק געקערט אלע שווערקייטן, ערב איז דאך חשבות אלע שווערע ענינים, אזוי האט ער אים מספיד געווען.[3]

האדמו"ר מטאהש: ב"ה דער זמן האט זיך אנגעפאנגען, דער הייליגער טאטע פלעגט צו זאגן, ער פלעגט עם צו פארציילן פאר די בחורים, די מעשה פונעם הייליגן חוזה פון לובלין, אז דער הייליגער חוזה פון לובלין איז איינמאל געפארן אין א שטאט, פארשטייט זיך ס'איז דאך געווען מתנגדים אין יענע צייטן, ווען ער איז געווען אין דעם שטאט האבן זיי געוואלט וויסן וואס מ'קען טשעפענען מיט אים, האבן זיי אים אפיר געזומען אזן געפרעגט א שאלה – זיי האבן געקלערט זיי וועלן אים פרעגן א שאלה וועט מען זעהן אז א חסידישער רבי קען נישט לערנען – חז"ל זאגן (ויקרא רבה א, טו) תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, זיי האבן געזאגט אונז האבן מיר א שאלה וואס מיר ווילן פרעגן, וואס קען מען טוהן אז ער האט נישט קיין דעת, דער אויבערשטער האט אים נישט געגעבן דעת, וואס איז ער שולדיג אז די גמרא זאגט אויף אים נבילה טובה הימנו. האט ער געענטפערט, די גמרא זאגט אין מסכת שבת (דף לא.) והיה אמונת עתיך וכו' דעת איז טהרה, זאגט ער טאמער אז א איד גייט נישט אין מקוה, דעמאלטס איז אין בו דעת, ער האט געפלעגט צו זאגן בחורים זאלט עטץ וויסן מ'דארף גיין אין מקוה אזן זיין בטהרה.

רבינו: יא, דער רבי פון לובלין האט אמאך געארבעט מ'זאל גיין אין די מקוה,[4] ער האט געזאגט 'נבילה טובה הימנו' ווייל טומאה היוצא מגופו איז הארבער ווי נבילה וואס איז אויך א טומאה אבער נישט מגופו, תלמיד חכם שאין בו דעת איז ערגער.

דער פעטער ז"ל האט א שמועס (שו"ת דברי יואל יו"ד סימן נט) ער זאגט אז 'אם אין דעת הבדלה מנין' מיינט אויך א מקוה,[5] אז נאר מיט טהרה קען זיין התבדלות.

האדמו"ר מטאהש: כ'האב געזעהן אין לב אהרן ברענגט דער רבי די וואך (פר' וירא עמ' קט"ז) אויפן פסוק 'יקח נא מעט מים', ברענגט דער רבי אראפ, דאם איז די מקוה, מ'איז געקומען צו אברהם אבינו זאגט דער זוהר הקדוש אז ס'איז געווען א מקוה ווער ס'האט געדארפט צו קומען האט געדארפט קודם גיין אין מקוה, ס'איז זייער שיין דארט דאם ווארט.[6]

---

3 מובא בספר תולדות חיים מהגה"צ רבי חיים מאיר ברוין ז"ל מתלמידי מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע, וכתב ששמע זאת מפ"ק של מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל.

4 עיין בס' זכרון לראשונים (עמ' מ"ז) שהרה"ק מבארדיטשוב הגיע להרה"ק מלובלין זי"ע והרה"ק העטרת צבי היה שם, ודיברו ביניהם בענין המקוה, ואמר אח"כ הרה"ק מוהרצ"ה מזידיטשוב אף כי היה עדיין צעיר לימים, אך על פי כן הבין בדברי הרה"ק מלובלין ארבעים כוונות בסודות המקוה עפ"י קבלה.

עיין בס' אוצר אפרים (פר' תולדות) שהרה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע איש אחד שלח פיתקא ופדיון נפש להחוזה הקדוש מלובלין זי"ע, והאיש ההוא היה דר בכפר אחד במדינת אונגארן כאשר קרא החוזה הקדוש את הפיתקא הכיר בו בהאיש מהותו ומה מעשהו בנודע, ואמר הנהו תלמיד חכם וירא ה' אך חסר לו מקוה טהרה לטבול, והשיב המביא הקוויטל כי אנוס הוא לאשר כבר חפר ויגע ולא מצא מים שם בהכפר להיות מקוה כראוי, והשיב החוזה ברוח קדשו [אם כי מעולם לא היה בכפר הלז וגם לא במדינה הזאת] ואמר יחפור שם במקום וצד הלז, סמוך להר ובקעה הלז וימצא מים ומקוה כראוי [אם כי לא נודע מקודם בדרך השבע להיות שם באר מים], בבוא השליח לביתו סיפר לו זאת וקיים התלמיד חכם תיכף ומיד, וחפר ומצא שם מים והיה לו המקוה הזאת לטבול. אחרי כמה שנים פתאום יבשו המים שם, ונודע אחר כך כי נסתלק רבינו הקדוש מלובלין זי"ע, ומאז יבשו המים שם.

5 וזלש"ק שם (אות ח): ובדרך צחות אומר, דידוע שהרמב"ם ז"ל (הלכות מקואות פי"א ה"ב) כתב על מי המקוה שהם מי הדעת, וכוון בה לחכמי האמת, ועל פי פשוטו הוא כמו שמבואר בגמרא (שבת דף ל"א.) דעת זה טהרות, ואם כן אם אין טהרות אין דעת, והמקוה הוא יסוד הטהרות והוי מימיו מי הדעת, ונודע מה שאמרו בירושלמי (ברכות פ"ה ה"ב) על מה שתקנו הבדלה בחונן הדעת, שאם אין דעת הבדלה מנין, ולכן אם אין מקואות אין טהרה ואין דעת ומנין ידעו להבדיל בין קודש לחול ובין טמא לטהור שלא להתחבר לטומאת הרשעים, וכשירבו המקואות יתרבה הדעת ויהי' הרבה יודעים סדר קדושה והבדלה שלא להתחבר לקהלות כאלה אלא להיות מובדל ומופרש מהם ומהמונם. עיי"ש

6 עיי"ש מ"ש מרן רבינו שליט"א לבאר הפסוק יקח נא מעט מים וגו'. על פי מה שכתב בייטב פנים (שובו בנים אות ו) לפרש הפסוק (משלי ח, ט) כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. כי הכלל שאמרו (ספר הישר לרבינו תם שער י"ג) דברים היוצאים מהלב נכנסים ללב, היינו ללב טהור ונקי והוא

רבינו: אין ייטב לב ברענגט ער אויך (סו"פ בשלח) ל'ב ט'הור ב'רא (תהלים נא, יב) איז ראשי תיבות טב"ל (וע"ע בייטב פנים ליו"ג מידות אות ד').

האדמו"ר מטאהש: ורוח נכון חדש בקרבי, אז מ'טובל'ט זיך קומט אריין א רוח חדש.

רבינו: דער מאור ושמש זאגט (פרשת אמור) אז דאס האט אינגעפירט דער בעל שם הקדוש מיט'ן רבי ר' אלימלך, זיי האבן אינגעפירט צו גיין אין מקוה, אזוי זאגט דער מאור ושמש.[7]

ברשותו, אבל אם הלב הוא משוקץ ומזוהם מזוהמת החטא, הרי הוא סתום ואטום ואינו ברשותו, וכאלו אין לו לב כלל, והעצה לטהר הלב, הוא לטבול עצמו במים המטהרין את האדם מטומאתו, ורמז לזה מבואר בספרים (של"ה שער האותיות ערך טהרה) שזה אמר דוד (תהלים נא, יב) ל'ב ט'הור ב'רא, ראשי תיבות "טבל", לומר שעל ידי טבילה יקנה לב טהור, וכמו שכתב הרמב"ם סוף הלכות מקואות (פי"א הי"ב) שרמז יש בדבר, כשם שמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור, כך המכוין לבו לטהר נפשו, כיון שהסכים בלב לפרוש מהן והביא נפשו במי הדעת טהור, עכ"ל. ודבריו נאמרו ברוח הקודש, כי ענין הטבילה נובע ממקור הדעת כמבואר בספרי קבלה, וזהו שאמרו חכמים (שבת ל"א.) ודעת (ישעיה לג, ו) זה סדר טהרו"ת. וזה שאמר הכתוב כולם נכוחים למבין דברים היוצאים מלב אדם, וישרים רק למוצאי דע"ת, היינו הרגיל לטבול במים טהורים מי הדעת, שזה יש לו לב טהור להכניס דברי מוסר בלבו, עכ"ד.

ועל פי זה יובן מה שאנו רואים שיש בני אדם ששומעים דברי התעוררות, ועם כל זה אינו עושה אצלם רושם כלל, ונדמה להם שיש חסרון בדברי המוכיח, ולפי האמור נמצא שהחסרון הוא בהם בעצמם, דכיון שאינם נזהרים בטבילה במקוה, על כן לבם אינו ברשותם, שבבם אטומים וסתומים לא חלי ולא מרגיש, ולכן אף ששומעים דברים היוצאים מן הלב, עם כל זה אינם נכנסים אל הלב. ומזה ישמע חכם ויוסף לקח כי הטבילה במקוה בכל יום הוא הכרחיות, שעל ידי זה מקדש האדם את נפשו ובורא לו לב טהור ורוח נכון לשמוע את דבר ה'.

והנה מבואר בזוה"ק (פר' וירא דף קב.) שהיה לו לאברהם מקוה בתוך ביתו, וכל מי שהיה טמא לא היה יכול להתקרב אל ביתו, עד שטבל במקוה, עיי"ש. ולפי האמור י"ל כי אברהם אבינו דרכו בקודש היתה להדריך את הבאים בצל קורתו וללמדם אמונת אומן באלהי עולם, והוא היה אומר דברים היוצאים מן הלב, על כן הקפיד שיטבלו במקוה קודם לכן, כדי שיכנסו הדברים אל לבם.

וזה יש לומר בביאור אומרו יקח נא מעט מי"ם, רמז שיטבלו את עצמם במקוה מים חיים, ואחר כך והשענו תחת העץ, יבואו למחיצתו בטהרה ובקדושה כמבואר בזוה"ק, ועל זה ממשיך הכ' ואקחה פת לחם, רמז לתורה הקדושה, כמו שנאמר (משלי ה, ט) לכו לחמי בלחמי, והיינו שיוכלו לעסוק בתורה בטהרה, וסעדו לבכ"ם, שיהיה להם לב פתוח להבין ואזנים לשמוע מה שידריכם בעבודת השי"ת.

7 וכנודע לשון קדשו של הרה"ק בעל מאור ושמש (פר' אמור) וזלש"ק: ובזמנים הקודמים שהיה דבר ה' יקר בימים ההם ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, זאת היה מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו, והכת שבתי צבי ימח שמם שהיו אז בימים ההם, ומזה נעשו אפיקורסים שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף, והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעל שם טוב הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגניז מרומים והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא ביטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצוות צריכין להיות נזהר מאד במבילה זו.

8 עיין בס' תורת המגיד מזלאטשוב (ערך קדושה אות י"ג) הרה"ק מו"ה משה מזוועהיל אמר בזה"ל: שמעתי מפי אבי מורי הרה"ק ה"ר יחיאל מיכל זצ"ל מזלאטשוב ואמר לי ששמע מפה קדשו של הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל שאמר בזה הלשון: פעלתי אצל ה' יתברך שהטבילה שאדם טובל את עצמו במקוה בבוקר יהיה נחשב לפני הקב"ה כתענית יום אחד, עכ"ל.

9 עיי' בס' כתר שם טוב (סי' רי"ט) "אמרו על רבי ישראל בעש"ט זלה"ה שזכה לכל הארה שהיה לו הכל מהמת המקואות שהיה תמיד בטבילות ומקואות יותר בתמידות טוב יותר מהתענית כי התענית מחליש הגוף מעבודת השי"ת, ועוד יותר טוב שהכח שהוא מניח בתענית יתן הכח ההוא בלימוד התורה והתפילה שיתפלל בכל כוחו וכוונתו ובזה יבוא למדרגה".

10 וז"ל שם: ורחץ בשרו במים רמז שלא ילמוד ויתפלל בגוף טמא אם צריך לטבילה יטביל עצמו ואז כשיטביל יקדש עצמו כל כך שגם מהטבילה יעשה ממנה לבוש לנשמתו שלא יבא לידי טומאת קרי חלילה ולא יצטרך לטבול בהכרחי. עיי"ש.

ועיי' בחידו"ת תשט"ז פ' בשלח ס"ג, ובס' קדושת יואל פ' בשלח עמוד קנ"ו, מ"ש רבינו הק' ז"ל עפי"ד הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ל.

האדמו"ר מטאהש: דער בעל שם הקדוש האט געזאגט כ'האב געפועל'ט אין הימל אז ווען א איד גייט אין מקוה ווערט עם גערעכנט ווי אכציג תעניתים, ס'איז דא וואס זאגן כאילו ער וואלט געפאסט יענעם טאג,[8] פארשידענע גירסאות, אבער דער חילוק איז נאר אין זאך, אז מ'פאסט בפועל האט מען נישט קיין כח, דא גייט מען אין מקוה אן ס'ווערט געערעכנט די זעלבע.[9]

רבינו: דער רבי ר' אלימלך זאגט אין נועם אלימלך, אז גיין אין מקוה איז נישט בלויז א טהרה אויפן עבר, נאר ס'איז א שמירה אויפן עתיד, אזוי ברענגט ער אין נועם אלימלך אין פרשת אחרי.[10]

האדמו"ר מטאהש: דער טאטע ז"ל פלעגט זגו פארציילן פון היליגן בעל שם הקדוש, ווען ער איז געגאנגען אין

מקוה, קודם פאר וועז ער איז נאך נתגלה געווארן פלעגט ער צו גיין בחצות הלילה, אין די אלטע צייטן איז דאך נישט געווען קיין ווארימע מקוה, מ'האט געבראכן די אייז און מ'איז געגאנגען, איז ער געגאנגען אהין זיך טובל'ן, און דארט איז געווען א גוי וואס האט געזעהן אז יעדן טאג גייט דארט א איד ביינאכט אין מקוה האט ער פארשטאנען אז דאס איז א הויכע זאך, האט ער געקלערט ס'איז קאלט האט ער רחמנות געהאט האט ער אנגעהייצט אביסל, נאכן ווינטער איז צוגעגאנגען דער בעל שם הקדוש, וואס קען איך דיר פאר דעם באצאלן, האט ער זיך ארויסגעדרייט און האט געזאגט 'ניין ס'איז גוט', נאכדעם זאגט ער וואס קען דער רבי געבן, זאגט ער איך קען דיר געבן איינע פון די דריי זאכן, עשירות, אריכות ימים, אדער גוטע קינדער, האט ער געזאגט איך וועל זיך איבער רעדן מיט מיין ווייב, איז ער צוריק געקומען האט ער געזאגט ער דארף אלע דריי.

מיין טאטע ז"ל האט געזאגט, רבונו של עולם, קוק א גוי דארף אלע דריי וואס דארף שוין א איד. ער פלעגט עס צו דערציילן און אזוי אויספירן 'וואס דארף שוין א איד'.

רבינו: דער עטרת צבי פלעגט צו גיין בחצות הלילה אויפהאקן דעם אייז, און ער האט זיך געטובל'ט און איז ער גיזיצן דארט ביז אינדערפרי אן ער האט עוסק געווען דארט בתורה.[11]

דער ראפשיצער רב איז אמאל געווען אין זידיטשויב, און דער עטרת צבי פלעגט צו גיין זיך טובל'ן אין א קאלטן טייך, און האט דארט מאריך געווען בעבודת הקודש, מ'האט אים איינמאל עפעס אנגעזאגט אז ער טאר נישט גיין, עס איז געווען א שומר אויף דעם, און דער שומר איז איינגעשלאפן, און דער עטרת צבי איז יא געגאנגען, און דער ראפשיצער רב איז געגאנגען צום טייך, און אים געזאגט, רבי, ס'איז א סכנה!, האט דער עטרת צבי אים געזאגט 'לייגט אריין די האנט, וועט איר זעהן אז ס'איז וואַרעם'.

כ'האב געהערט אז עמיצער האט מפליא געווען דעם עטרת צבי פארץ דברי חיים און געוואלט דערציילן זיין גרויסקייט, האט ער דערציילט אז מ'האט אריינגעלייגט די הענט אין טייך און מ'האט געזעהן אז ס'איז וואַרעם, האט דער דברי חיים געזאגט אזוי 'בני הסידים איז אלעם א מופת, אנווארעמען א מקוה איז אויך מיר א מופת'.

דער צאנזער רב דער דברי חיים אליינם איז אויך אסאך געגאנגען אין מקוה.[12] אינמיטן שרייבן א תשובה איז ער געלאפן אין די מקוה.[13]

האדמו"ר מטאהש: שוין, כ'וועל נישט אויפהאלטן, ס'וואַרטן אידן אריינצוקומען.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וביכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, בואכם לשלום און צאתכם

---

11 עיי' בס' אוצר ישראל (אות ה) שמביא בשם הגאון המקובל ריא"ז מרגליות זצ"ל שהרה"ק העטרת צבי היה יושב הרבה פעמים בנהר בתוך הקרח ולמד תיקונים או תהלים, והריא"ז הנ"ל היה לו הס' תיקונים של העט"צ ונראים על דפי הספר הכתמים של המים, עיי"ש.

12 וזל"ק בניו בהקדמה לספה"ק דברי חיים: סיגף עצמו כל ימיו באש ובמים, במקוואות אין שיעור, עיי"ש. עי' בס' באוצר ישראל (אות מ"ו) בשם הגה"ק מבארנוב זי"ע שפע"א כשהיה בצאנז הלך הרה"ק מצאנז ביום אחד ע"ב פעמים למקוה, והכניסה והיציאה היה ברגע כמימרא.

13 בספר פתחא זוטא על הלכות עירובין בהקדמה: ומהרב מו"ה משה יהושיע מצאנז שמעתי נפלאות על מרן בעל דברי חיים זי"ע בעת שהיה צריך לחתום איזהו שו"ת שהשיב בענין עגונה, שכמה וכמה פרישות וטבילות עשה טרם שחתם א"ע על ההיתר.

ובספר מקור חיים צאנז (אות י"ג) כתב וז"ל: סיפר לי חסיד אחד שהיה שם בעת שהחל מרן בעל דברי חיים לסדר תשובות דברי חיים להוציאם לאורה, וכה היה דרכו, בכל היום לא היה לו פנאי לזה רק בלילה אחר חצות, אז שלח לקרוא אליו סופרו הש"ץ שלו המפורסם ר' אביש מאיר ז"ל, ואשר ישב לו הסופר והכין לו הנייר והדיו והעט, לקח לו הרה"ק את הכי"ק והגיד לו שנים ושלש דלתות, והוא כתב עלי נייר, כאשר כלה איזה שורות, רץ הרה"ק אל בית הטבילה עם משמשו וירד וטבל, וכנודע כי היה הגליו מלאים פצעים, והוא נתק כל התחבושת והדם היה זב, ומשמשו נתן ע"ג הרטיות בחזרה, ושב לביתו והתחיל אח"כ להגיד הלאה, מפיו יקרא והסופר כותב, לא גמר עוד חמשה שורות והנה שב שנית אל המקוה, וכה היה טובל חמשה פעמים בכל לילה במשך העת שהיה הסופר מעלה על ספר חצי תשובה או תשובה אחת קצרה בשלימותה בלילי טבת הקרים כדי להוציא ח"ת בקדושה ובטהרה.

ועיי' בס' נפלאים מעשיך (ה"א) בשם הגה"צ מפאיע הי"ד שהרה"ק מצאנז זי"ע היה מתיגע בכתיבת התשובות ביגיעה רבה, דהיינו שאחז את הקולמוס בראשו בפס ידו ולא בקצה אצבעותיו כדרך העולם, כי חשש שידו לא יתלכלך מהדיו ויהיה לו חציצה בנטילת ידים [והוא ניכר בחתי"ק על המכתבים שהוא נכתב בקושי גדול ובאותיות גדולות], וכמה פעמים באמצע שכתב תשובה רץ לטבול במקוה, ואעפ"כ כתב הרבה תשובות.

ויש לציין שבס' פי צדיק (עמ' רפ"ט) מסופר שלפני שמרן הד"ח כתב המכתב הראשון הידוע לעיר ריישא בענין המחלוקת ירד בלילה ההיא עשרות פעמים במקוה, ע"ש.

לשלום, מ׳זאל האבן א געזונטן ווינטער, א הצלחה׳דיגן ווינטער, און א גוט יאר.

האדמו״ר מטאהש: אמן, והמברך יתברך.

א׳ הנוכחים: ס׳איז שווער דארטן אביסל אין קאנאדא, אין די גאנצע וועלט איז שווער, דארטן איז אויך שווער.

רבינו: די רעגירונג טיילט אוים דארט צרות, כ׳האב געהערט אז שמחת תורה האבן זיי געמאכט עגמת נפש, אונז זענען מיר אויך געווען דערשראקן דא, אבער בחסדי ה׳ דער אויבערשטער האט אונז געהאלפן, זיי זענען געקומען דא קוקן שמיני עצרת אינדערפרי אבט אזויגער פונקט ווען ס׳איז געווען ליידיג, האבן זיי געזעהן צעהן–צוועלעף מענטשן אין בית המדרש.

האדמו״ר מטאהש: זיי זענען געקומען ביי אונז שמיני עצרת בייאבט ווען דער עולם איז פונקט ארויס געגאנגען פון בית המדרש וועגן דעם האבן זיי זיך פארליבט זיי האבן געזעהן אזא עולם קומט ארויס אויף איינמאל...

רבינו: ס׳איז געווען דא יעצט שוועריקייטן אין די תלמוד תורה׳ס, אין מאנסי און אין בארא פארק, מ׳האט געמאכט שווערי׳קייטן, אבער ב״ה די וואך שבת איז געווארן רואיגער, בא שבת בא מנוחה.

האדמו״ר מטאהש: דער טאטע פלעגט צו זאגן, ער האט געשריבן אין א בריוו, האט ער געזאגט קינדערלעך טייערע, עטץ זאלט אלעמאל וויסן דעם מאור עינים וואס ער שרייבט איז פרשת לך לך, אז אברהם אבינו דער אויבערשטער האט אים געזאגט גיי אוועק ואגדלה שמך, האט ער דען אים נישט געקענט גרויס מאכן דא וואו ער איז געווען, צו וואס האט אויסגעפעלט דער לך לך, נאר ער האט געוואלט ער זאל ארוים גיין, ווי ער איז געווען האט מען שוין געוואוסט פון אים, האט ער געזאגט גיי ארוים אויף די נידעריגע פירצה׳דיגע ארץ כנען, ארץ מצרים ווי די אהבה און די חסד איז אויף א נידעריגן וועג, און די ברענג עם ארויף, אז דו וועסט ארויף ברענגען מיין נאמען, ואגדלה שמך, וועל איך ארויף ברענגען דיין נאמען, ס׳זאל זיין מיט מסירת נפש, האט ער געזאגט קינדערלעך אלעמאל נאר מיט מסירות נפש קען מען אנקומען, עטם זאלטם אייביג געדענקן, אידישע קינדער זענען טאקע אזוי מ׳שטארענגט זיך אן מיט מסירות נפש.

רבינו: ׳קדושיך בניך מסרו נפשם על קדושת השם׳ (נוסח מבעל ההרדים שאומרים בין ההקפות ביום שמחת תורה), **איז** זיך אנשטרענגן אויף יעדע דבר שבקדושה.

א׳ הנוכחים: די הקפות אין טאהש איז טאקע אנגעקומען ביז די העכסטע פענסטער׳ס דארט. דער פרעמיער מיניסטער אין קאנאדע האט גערעדט פון די הקפות אין טאהש, וועט טאקע זיין ואגדלה שמך.

האדמו״ר מטאהש: דאם זענען אידישע קינדער, דער אייבירשטער האט נישט נאך אזא פאלק,

רבינו: יא, מי כעמך ישראל, ס׳האט זיך זייער שטארק ארויסגעוויזן אין די תקופה.

האדמו״ר מטאהש: כ׳וויל בעטן, דער רבי זאל וואונטש צום תנאים.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן בשעה טובה ומוצלחת, נאר נחת און שמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל הערן תמיד גוטע בשורות.

האדמו״ר מטאהש: אמן, א יישר כח.

ביקור אצל כ״ק אדמו״ר מלויעב–טשערנאביל שליט״א

בעיר מאנסי יע״א

מוצש״ק פרשת בראשית תשפ״א לפ״ק

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: ברוכים הבאים, ס׳איז א זכי׳ מ׳פאנגט אן דעם נייעם יאר מיט אזא גרויסן גאסט, ברוך ה׳.

דער רבי האט געערעדט נעכטן ביינאכט (בסעודת ליל שב״ק בביתו נאוה קודש) וועגן די רוסישע רעגירונג מיט די צדיקים.

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל (הרה״צ רבי חיים מרדכי חלוי טווערסקי (הורוויץ) ז״ל רב דביהמ״ד בית אהרן טשערנאביל בבארא פארק) אז אמאל האט די רעגירונג זייער געפגע׳ט און זיי זענען געקומען קיין טשערנאביל און געבעטן אז די אידן זאלן זאגן אן אנערקענונג אז מ׳איז מקבל די עול מלכות פון דעם נייעם צאר, האט מען געזאגט אז מ׳דארף פרענגן דעם רבי׳ן, מ׳זאל גיין צו רבי אהרן טשערנאביל׳ער וואס דער רבי וועט חייסן וועט מען טוהן, איז מען געגאנגען צו רבי אהרן טשערנאביל׳ער, האט רבי אהרן טשערנאבלער געהייסן

מ׳זאל צוזאמען רופן אנשים נשים וטף אין ביהמ״ד און ער וועט זיין דארט, די גאנצע שטאט איז צוזאם געקומען, ער האט געדענקט דעם נוסח, אן אינטערסאנטער נוסח, רבי אהרן טשערנאביל׳ער איז געווען אנגעטוהן מיט טלית און תפילין, האט ער געזאגט, אידן, איך שווער אין מיין בארד איז פיאות, הממלך מלכים ולו המלוכה, הממליך מלכים ולו המלוכה, הממליך מלכים ולו המלוכה, און יעדער האט נאכגעזאגט הממלך מלכים ולו המלוכה, דריי מאל. האבן זיי געזאגט גוט, מיר האבן מקבל געווען מלכות.

רבינו: און די רעגירונג איז געווען צופרידן.

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: אין אמעריקע האט מען אויך אזא מלכות, אין ניו יארק האט מען אויך אזא מלכות. דער רבי האט געזעדט פון די מאדנע גזירות.

רבינו: עס וועט שארפער, די רעגירונג וועט שטרענגער און שארפער.

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: כ׳וויים נישט צי ס׳איז די רעגירונג צי די מענטשן.

רבינו: וועט ס׳איז עומד בראש דער איז די רעגירונג.

יעצט איז דא א מיטונג אין בארא פארק, וויי אזוי מ׳זאל האנדלען (בענין הגזירה לסגור שערי המוסדות משום מחלת הקראונע), אלע מוסדות אינאיינעם האבן א מיטונג.

בנו הרה״ג רבי אברהם צבי שליט״א: אלץ כבוד פון אזא חשוב׳ן גאסט האט דער טאטע געוואלט ארויס נעמען א דבר חידוש, דעם סידור פון רבי אהרן טשערנאביל׳ער האבן אונז.

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: אינטערסאנט ס׳איז דא הזכרות אין איינע פון די בלעטער.

הגרא״צ: מיין זיידע האט עם באקומען בירושה, איז עם געבליבן ביי אונז.

רבינו: וועמענס איז די כתב פון די הזכרות?

הגרא״צ: זעהט זיך אויס איינער פון די גבאים פלעגט צושרייבן הזכרות.

רבינו: אה, דאס איז נעמען, חיים בן בריינדל...

הגרא״צ: ביי אלע ברכות פון שמונה עשרה זעהט מען אז ס׳איז צוגעשריבן.

רבינו: וועט כ׳בין געווען אין אוקריינא שוין לאנג צוריק, איז איינער צו מיר צוגעקומען אז איך זאל קויפן א זיגל, האב איך געפרעגט וויפיל בעטסטו פאר דעם זיגל, זאגט ער פופציג דאללער, דער זיגל איז געווען ׳אהרן בן הרה״ק רבי מרדכי׳..., און נאכדעם האט עם אין די זייט, וועט ס׳האט עם געגעבן, איינער פון זיטאמיר. כ׳וויים נישט צי ס׳איז פון רבי אהרן טשערנאבלער צי ס׳איז א צווייטער... אבער אזוי זאגט דער זיגל.

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: דער טאטע ז״ל איז אמאל געפארן אויף רוסלאנד אין די שווערע צייטן, בשליחות פון דעם סקווערער רבי ז״ל.

רבינו: יא, כ׳געדענק, ער איז געווען ביי מיין טאטן און ער האט פארציילט, ס׳איז א מעשה פון פופציג יאר זיכער, דענק איך ער איז געווען ביים טאטן און ער האט פארציילט אז ער איז געווען דארט אין מאסקאוע.

האדמו״ר מלויעב–טשערנאביל: ער האט געטראפן גראדע דעם מאחנובקער, ער האט אים געטראפן אין מקוה באהאלטענערהייט שטילערהייט האט ער אים געטראפן, ער איז צוגעקומען ער איז געווען אין אנאטיזוקא ביים טשערנאביל׳ער מגיד, ס׳איז דעמאלטס געווען אין אן אפענער פעלד, איז ער צוריגעקומען און געזאגט פארץ סקווערער רבי ז״ל איך בין געווען אין אנאטיזוקא און איך האט נישט געוואוסט וואו די פלאץ איז, ס׳איז געווען אן אפענער פעלד, האט דער סקווערער רבי ז״ל געזאגט וועט איך וואלט געווען וואלט איך שוין געוואוסט... האט מיין טאטע געזאגט, וועט איך וואלט געהאט רוח הקודש וואלט איך אויך געוואוסט.

רבינו: איך בין געווען אין אוקריינא אין גארביטשאוו׳ם צייטן (המושל בפאוויעטן רוסלאנד בימים ההם), וועט גארביטשאוו האט אנגעהויבן צו מאכן אביסל לייכטער, האב איך געזאגט צו מיר אז מ׳מוז כאפן און פארן, אדער וועט וועלן אהער אדער וועט וועלן פארשפארט אינגאנצן, איז קודם מוז מען כאפן און פארן, בין איך געווען אין אוקריינא, כ׳בין געפארן דעמאלטס, ס׳איז געווען בערך תש״נ אין יענע יארן, דאס הייסט היינט איז שוין תשפ״א איז דאס דרייסיג יאר צוריק, דעמאלטס בין איך געפארן, מ׳האט געדארפט האבן א וויזע, מ׳האט נישט געקענט פארן איבעראל נאר וואו מ׳האט איינגעגעבן, און ס׳איז מיטגעפארן אויפן באם א באגלייטער, א טור–גייער מ׳זאל נישט בלאנדזשען אזוי האט עם געהייסן... דעמאלטס בין איך געווען אין האניפאלי, און אין האניפאלי איז געווען אויף א גרויס פעלד איז געווען אויסגעגאסן אויף די קרקע בעטאן–צימענט,[14] אזוי דיק, א

---

14 עי׳ בס׳ אלה מסעי (עמ׳ ס) כי בעת נסיעתו של רבינו בעל ברך משה ז״ל לקברי הצדיקים בשנת תשנ״ב, כשהגיע לעיר האניפאלי סיפרו

שטח אזוי ווי דער שטוב, און אין עק איז געווען א קליין טעוועלע אויף א קליין שטעקעלע, ס׳איז געשטאנען פ״נ דוב בן אברהם (ה״ה המגיד הק׳ ממעזריטש ז״ל), משולם זושא בן אברהם (ה״ה הרה״ק הרבי ר׳ זושא ז״ל),[15] און נאך (הרה״ק רבי יהודה לייב הכהן מהאניפאלי ז״ל בעל אור הגנוז), אפאר נעמען זענען געווען אויפגעשריבן אויף א טעוועלע,[16] אזוי ווי מ׳זעהט אויף די חייווער אויף אזא אייזן אזאנס איז געווען, אידן האבן דאס געמאכט בגניבה, זיי האבן נישט געוואלט ס׳זאל פארגעסן ווערן דער ציון פונעם מגיד און פון רבי ר׳ זושא, האבן זיי אויסגעגאסן אויף דעם פלאץ א שטיק צימענט אזוי דיק, און געלייגט אזא קליינע שטעקעלע אז דא איז דאס פלאץ. ס׳איז נישט געווען קיין אהל, ס׳איז נישט געווען גארנישט.

אין מעזיבוש איז אויך נישט געווען קיין אהל.

האדמו״ר מלויבב-טשערנאביל: מיין טאטע האט געהאט געמאכט בילדער פון ווען ער איז געווען, ס׳איז גארנישט געווען.

רבינו: יא, ס׳איז נישט געווען קיין אהל, אבער א מציבה איז יא געווען אין מעזיבוש, א קליינע מציבה איז געווען, ׳פה נטמן רבי ישראל בעל שם טוב׳, א קליינע מציבה אביסל העכער ווי דער טיש, א קליינע מציבה איז געווען מיט אייזענעם ארום געמומען.[17] היינט האט מען געמאכט דארט א אהל.[18]

האברכים העסקנים משם לרבינו, ששמעו מיהודי ישיש שהיה השו״ב בעיר סלאוויטא, שלאחר מלחמת העולם השניה נחרבו שלשת האוהלים [של המגיד הק׳ ממעזריטש, הרבי ר׳ זושא, ורבי לייב הכהן], ובא הוא היהודי השו״ב הזה בחשכת לילה במסירות נפש, ושפך צעמענט על מקום הקברים הקדושים לבל יתחללו בידי זרים תחת מלכות הרשעה, וככה נשאר מקומם המדוייק לפליטה עד היום הזה, ולאחרונה הקימו אוהל אחד על גבי שלשת הצדיקים, והקימו מחדש המציבות עם נוסחתם הישנה.

15 במגילת יוחסין שבספו״ס מים רבים (אות פ״ו) כתב, וז״ל: ודע כי זאת נודע בעולם שרבינו הקדוש רר״א ואחיו הרה״ק רר״ז זי״ע מאנפאליא היו אחים, ואמנם בהסכמת הה״ק הר״ר זושא על ס׳ נועם אלימלך דפוס לבוב שנת תרל״ו חותם בחתימתו בשם אביו ׳במו״ה אברהם׳, ועל ס׳ גנזי יוסף עה״ת חותם בחתימת אביו ׳במ״ל׳, ועל ס׳ יכין ובועז חותם ׳במוהר״י׳, וכתבתי להרה״ג ר׳ זלמן מרגליות שליט״א אבד״ק דק״ק אניפאליא וכתב לי שבהעתק מציבתו יש שם אביו ׳ברא״ל׳.

גם כתב לי שהוא מקובל מאיש זקן שעשה תפילת קל מלא רחמים בבית החיים דשם בשם ׳אליעזר ליפא׳... ומה שהתחכמו המדפיסים זה בכה וזה בכה, טעות הוא, וכמכתבי כן הוא ללא שום פקפוק.

16 ומן הראוי להעתיק נוסח המצבות אשר מועתקים הם בספרים, ונפלאים הם הלשונות אשר כתבו עליהם תלמידיהם הקדושים, והם המצבות היחידות מתלמידי הבעש״ט אשר נוסחתם הישנה נשאר לפליטה, וזה אשר חרות על לוחת האבן מציבת המגיד, ״פ״נ אדמו״ר רשכבה״ג, המאוה״ג, הגאון בגלה ובנסתר, כל ימו לא אניס ליה, הנשר האלקי, בוצינא קדישא, איש מופת, הלא הוא מו״ר מו״ה ר׳ דוב ב״ר אברהם זללה״ה, נפטר שנת תקל״ג י״ט כסלו״. ועל מציבת הרר״י כתוב לאמר ״פ״נ קדוש הזה, אדמו״ר הרב החסיד המפורסם, רשכבה״ג, עובד ה׳ מאהבה, ושמח ביסורים, ורבים השיב מעון, כ״ש מוה״ר משולם זוסיל בראל״ז זלה״ה, שנת תק״ס ב׳ שבט״.

מענין לענין מן הראוי לציין מש״כ בס׳ מנורת זהב (נדפס בווארשא תרס״ח) אשר בו מלוקטים דברי תורתו של הרבי ר׳ זושא, יש בראשו מכתב מן הרב רבי זלמן מרגליות האב״ד דעיר האניפאלי בעת ההוא, אשר כותב בענין קברי הצדיקים שבעירו, וז״ל: האהלים הם ג׳ זה אצל זה, של רבינו רשכבה״ג ר״ר בער צוקלה״ה המגיד הגדול ממעזריטש, ושל רבינו הרר״ץ, ושל רבינו ר״ר ליב כהן, על הציונים לא כל אנשים הולכים רק אנשים מיוחדים, ובלא מנעלים ובטבילת מקוה, ורק האיש המשגיח על הג׳ אהלים הקדושים להדליק נר תמיד אשר דולק בקביעות, הוא הולך ג׳ פעמים ביום להעלות הנר תמיד במנעלים ובלא טבילה״.

וכותב שם עוד ממה שאירע בשעתו, פעם באמצע הלילה ולא היה שום אדם על הבית עלמין, נפל הלעמטער (ער המאיר) אשר תלוי על הציון הקדוש של רבינו ר״ר משולם זוסיא זצוקלה״ה זי״ע, ובהלעמטערי היו עומדין ג׳ לאמפין דולקים, ונפל על הארון של עץ שהוא על הציון הקדוש, והארון היה נסגר בהדעק פנהוג, ובתוך הארון היו מונחים קוויטלך מבקשות למאות, ועל הארץ היה ג״כ אנפי אילנות ובלעטלעך, שכל אחד אשר הולך על הציון משליך על הארץ צוויגל עם בלעטלעך, ונשרפו כל הקוויטלך אשר בתוך הארון עם כל הענפים אשר בארץ, והיה אש גדול והבית והארון נשארו שלמים, והוא של עץ יבש מכמה שנים, לא שלט בו השריפה מבית ומבחוץ בזכות הצדיק הקדוש זי״ע.

וידוע מש״כ הרה״ק מטריסק בספה״ק מגן אברהם (במאמריו לפורים) וז״ל: ״שמעתי מאאמו״ר הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל, שבעת שהיה בהאניפאלע על קברי הצדיקים הרב המגיד הגדול והה״ק ר׳ זוסיא והה״ק ר׳ לייב כהן, הריח שמה ריח של גן עדן״, עכ״ל.

17 עי׳ בס׳ אלה מסעי (עמ׳ נ״ד) ציון המציינת של מרן הבעש״ט מוקף בגדר סביב ובתוכו העמידו לאחרונה טבלא עומדת, ועליה כתוב ׳רבינו ישראל בעל שם טוב׳, כי כידוע לא העמידו תלמידי הקדושים מציבה על קברו מחמת יראת החממות, וידוע בין החסידים אנ״ש שלפני עשרות בשנים הגיע מכתב מרוסיא אל מרן רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל מחבורת יהודים חסידים אשר נשארו תחת קיר הברזל של ממשלת הרשעה, ובראותם ציונו שלמרן הבעש״ט בלי מציבה כל דהו, רצו לקבל את הסכמתו להעמיד מציבה על הציון הקדוש, וגם בקשו שיכתוב להם מרן רבינו ז״ל מה יהיה נוסח המציבה, ופנה אז מרן רבינו ז״ל אל הרה״ג רבי חיים ביק ז״ל (הגה״צ הישיש אב״ד מעזיבוש ובהרה משם לאמעריקא עוד קודם המלחמה עם בנו

האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל: מיין טאטע פלעגט איבער זאגן, אז נאכן קריג זענען אידן געקומען צום בעל שם זעהן וואם ס'טוט זיך דארט, איז די גוים האבן זיך ארום גערינגלט, זיי האבן מורא געהאט אז מ'קומט אים מפנה זיין, זיי האבן געזאגט אין זכות פון דעם ראבינער איז גארנישט געפאלן באמבעם דא אין די געגנט, זיי האבן נישט געוואלט מ'זאל מפנה זיין דעם ראבינער.

רבינו: אין בארדיטשוב איז שוין יא געווען,[19] אבער היינט זאגט מען אז מ'האט געטראפן, ס'איז ארויף געבויעט העכער דעם, זיי זאגן מ'האט היינט געטראפן די ארגינעלע מציבה.

האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל: היינט האבן זיי געזויסע וועגן ווי אזוי צו טרעפן בעסער ווי אמאל.

רבינו: ס'איז געווען צימענט אויך ארויף געבויעט העכער'ן קבר, און מ'האט אויפגעגראבן דאם צימענט און ס'איז נתגלה געווארן די זאמד, ס'איז געווען מיט זאמד באדעקט, אזוי זאגן זיי, אז מ'האט געטראפן דער ארגינעלער מציבה פון בארדיטשובער רב.

כ'בין געווען דעמאלטם אין אוקריינא אויף עטליכע פלעצער, כ'בין געווען אין זידיטשוב אויך און ס'איז נישט געווען גארנישט.

האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל: כ'בין אמאל געווען אין זידיטשוב אין די טאג פון די יארצייט. מיין רביצין איז א זידיטשויב'ער אייניקל, סיי פון רבי'ן ר' הערש און סיי פון רבי אייזיק'ל.

רבינו: נישט ביים עטרת צבי און נישט ביי רבי אייזיק'ל איז נישט געווען גארנישט.

הגרא"צ: יעצט איז שוין דא צוויי.

רבינו: יעצט יא, אין האניפאלי איז שוין אויך דא היינט, אפילו א מקוה איז שוין דא דארט היינט.

כ'זויים נאר נישט אין האניפאלי ווער האט מגלה געווען אז דער רבי ר' בער ליגט דא און דער רבי ר' זושא ליגט דארט, ווערט האט דאם באשטימט, ווייל ווען איך בין געווען איז נאך געווען איין שטיקל צעמענט, מ'האט נישט געקענט וויסן.

הגרא"צ: צדיקים ליגן דארט, אדמת קודש.

רבינו: דאם יא, אבער ווער ס'ליגט וואו דאם קען מען נישט וויסן, פון מ'האט עם גענומען וויים איך נישט, ס'קען זיין מ'האט עם פון ערגעץ גענומען. אבער כ'פארצייל וואם כ'האב געזעהן.

ביים בעל שם הקדוש איז יא געווען א מציבה.

הגרא"צ: ווען מיין זיידע ז"ל איז געפארן צום בעל שם איז גארנישט געווען.

רבינו: א מציבה אויך נישט?

האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל: א מציבה איז יא געווען.

רבינו: א מציבה יא, נאר א אוהל איז נישט געווען

הגרא"צ: רבי משה ביק (הגה"צ אב"ד מעזיבוש ז"ל) האט דעמאלטם געבעטן פאר ווען ער איז געפארן, מ'זאל נעמען א שטיקל פאפיר און אים אויסמאלן וואו צו ציין, ווייל ער וועט דאך גארנישט טרעפן. ס'איז דא די פאפיר וואם מ'משל'ט אים אוים דעם בית החיים.

האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל: רבי משה ביק האט מען נישט געלאזט ציין, ער איז געפארן אויף רוסלאנד און מ'האט אים נישט געלאזט ציין אויפן בית החיים.

הגה"צ המפורסם רבי משה ביק ז"ל והיו מקורבים לרביה"ק בעל דברי יואל ז"ל וסיינו לו בעבודת הק' בהפעולות של התאחדות הרבנים) **אשר אבות אבותיו היו דור אחר דור הרבנים דעיר מעזיבוש, וגם הוא שימש שם בכתר הרבנות, לשמוע מה בפיו אודות קברו של מרן הבעש"ט, והוא השיב לרבינו ז"ל שמקובל בידיהם מפי הזקנים, שמעולם לא הקימו מציבה על קברו הקדוש, והשיב אז מרן ז"ל לרוסיא בשלילה שלא להעמיד מציבה, ובכן נשאר הציון עד היום בלי מציבה.**

18 עיין בס' מסעיהם למוצאיהם (עמ' קל"ג) **בשם עד א' שסיפר כי זוכר שלפני שנים רבות היה האוהל של הבעש"ט הק' מוזנח מאוד, ובאמת לא היה שם אז עדיין אוהל ממש רק ד' כתלים בלא גג, והתעוררו אנשי קהילת מעזיבוש לתקן ולשפץ את מקום מנוחת קדשו של הבעש"ט הק', שהרי אין זה לפי כבודו של הצדיק הטמון באדמתם, אך דא עקא, מקובל היה ביניהם שהרבה רצו כבר להתעסק בזה וכולם לא הוציאו שנתם הה"ל, עד שנענו שני זקנים ואמרו, הרי אנו בין כך באים בימים ומה לנו לפחד, וקבלו על עצמם לתקן המקום.**

אגב, עיין בס' אמרות צדיקים (עמ' ת"ו) שהרה"ק בעל הבית אהרן מקארלין שילם מכספו חלק מהוצאות בניית האוהל על קברו של הרה"ק רבי צבי ז"ל בנו של הבעש"ט הקדוש בפינסק.

19 **תחת אחד השיחים סיפר רבינו שליט"א, כדלהלן: "כ'בין אויך געווען אין בארדיטשוב פאר דרייסיג יאר צוריק, און דעמאלטם איז געווען דארט א אוהל. און ס'איז געווען א מציבה, און דארט איז געשטאנען 'רבי לוי יצחק בת...' - אזוי איז געשטאנען, אזויפיל האט מען נישט געוואוסט (הבעלי מלאכה שמצא לזה היו אנשים פשטים ועשו הכל בהשגע) - און זיין פאטער האט געהייסן רבי מאיר, און אנשטאט צו שרייבן בן רבי מאיר ז"ל, איז געשטאנען רבי מאיר 'זאב', אזוי איז געשטאנען 'רבי לוי יצחק בת רבי מאיר זאב'. אבער א אוהל איז שוין געווען דעמאלטם".**

הגרא"צ: ווייל ער איז א דארטיגער, ער איז פון מעזיבוש, האט מען אים נישט געלאזט אריין גיין אהין.

הרב רבי מנחם בנציון וואלפמאן שליט"א, אבדק"ק בוטשאטש: א משך פון וויפיל יאר איז עס פארבלאנזשעט געווארן די מציבות פון רבי ר' זושא אין האניפאלי.

רבינו: דאס האבן אידן געמאכט מיט מסירות נפש.

הרמב"צ: האבט פאר'ן קריג?

רבינו: אונטער די קאמוניסטן. מ'האט עס געמאכט מיט מסירות נפש. מ'האט געקענט באקומען א קויל פאר אזא מעשה.

האדמו"ר מלויבב–טשערנאביל: ס'איז אמאל געווען דא א איד וואס האט געוואוינט אין רוסלאנד, ער האט אפגעהיטן אידישקייט, און ער האט פארציילט אפאר מעשיות, פון זיין לעבן אין רוסלאנד, האט אים מיין זוהן גזואגט ס'איז ממש מסירות נפש, האט ער גזאגט, דאס איז א אמעריקאנער שפראך, ביי אונז הייסט דאס אז מ'איז א איד, נישט קיין מסירות נפש, מ'איז א איד, מ'האט געלעבט אידיש, אין אמעריקא איז אלעם מסירת נפש.

הגרא"צ: אבער ראטעווען א קבר דאס איז שוין נישט דווקא אידיש, אפשר אויף דעם וואלט ער שוין אויך מסכים געווען אז דאס הייסט מסירות נפש.

רבינו: אין פוילן בין איך שוין געווען נאך פריער, אום תשל"ב בין איך געווען אין גאליציע און אין פוילן.

האדמו"ר מלויבב–טשערנאביל: דארט איז שוין יא געבליבן.

רבינו: אין לאנצהוט דארט וואו דער ראפשיצער רב ליגט איז גארנישט געווען, אין רימנוב איז גארנישט געווען, אין ראפשיץ ביים רבי ר' אשר'ל איז אויך גארנישט געווען.

הגרא"צ: אין ליזענסק?

רבינו: אין ליזענסק איז יא געווען. און צאנז איז אויך געווען.

ארגינעל איז אין שינאווא. און אין בעלזא אויך, דארט שטייט פיר מצבות, בעלזא איז ארגינעל, אבער נאר די פיר מצבות.[20] אבער אין בעלזא איז נישטא קיין אהל.[21]

איבעראל איז יא דא אן אוהל, דער ארגינעלער אהל וואס מ'האט געמאכט דעמאלטס און שטייט ביז היינט, דאס איז דא אין שינאווא, דארט איז דא א ארגינעלער מציבה און א ארגינעלער אוהל, ס'איז טאקע א נידעריגע אוהל אזוי ווי מ'האט געמאכט דעמאלטס, ס'איז א פלא פון א זאך אין שינאווא אז ס'איז געבליבן.

אין צאנז איז אויך נישט ארגינעל, נאך די קרית האט מען צוריק געשטעלט, מ'האט עם אויך צונומען.[22] אין ליזענסק איז אויך נישט ארגינעל.[23]

הרמב"צ: וואס איז יא געבליבן דארט, וואס האט מען יא געקענט אין צאנז פאררעכטן, וואס איז געבליבן, גארנישט?

---

20 סדר המצבות משמאל לימין, הראשון הוא מציבת קבורת הרה"ק השר שלום (נסתלק כ"ו אלול תרט"ו), המציבה השנית הוא של בנו הרה"ק רבי יהושע (נסתלק כ"ג שבט תתי"ד), המצבה השלישית הוא של הרה"ק רבי ישכר דוב (נסתלק כ"ב חשון תרפ"ז), ומצבה הרביעית הוא של הרה"ק רבי אלעזר בנו בכורו של השר שלום, וחרות על מצבתו שהיה קדוש מבטן אמו (נסתלק י"ט כסלו תרמ"ב).

ועיי' בס' אלה מסעי שרביה"ק בעל הברך משה זי"ע סיפר בעמדו שם על הבית החיים, שהרה"ק רבי אלעזר היה איש קדוש ונורא, ובעת שנסתלק בשנת תרמ"ב צוה אחיו המהר"י ז"ל שיניחוהו ברחוק ממצבת אביו השר שלום בריחה של שני קברים, ובשעתו לא הבינו את כוונתו מדוע צוה להניחו במקום ההוא דוקא, וברבות הימים התבוננו החסידים שהשאיר בדקדוק שני מקומות עבור שני רבני העיר אשר נפטרו שם עד המלחמה האחרונה ה"ה הרה"ק מהר"י והרה"ק מהרי"ד, ויהי לפלא.

21 עיי' בס' תל תלפיות (פ"ח) שבבעלזא הקפידו שלא לעשות אוהל ואמרו שהרה"ק המהר"ש מבעלזא ראה פע"א שאיש ואשה באו לידי יחוד באוהלו של הרה"ק רבי אהרן משיח זצ"ל בבעלזא ועל כן הקפיד שלא לבנות אוהל, ועיי"ש שמביא עוד טעמים בשם שו"ת שם הכהן (סי' י"ז).

22 בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים אמר רבינו בזה"ל: "וועגן צאנז (מנחת קדשי של מוהר הדברי חיים ז"ל ושאנאז) האבן איך געהערט פון טאטן ז"ל אז נאך די קריג זענען אהיים געקומען אידן, אלעם איז געווען חרוב, צונומען, און זיי האבן צוריק געלייגט, נאכדעם זענען געקומען אנדערע אידן און געוואגט אז מ'האט נישט גוט צוריק געלייגט, און זיי האבן משנה געווען, אבער אלעס איז געאנגען לויט דעם וואס מ'האט געדענקט".

23 כידוע שבשעתו היה האוהל בליזענסק משני חדרים, באוהל הפנימי היה משכן קדשו של הרבי ר' אלימלך, ובהדר החיצון היה מקום מנוחתם של חמשה צדיקים ממשפחתו של הרבי ר' אלימלך, אחיו הרב ר' נתן, חתנו הרב ר' שמואל צורף, בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק (הוא כתב את הנועם אלימלך, ונסתלק כ"ח תמוז שנת תקס"ו), בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק בעל האורח לצדיק (נפטר כ"ו אדר שנת תק"ע), ונכדו הרה"ק רבי נפתלי ב"ר אלעזר מליזענסק (נסתלק כ"ה חשון תקצ"ט). אמנם כהיום אין שם רק אוהל אחד, ובאמצעו מקום קבורת הרבי ר' אלימלך, ועל כותלי האוהל סביב תלוי טבלאות עם שמותיהם של הצדיקים אשר מקום קבורתם היה בחדר החיצון.

קו"ח התאחדות

רבינו: אין צאנז זאגט מען איז געווען אזוי, ס׳איז געווען דעם דברי חיים׳ס מציבה, און שפעטער האט מען צוגעלייגט זיין זוהן דעם קרייזער רב, איין זון רבי מאיר נתן האט מען נאך געלייגט בחייו פון דברי חיים, ליגט ער דארט נאך פארן דברי חיים, נאכדעם איז דער קרייזער רב, נאכדעם איז דא רבי משה׳לע שינאווער, און נאכדעם איז דא רבי משה׳לע שינאווער׳ס א זוהן, אזוי אין די בריים, און נאכדעם איז געווען רבי לייבוש וואס ער איז געווען דעם קרייזער רב׳ס זוהן, בקיצור ס׳איז געווען א פלאץ וואס מ׳האט געקענט אריבער גיין אונטערן דברי חיים׳ס קבר און ארוים קומען, און די קבר פון רבי ליבוש מרדכי ווען מ׳האט געוואלט דארט לייגן איז נישט געווען קיין פלאץ געגוג פאר א קבר, איז מען געגאנגען און מ׳האט אויפגעבראכן די וואנט פון אוהל כדי מ׳זאל אים קענען לייגן און געמאכט א נייער וואנט דארט אביסל ארויסצו, אזוי אז ס׳איז געווארן פלאץ פאר דעם קבר, און די וואנט האט מען שוין געמאכט אין תרצ״ב צי תרצ״ג אדער שפעטער איז שוין אנדערש געבויעט ווי אין תרל״ו ווען דער דברי חיים איז נסתלק געווארן, ס׳האט זיך שוין געריקט די וועלט זייט דעמאלטס, און מ׳האט דאך צוואוארפן דעם גאנצן אוהל מיט אלע מציבות, איז ווען מ׳איז צוריק געקומען האט מען געטראפן א שטיקל פון די נייע וואנט ס׳איז נאך עפעס געבליבן יסודות פון דעם, האט מען פון דעם אנגעהויבן צו גיין, לויט דעם האט מען געוואוסט דער ליגט דא און דער דא, אזוי האט מען דאס צוריק געשטעלט.[24]

הגרא״צ: היימט עם אז דארטן וויימט מען ווער ס׳ליגט איינער נעבן צווייטן.

רבינו: ס׳איז אהיים געקומען אידן וואס האבן געוואוסט דעם סדר ווי אזוי זיי זענען געלעגן, האט מען עם אזוי צוריק געשטעלט, אבער מ׳זאל זאגן אז ס׳איז טאקע פונקטליך, וויים איך נישט, ס׳איז לכאורה אויך נאר אזוי געשטעלט באומדנא.

הגרא״צ: קאלוב איז יא קראנט.

רבינו: קאליב איז ארגינעל, אין אונגארין איז ארגינעל, אין אונגארין האט מען נישט צונומען, אין אונגארין איז אינגאנצן געווען אפאר חדשים, א דריי–פערטל יאר פון ווען מ׳האט אווען געפירט.

אין אונגארין איז ארגינעל, אין סיגוט איז אלעם געבליבן,[25] אין אוהעל איז ארגינעל,[26] חוץ פון די קליינע שטעטלעך,

---

24 הרה״ק רבי לייבוש מרדכי משינאווא, נסתלק פתאום בעת שהותו בצאנז (ביום כ״ו חשון תרצ״א) ובקשו בניו וחסידיו שהיות שאביו קבור שם, בדין הוא שיניחוהו אצל אביו, וכן עשו שהניחו אותו לצידו השמאלי של אביו ליד הכותל ועל המצבה נחרט ״יכנס בן אצל אביו״.

25 הבית החיים בסיגוט קיים כולו וגם האוהל הקדוש ניצב וקיים על מכונו מאז אשר נבנה אחרי פטירת הצדיקים, והאוהל גדול וארוך, ובתוכו שלשה טורי אבן, השורה הראשונה אצל הפתח היא בת שתי מציבות, ושמה משכן כבוד מרן הייטב לב (נסתלק ו׳ אלול תרמ״ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת הגה״ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא, נסתלקה כ׳ תשרי תרמ״ט).

הטור השני היא בת שלשה מציבות, הראשון לאחורי הייטב לב הוא מצבת קבורת מרן הקדושת יום טוב (נסתלק כ״ט שבט תרס״ד), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה (בת הגה״ק רבי יואל אשכנזי מולאטשוב, נסתלקה ז׳ ניסן תרע״ד), ולשמאלה מונחת הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת מרן רביה״ק בעל דברי יואל, ואשת הגה״צ ר׳ יקותיאל יהודה הי״ד אבד״ק סיגעט, נסתלקה ר״ח ניסן תרצ״א).

ומאחוריהם הוא השורה השלישית ובה ארבעה מילואי אבן, הראשון לאחורי הקדושת יום טוב, היא מקום מנוחת הגה״ק רבי משה יוסף אבד״ק אוהעל (בן מרן הייטב לב, נסתלק כ״ד שבט תרנ״ו), ולימינו הוא משכן כבוד מרן העצי חיים (נסתלק ו׳ שבט תרפ״ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת ברכה סימא (בת הה״ק רב שלום אליעזר מדאצפערט, נסתלקה ה׳ ניסן תרפ״ו), ולאחר קברה יש הפסק, וסמוך להכותל ממש מונח הגה״צ רבי ברכיה אבד״ק אוהעל (בן רבי משה יוסף, והתק הרה״ק מהרצ״א מבלאזשוב, ונסתלק על אם הדרך בעיר בהאפעסט, ט״ז סיון תרע״ח, והובא לקברות אבותיו בסיגעט).

וסביב האוהל מבחוץ ספונים בניהם ובנותיהם של רבותינו הקדושים אשר נסתלקו באבם על פני אבותיהם, בתו הבתולה של מרן הקדושת יום טוב, וגם בניו ובנותיו של מרן העצי חיים, אשר כידוע שהעצי חיים שתה את כוס התרעילה בחיים חיותו, בהלקה ממנו על פניו שתים עשרה מילדיו צעירים לימים, ובעת הסתלקותו השאיר אחריו תשע מבניו, אשר שבעה מהם עלו על מוקדה בתוך רבבות אלפי ישראל הי״ד.

26 יש לציין כי לפני כמה שנים ארבה סכנת אבדון על כל מקום הבית החיים שבאוהעל, וממשלת אונגארין החליטה לבנות על כל השטח ההוא מקום שווקים, ובשעתו נעשה השתדלות מרובה אצל שרי אומות העולם ע״י חברי קהילתינו הק׳ קהל יצב לב ד׳סאטמאר בארה״ב, וחפץ ה׳ בידם הצליח והשאירו את הבית החיים כולו לפליטה, וסיבת הדבר אשר גלל כן הסכימה ממשלת אונגארין שלא להחריב את מקום קברו של מרן הישמח משה, הי׳ כי מצאו כתוב בספר דברי הימים של מלכות אונגארין, מופת פלא אשר אירע אצל מרן הישמח משה לאחד משרי הפרתמים אשר לאונגארין בשם ״לויאש קושאט״, והסיפור מקובל גם בין החסידים, כי בימי ילדותו של השר הזה, נחלה פעם במחלה מסוכנת, ובאתה אמו אל מרן הישמח משה שיתפלל לרפואתו, ושאל מרן הישמח משה לשם הילד, השיבה האם ששמו ״קושאט״, נענה מרן הישמח משה ואמר, נתת ליראיך נס להתנוסס, שבני ישראל יוכלו להתנוסס בהקידוש שם שמים, מפני קוש״ט סלה, ע״י שקושא״ט

דארט איז שוין נישט. אבער אזוי איז אלעם געבליבן, אין ליסקא, אין קערעסטיר, איבעראל איז ארגינעל.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

הגרא"צ: די בעבער איז פון מיין זיידע רבי ברוך בנציון (אביו של האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל שליט"א הרה"צ רבי חיים מרדכי ז"ל הוא בן בתו של האדמו"ר רבי ברוך בנציון טווערסקי ז"ל מלויעב–אומאן), דאם איז א ירושה בעבער.

ובירכו רבינו: לחיים לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיזאל זיין געזונט בבריאות השלימות, מ'זאל קענען זיצן און דינען דעם באשעפער מיט הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא

והזכיר האדמו"ר מלויעב–טשערנאביל את נכדו הזקוק לרפו"ש

ואמר רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זיין געזונט אין שטארק, ס'איז דאם ווארט פונעם קאזניצער מגיד אויפן פסוק (תהלים לג, יח) 'הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב' אז די גמרא אין מס' תענית (דף ה:) זאגט אז ס'איז געווען א מגיפה און ס'איז געווען א הונגער, וואס זאל מען מתפלל זיין, מ'קען נישט מתפלל זיין אויף ביידע, זאל מען מתפלל זיין אויף פרנסה, און דעמאלטס שיקט שוין דער אייבערשטער אויף א רפואה וחיים.[27]

האט דער קאזניצער מגיד געזאגט וואס טוהן צדיקים, ס'איז דא 'מות' און ס'איז דא 'רעב', נעמט מען ארויס די ע' פון 'רעב' און מ'לייגט עם אריין אין דאם ווארט 'מות', ווערט עם 'מעות רב', אנשטאט 'מות' מיט 'רעב' ווערט 'מעות רב' אסאך געלט. און ער טייטשט מיט דעם, 'הנה עי"ן ה' אל יראיו', דעם ע' האט ער געגעבן פאר די יראיו, לחציל ממו"ת נפשם ולהחיותם ברע"ב, אזוי ברענגט דער אמרי נועם (פ' בראשית) אראפ פון קאזניצער מגיד.[28]

---

27 וז"ל הגמרא שם: בימי רבי שמואל בר נחמני הוה כפנא ומותנא, אמרי היכי נעביד, ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר, אלא ליבעי רחמא אמותנא וכפנא ניסבול, אמר להו רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא, דכי יהיב שובעא לחיי הוא דיהיב, דכתיב (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

28 ועי' בייטב לב (סו"פ ויקך) שהאריך גם כן בענין זה, שעל ידי חילופי תיבות נמשך שפע פרנסה, בהקדם מש"כ בליקוטי תורה להאריז"ל (נעמוי המצות פ' וירא) בביאור הפסוק (תהלים קמ ד) ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו, כי החולי הוא בא לאדם מחמת היפוך רחמים לדין, ואור החכמה שהוא יו"ד (זוהר משפטים קכג.) נסתלק ממנו ונתהפכת יו"ד ונעשית דו"י, גם יו"ד במספרה הוא עש"ר ונהפך להיות ער"ש שהוא שוכב על המטה, הנקרא ער"ש דו"י, ולכן צריך אז שיסעדנו ה', ואז כל משכבו הפכת בחליו, פי' המשכב ששכב הוא ער"ש חוזר להיות עש"ר, וגם חליו שגרם לישכב על מטתו הוא דו"י חוזר להיות יו"ד, ועל ידי כן הוא מתרפא, עבדה"ק.

ובזה כתב הייטב לב לפרש המדרש (ויק"ר פל"ה כ"א) אם זכיתן הריני הופך לכם קללות לברכות, אימתי כשתשמרו את תורתי, הה"ד אם בחקותי תלכו. והוא מקרא מפורש (דברים כג ו) ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה. ביאור הדבר כי כל אמרת אלוה צרופ"ה (תהלים יח לא), ופירש בעשרה מאמרות (מאמד הקו"ד ח"ב פי"ב) דהיינו צירופי אותיות, וכשמהפך השי"ת הצירוף לטוב הרי מהפך קללה לברכה, וכדמצינו גבי בלעם שאמר (במדבר כג ח) ומה אזעם לא זעם ה', ובגמרא (עבודה זרה ד.) שלא זעם בימי בלעם, וכמה זעמו רגע, וכתבו בתוס' (ד"ה רגע) כי אלו זעמו היה יכול לומר כלם, והקב"ה הפכו ואמר מלך כדכתיב (במדבר כג כא) ותרועת מל"ך בו, עכ"ד. וזה שאנו אומרים בראש השנה המל"ך, לעשות מאותיות כל"ם מל"ך, ואחרי כן אחר התמוגות והמתקת הדינים בימים הקדושים האלו, נעשו מזה צירוף לכ"ם, והיינו דכתיב (ויקרא כג ט) ולקחתם לכ"ם ביום הראשון, כמו שדרשו חז"ל באוכל נפש (ביצה כה:) יעשה לכם, לכל צורכיכם. וזה שאמר הריני הופך לכ"ם קללות לברכות, שמאותיות כל"ם הופך לאותיות לכ"ם. וזה שנאמר (דברים לא יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, להפך הצירופים לטובה, על דרך משל מתיבת כל"ם יוושע, ואמר לה מרן הישמח משה שתזהיר את הילד שבכל ימי חייו ירבה להטיב עם בני ישראל ולמנוע מהם כל רע, וכשהבטיחה על זאת נושע הילד ונתרפא מחליו, ואכן בכל ימיו היה אוהב ישראל והירבה לעשות חסד עם היהודים, וברבות השנים היה הוא זה שהתחיל את המרידה נגד מלכות עסטרייך, למען עשות את אונגארן למדינה עצמאית, ונחקק שמו לתפארת בדברי הימים למולכי אונגארן, וגם המעשה והמופת הלזה נחרט יחד עם סיפורי קורותיו, ואשר על כן הבירו גם עמי הארץ כי שם ה' נקרא על רבינו הישמח משה, והניחו את קברו על מכונו.

ובתוך האוהל נחרת על הכותל כדברים האלו: "לזכרון עולם, הבית החיים הישן הזה דק"ק אוהעל ניצל מהירוס וכליון הודות להשתדלותו של רבינו ציס"ע רבן של ישראל מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל, אבד"ק סאטמאר ואבד"ק ירושלים עיה"ק, בסיוע תלמידיו וחסידיו בני קהל ישב לב ד'סאטמאר באמעריקא ושאר ארצות, בראשות ממלא מקומו כ"ק מרן אדמו"ר רבי משה טייטלבוים שליט"א (ז"ל) אבד"ק סאטמאר באה"ב, ותכל עבודת הבנין והשיקום בקיץ שנת תשמ"ו, זכות המצוה תעמוד לכל העוזרים והמשתדלים להושיע בדבר ישועה ורחמים".

ועל פתח האוהל מבחוץ כתוב לאמר: "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה והיה כל מבקש בא יבא האהלה". ועל ציון קדשו חרות כדברים האלו: "עד הגל הזה ועד המצבה, פ"נ האי סבא קדישא איש שיבה בן פ"א שנים נתבקש בישיבה כבוד אדמו"ר גאון ישראל וקדושו רכבו ופרשו חריף ובקי סיני ועוקר הרים בוצינא קדישא חו"פ צדיק יסוד עולם מופת הדור שומר הברית והחסד המאיר לארץ ולדרים רשבה"ג רבינו משה איש האלוקים זצללה"ה אב"ד פה"ק בן הרבני הירא ושלם מו"ה צבי זצ"ל זה ל"ג שנה ביום השביעי נתעלה ויהי בעלות המנחה ומשה עלה יום כ"ח תמוז שנת תר"א לפ"ק תנצב"ה".

קען זיין, לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעינ"י כל ישראל (דברים לד, יב), משה רבינו האט געטומען די ע"ק'ס.

און דער רבי אלימלך איז נועם אלימלך זאגט די קומענדיגע וואך פרשת נח, זאגט ער 'צהר' תעשה לתיבה, ער רעדט אויך פון צר"ה מאכן צה"ר, זאגט ער דורך די תורה קען מען עם מאכן, וואס זענען די כלים דאס צו מאכן, וויי אזוי מאכט מען עס, זאגט ער מיט די תורה הק', צה"ר תעשה לתיבה, מיט די וועדטער פון די תורה, אזוי שטייט אין נועם אלימלך.[29]

קומט אויס דער קישור סוף התורה לתחילתה לעינ"י כל ישראל בראשי"ת, בשביל התורה שנקרא ראשית (הובא ברש"י שם), דורך די תורה האט ער געקענט מאכן מיט די ע"ק'ס.

האדמו"ר מלויעב-טשערנאביל: דער רבי האט געזאגט געכטן ביינאכט בראשי"ת איז בגימטריא די ד' מינים.[30] האב איך געקלערט אין מדרש שטייט אז די ד' מינים איז כנגד האבות, די תורה פאנגט אן לעיני כל ישראל בראשי"ת פון די כה פון די אבות פון די ראשי"ת פון די ד' מינים.

רבינו: איין מדרש איז דא (ויקרא רבה ל, י) 'פרי עץ הדר' איז אברהם, 'כפות תמרים' איז יצחק, 'ענף עץ אבות' איז יעקב, 'וערבי נחל' איז יוסף.[31]

לכ"ם, ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, פי' שימה ומעשה הצירוף על ידי פיהם, עכ"ד הנחמדים. (ועי' עוד בייטב לב (ר"פ מצורע) משי"כ בזה).

29 וכעין זה כתב באגרא דכלה (פ' נח) כי בדור המבול שנתגברו הדינים על העולם, צוה השי"ת לנח שיעשה מצרה צהר, וש"ה צהר תעשה לתיבה, ר"ל מותיבת צר"ה תעשה צה"ר, ואמר עוד ופתח התיב"ה בצדה תשים, ר"ל התחלת התיבה תהיה בצדה כמו תיבת צרה, רק תחתים, ר"ל אותיות אחרים שהם מתחת הצדי"ק, שנים שלישים תעשה, השני לשלישי והשלישי לשני, עכ"ד.

30 מרן רבינו שליט"א הזכיר דברי האגרא דכלה (פר' בראשית), בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, תיבת בראשית כתיב בב' רבתי, בי"ת רבת"י בגימטריא אתרו"ג ערב"ה לול"ב הד"ס.

31 וז"ל המדרש שם: ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר זה אברהם שהדרו הקדוש ברוך הוא בשיבה טובה שנאמר (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים וכתיב (ויקרא יט, לב) והדרת פני זקן, כפות תמרים זה יצחק שהיה כפות ועקוד על גבי המזבח, וענף עץ עבות זה יעקב מה הדס זה רחוש בעלין כך היה יעקב רחוש בבנים, וערבי נחל זה יוסף, מה ערבה זו כמושה לפני ג' מינין הללו כך מת יוסף לפני אחיו. דבר אחר פרי עץ הדר זו שרה שהידרה הקדוש ברוך הוא בשיבה טובה שנאמר (בראשית יח, יא)

אין זוהר הק' לייגט אנדערש אויס (ויחי דף רד:), ער זאגט די דריי הדסים איז די דריי אבות, און די צוויי ערבות איז אקעגן משה ואהרן, און די לולב איז אקעגן יוסף, און די אתרוג אקעגן דוד, די שבעה רועים, אינגאנצן אין אנדערן סדר (וכן אנו אומרים ביהי רצון בשעה שאוגדין את לולב).

האדמו"ר מלויעב-טשערנאביל: דער מדרש זאגט פארוואס איז די ערבות קעגן יוסף, אזוי ווי די ערבות ווערט פארפוילט די ערשטע, איז יוסף געשטארבן די פריער'דיגע. האב איך געזאגט יוסף איז בבחינת צדיק, צדיק זה יסוד, די יסוד זעהט מען נישט, ס'טוט זיך א גאנצע וועלט, אבער מ'זעהט נישט דעם יסוד.

רבינו: יוסף איז געווען אין מצרים ועמד בצדקו (לשון רש"י עה"פ (שמות א, ה)) ויוסף היה במצרים), שטייט אין מדרש (ויקרא רבה לב, ה) בזכות יוסף שעמד בנסיון נגדרו כל ישראל עמו, דאם איז דער יסוד פון כלל ישראל.

איז אזוי. לולב קומט אויס איז קעגן יוסף, די ברכה מאכט מען על נטילת לולב, איז פארשטייט מען 'וליוסף אמר מבורך"ת ה' ארצו' (דברים לג, יג), די ברכה מאכט מען פאר יוסף, על נטילת לולב.

דער בני יששכר (מאמרי חדש תשרי, מאמר י"א) נעמט אויך אן אז דער לולב איז אקעגן יוסף.[32]

ס'איז דא אסאך רמזים אויף לולב, לול"ב איז גימטריא חיי"ם, ס'איז משפיע חיים (פרע"ח שער הלולב פ"ג). דורשי רשומות האבן געזאגט ו'טהר ל'בינו ל'עבדך ב'אמת איז די ראשי תיבות לול"ב (הובא בברך משה לסוכות, מאמר אעלה בתמר אות א').

ונפרד רבינו ממנו בברכה: א גוטע וואך, א געזונטע וואך, א געזונטן וויינטער און א געזונטן תמיד.

ואברהם ושרה זקנים, כפות תמרים זו רבקה מה תמרה זו יש בה אוכל ויש בה עוקצין כך העמידה רבקה צדיק ורשע, וענף עץ עבות זו לאה מה הדס זה רחוש בעלין כך היתה לאה רחושה בבנים, וערבי נחל זה רחל מה ערבה זו כמושה לפני ג' המינין כך רחל מתה לפני אחותה.

32 וז"ל שם: מברכין על נטילת לולב דייקא ולא על נטילת אתרוג וכיוצא, כתב האריז"ל משום דלולב רמז ליסוד אבר המוליד ממשיך השפע מן דעת עליון לנוה אפרין (פע"ח שע' הסוכות פ"ג) עיי"ש דבריו הקדושים, ולדעתי נרמז הדבר הזה במסורת התורה, נמסר ב' פעמים וליוסף ריש פסוקא, וליוסף יולד (בראשית מא, נ), וליוסף אמר מבורכת (דברים לג, יג), כבר ידעת יוסף הוא בחינת יסוד אבר המוליד ממשיך השפע מן ריש דרגין עד סוף כל דרגין, וזהו שנמסר ריש פסוק וליוסף יולד על כן וליוסף אמר מבורכת, רצ"ל להיות יוסף יסוד ראש לתולדה, על כן הוא ראש לאמירת הברכה, ודי בזה.

קול התמימים

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במסיבת השבע ברכות להחתן הרב יואל טייטלבוים שליט"א
בן הגה"צ רב דקהלתינו הק' בוויליאמסבורג שליט"א

יום ג' פרשת חיי שרה תשפ"א לפ"ק - בבית מדרשינו הגדול בוויליאמסבורג יצ"ו

דוד המלך זאגט אין תהלים (תהלים קכב, א), **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך.** כ'האב געקלערט אזוי, ס'איז דא א שיין ווארט ס'איז געדרוקט פון בעלזער רב רבי אהרן ז"ל, אבער כ'האב עס געזעהן געדרוקט בשם רבי יהושע'לע בעלזער ז"ל (הובא בבאר שלמה מהדו"ת מערכת ב אות ה). ברענגען זיי אראפ אזוי א ווארט אין חידושי מהר"א פון בעלזער רב אין פרשת ואתחנן, ברענגט ער אראפ או ס'שטייט אין ספרי קבלה, מקדש של מעלה איז מכוון קעגן מקדש של מטה, די בית המקדש של מעלה איז מכוון קעגן דעם בית המקדש של מטה (שיר השירים רבה ד, ד), מקדש של מעלה ווער האט עס אויפגעבויעט, הקב"ה און זיין מחנה האבן אויפגעבויעט אין וואנט, איז געקומען אברהם און האט אויפגעבויעט דעם צווייטן וואנט, איז געקומען יצחק און האט אויפגעבויעט דעם דריטן וואנט, יעקב אבינו האט אויפגעבויעט דעם פערטן וואנט, און משה רבינו האט געמאכט דעם דאך.

זאגט ער אזוי, וואס הייסט ווער ס'האט געבויעט הקב"ה מיט זיין מחנה, דער אויבערשטער האט אויפגעבויעט, ס'איז דא א שם הקודש, א הייליגן שם מחנ"ה, וואס איז בגימטריא הונדערט און דריי (103), מיט דעם שם מחנ"ה [דהשם של בנין הוא חס"ד א"ל ומספרו מחנ"ה. ובזה מדוקדק הלשון הקב"ה ומחנ"ה דיליה] האט הקב"ה אויפגעבויעט דעם ערשטן כותל פונעם בית המקדש, איז געקומען אברהם אבינו און ער האט אויך צוגעלייגט הונדערט און דריי, אברהם אבינו קראו הר (פסחים פח.) [כמו שאמר הכתוב (בראשית כב יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה], ה"ר מיטן כולל איז צוויי הונדערט און זעקס (206) [שהוא ב' פעמים מחנ"ה], ווייל אברהם האט צוגעלייגט נאך הונדערט און דריי וועלן ער האט געבויעט דעם צווייטן כותל, איז געקומען יצחק און ער האט אויך צוגעלייגט הונדערט און דריי, יצחק קרא שדה [ויצא יצחק לשוח בשדה (בראשית כד סג)], שד"ה איז בגימטריא דריי הונדערט און ניין (309) [שהוא ג' פעמים מחנ"ה], שטימט עס. איז געקומען יעקב און האט צוגעלייגט אויך הונדערט און דריי, איז קראו בית [ויקרא שם המקום ההוא בית אל (בראשית כח יז)]. בי"ת איז בגימטריא פיר הונדערט און צוועלעף (412) [שהוא ד' פעמים מחנ"ה]. איז געקומען משה רבינו און ער האט געמאכט דעם דאך, ואתחנן איז בגימטריא תקט"ו, פינעף הונדערט און פופצן (515) [שהוא ה' פעמים מחנ"ה], משה רבינו האט צוגעלייגט דעם דאך, [ולכן התפלל משה רבינו תקט"ו תפלות (דברים רבה יא, י) ואמר (דברים ג כד) אתה החילות להראות את עבדך וגו' אעברה נא ואראה וגו' ההר הטוב הזה והלבנון, כי אמרו חז"ל בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, וכיון שהחילות להראות לי גמר בנין בית המקדש של מעלה, אעברה נא ואראה ההר הטוב הזה והלבנון, לבנות בית המקדש של מטה]. אזוי ברענגט ער אראפ. (וכעין זה כתב בנחלת יעקב פ' ויצא ובאבני שהם שם).

האב איך געקלערט אזוי, שטייט אין זרע קודש (פר' בלק) וועז א איד איז מקדש א פרוי זאגט ער "הרי את מקודשת

לי כדת משה וישראל", ה'רי א"ת מ'קודשת איז די ראשי תיבות "האם", מיטן ווארט "לי" שטעלט זיך צוזאם דעם שם אלהי"ם [שממתיקין על ידי הקידושין, עיי"ש בדבריו הק']. הרי את מקודשת לי און נאכדעם איז מען ממשיך כדת משה וישראל, שטייט אין תשב"ץ (סימן תקמ"ה) ישרא"ל איז די ראשי תיבות א'ברהם י'צחק י'עקב ש'רה ר'בקה ר'חל ל'אה, קומט אויס אזוי, אברהם מיט שרה, יצחק מיט רבקה, און יעקב מיט רחל און לאה, שלשה אבות און ד' אמהות. וועז עס בויעט זיך א אידישע שטוב איז עס א מקדש מעט, דער מקדש מעט איז מעין דמעין פון בית המקדש של מטה און פון בית המקדש של מעלה, וועז עס בויעט זיך א אידישע שטוב געבט דער אויבערשטער א כח אין איין וואנט, אברהם אבינו בויעט די צווייטע וואנט, יצחק אבינו בויעט די דריטע וואנט, יעקב אבינו בויעט די פערטע וואנט, און משה רבינו מאכט דעם דאך. "הרי את מקודשת לי", דאס איז דאך דעם אויבערשטע'ס נאמען, אזוי זאגט דער זרע קודש, דאס איז דער כותל וואס הקב"ה בויעט. "כדת משה וישראל", ישראל איז א'ברהם מיט ש'רה, י'צחק און ר'בקה, י'עקב מיט ר'חל און ל'אה, זיי בויען די אנדערע דריי וועגט, כדת "משה" וישראל, משה רבינו וואס ער מאכט דעם דאך, אזוי בויעט זיך א אידישע שטוב א מקדש מעט, ס'איז דא א חלק פון הקב"ה.

דעם ראפשיצער רב'ס מאמע זי האט דאך געזאגט דעם טייטש "שמחתי באומרים ל"י בית ה' נלך", שמחתי, איך פריי זיך, באומרים ל"י, וועז מ'זאגט דעם הרי את מקודשת לי, בית ה' נלך [כן מתאמרא דבר חכמה שאמרה אמו של הרה"ק מראפשיץ זללה"ה כי בימים ההם לא הלכו הבתולות בביהמ"ד עד אחר הנשואין, ועל כן אמרה שמחתי באומרים ל"י, היינו שהיה לה שמחה כשאמרו לה ל"י, היינו הרי את מקודשת לי, כי על ידי זה בית ה' נלך, יכולה לילך לביהמ"ד].

שמחתי באומרים לי, כ'האב מיך געפריידט וועז מ'האט געזאגט הרי את מקודשת לי, דעם שם אלקים, וואס דעמאלטס איז בית ה' נלך, ס'איז נישט נאר די אבות וואס יעדער איינער האט צוגעליגט צו דעם בית, נאר ס'איז א בית ה' וואס דער אויבערשטער איז אויך, איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, דאס איז דער חלק פון כותל וואס הקב"ה בויעט וועז איינער בויעט א אידישע שטוב. די מחנ"ה אלקי"ם וואס דער אויבערשטער בויעט.

וויל איך אנוואונטשן פאר מיין חשובער אייניקל, דער אויבערשטער זאל העלפן, ער איז געגאנגען אונטער די חופה און געזאגט דעם הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל, ער זאל זוכה זיין ס'זאל זיין איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, ס'זאל זיין טאקע א בית, לתפארת האבות, די אבות הקדושים יעדער איינער וואס האט געשטעלט א חלק איינעם כותל, הקב"ה וואס האט א חלק, און משה רבינו על גביהם דאס איז די דאך, דער אויבערשטער זאל העלפן אז די שטוב זאל זיין ראוי אויף השראת השכינה, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן האבן א גליקליך לעבן, מאה ועשרים שנה מיט תענוג ונחת, קענען עוסק זיין בתורה מיט הרחבת הדעת, דער אויבערשטער זאל העלפן בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, דורות ישרים ומבורכים מיט געזונט און מיט נחת און הרחבת הדעת און מיט אלעם גוטן.

דער היימישער עולם איז זיך משתתף דא ביי די שמחה פון שבע ברכות, דער אויבערשטער זאל העלפן, עס איז מיר א עונג וועז איך קום אריין דא צום היימישן ציבור דא אין וויליאמסבורג זיך צו פריין ביי די שמחת שבע ברכות פון מיין זוהן, די קהילה דא איז וויליאמסבורג א קהילה נאה וחסודה, א שיינע השוב'ע קהילה, בתי מדרשות מהודרות, אויסער דעם ביהמ"ד דא, וואס איז א מקום תורה און א מקום תפילה, א חשובער כולל, ס'זיצן דא הונדערטער יונגעלייט, פיר הונדערט און פופציג יונגעלייט זיצן דא און זענען עוסק בתורה בהתמדה רבה, דער כולל דא איז פקיע שמיה אין גאנץ וויליאמסבורג, עד כדי כך ס'איז דא וואוילע יונגעלייט וואס זיי האבן געלערנט אין אנדערע ישיבות, אנדערע מקומות, זיי ווילן זיך קובע זיין א גוטן מקום תורה, זענען זיי בוחר דא צו קומען דא אין דעם כולל. ב"ה אין ביהמ"ד זיצט מען און מ'לערנט א גאנצע וואך מ'דאוועגט שבת, חסידישע אידן קומען זיך צוזאמען דאוועגען, אקעגן איבער אויך אין ביהמ"ד אידן קומען לערנען, מ'זיצט און מ'לערנט. און אין אלע אנדערע בתי מדרשים אויך, ב"ה אונז האמיר שיינע בתי מדרשות דא אין שטאט דא אין וויליאמסבורג, אנדערע דריי, צוויי איז שוין עקזעסטירנדע ס'איז דא שיינע בתי מדרשות נהדרות כ'רעד פון א גאנצע וואך, די פערטע ענדיגט זיך יעצט, און די פינעפטע האלט זיך

דוגמאות

אינמיטן בויען, עס וועט אי"ה זיין חמשה חומשי תורה, שיינע בתי מדרשות נהדרות. און וואס הייסט שיינע בתי מדרשות, אז ס'איז פול מיט מתפללים, ס'איז פול מיט לומדי תורה, ס'זיצן אידן מ'לערנט און מ'דאוונט, תורה עבודה וגמילות חסדים, דאס הייסט א שיין חסיד'יש ביהמ"ד, דאס הייסט א שיין ביהמ"ד, דאס פנימיות, דאס וואס ווארימקייט, ווארימע ערליכע חסיד'ישע אידן. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל וויטער קענען מוסיף זיין נאך א ביהמ"ד ס'איז דא חלום צו בויען נאך א ביהמ"ד דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל עס קענען אויפבויען, דער אויבערשטער זאל העלפן. דאס איז די בתי מדרשות.

חוץ פון דעם איז דא פריוואטע הייזער, בתים כשרים, חשוב'ע בעלי בתים פון די קהילה, ערליכע חשוב'ע בעלי בתים וואס זענען קובע עתים לתורה און זיי לערנען און מ'דאוונט מ'איז מחנך קינדער על דרך התורה הישרה שיינע ערליכע לעבטיגע געבענטשטע אידישע הייזער מיט ערליכע קינדער חינוך הבנים והבנות מ'דארף נישט אריין גיין אין די מוסדות וואספארא שיינע מוסדות דא איז דא, די תלמוד תורה מיט די בית רחל מיט די ישיבות קטנות, ס'איז דא זעקס ישיבה קטנות, מיט די ישיבה לצעירים, אזעלעכע שיינע מוסדות, די בעלי בתים זאלן זעהן מוסיף צו זיין מיט שיעורי תורה, זיצן אין ביהמ"ד זיצן און עוסק זיין בתורה.

דא אויף דעם פלאץ וואו אונז זיצן מיר יעצט, נאך פאר ס'איז געווען א בנין דא ס'איז נאך געווען דא א אוהל ווער ס'געדענקט, האט מען מייסד געווען דא אויף דעם פלאץ חבורת יסודי התורה ווער ס'געדענקט וואס ס'איז געווען דא, ל"ג בעומר איז עס געווען דא אויף דעם פלאץ, ס'איז שוין ב"ה אדורך א לאנגע צייט, מ'האט שוין אדורך געלערנט שיינע פאר מסכתות אין ש"ס, ס'איז געווען דעמאלטס מ'האט געלאכט פונעם גאנצן רעיון, כ'מיין היינט לאכט שוין קיינער נישט, אלע קהילות האבן אונז נאכגעמאכט, ס'איז דא ווער ס'זאגט עס אפען, און ווער ס'זאגט עס נישט, ווער ס'שעמט זיך צו זאגן, יעדער האט אונז נאכגעמאכט, און ב"ה אונז האבן מיר נישט קיין 'קאפי-רייט' פונקט פארקערט יעדער זאל נאכמאכן און נאכטוהן אסאך גוטע זאכן פון אונזער קהילה.

כ'וועל זאגן א זאך, שוין מער ווי צעהן יאר וואס כ'האב גע זאגט – איך מיין טאקע אויך אין דעם מקום איז עס געווען – אויף די וויין, כ'האב געזאגט אז די וויין איז זייער שוואך, מ'האט יארן לאנג געגעסן זייער שוואכע מצות, כ'האב מעורר געווען, מ'האט מיך פארשריגן מ'איז משנה די מסורה, מ'האט געשניטן היי יאר וויין ס'קומט שוין נישט פון לאנג-איילענד, מ'שניידט שוין נישט פון דארט וואו מ'האט געשניטן אמאל, נישט ווייל אין לאנג-איילענד וואקסט שוין מער נישט קיין וויין, נאר זיי שעמען זיך מודה צו זיין על האמת אז מ'האט געגעבן פאר אידן צו עסן שוואכע מצות יארן לאנג, יא, מ'האט געגעבן פאר אידן שוואכע מצות, ווייל ס'האט נישט געפאסט מודה צו זיין על האמת, שטילערהייט פון יאר צו יאר איז עס נתרבה געווארן, כ'מיין רוב מצות פון בעקערי פלוני ופלוני קומט שוין פון קאליפארניע וואס איז אין שכינות פון אריזאנע אדער ענדליכע מקומות, ווער ס'וויסט דעם אמת, און כ'האב געשריגן די גאנצע צייט, כ'האב מיך נישט ארום געקריגט, כ'האט געוואוסט דער אמת וועט ארויף קומען, ווי לאנג קען מען בלאפן, אידן עסן היינט מער כשר'ערע מצות ווי מיט יארן צוריק, איך דאנק דעם הייליגן באשעפער אז כ'האב א חלק אין דעם. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען וויטער טובן נאך אסאך גוטע זאכן, מ'מאכט נישט נאך תיקף, קודם פארשרייט מען און נאכדעם מאכט מען נאך.

דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין אלע זאלן זיין געזונט און דינען דעם הייליגן באשעפער מיט נחת און הצלחה און סייעתא דשמיא, און כ'וויל זאגן א מזל טוב פאר מיין חשוב'ער זוהן דער רב דא פונעם ביהמ"ד און די קהילה דא אין ווילאמסבורג, ער איז עומד לנס, ער שטייט דא בראש פון די קהילה און ער געבט זיך אפ מיט די ישיבות קטנות און מיט די בחורים, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל האבן גרויס הצלחה אין אלע ענינים, ב"ה אזא שיינע מקוה וואס מ'האט אויפגעבויעט, א הערליכע מקוה לשם ולתפארת, און נאך אנדערע פעולות נשגבות, דער אויבערשטער זאל העלפן פאר אלע מחותנים, דער אויבערשטער זאל העלפן לכל הקהל הקודש יעדער זאל זעהן נחת דקדושה דורות ישרים ומבורכים ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן אלע וועלן זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק בב"א.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט ז"צ זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ד

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

טימו טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היוורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוציא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת היכנס נכדו ני"ו לעוהתוה"מ

אצל חתנו הגה"צ רבי יוסף רוקח שליט"א

ולרגל שמחת הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל נכדו הרב ישראל יעקב יוקל טייטלבוים שליט"א
ר"מ בישיבת באר התורה

בן חתנו הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א
רב ביהמ"ד ויואל משה - ברך משה בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו

מרכז המוסדות החרדיים ישאל

מסאטמאר

קרית יואל
בני ברק

בהשגחת כ"ק מרן רבינו הגדיל שליט"א

בעיסוד כ"ק מרן רבינו הקדוש חיינוכ"י

תודה וקול זמרה

מדיחזקן מקום וקידוב ליבאה, נביע בזה ברבת הודאה, ונשגר מזלא טבא וגדיא יאה,
לידידינו היקר וההחשוב המהולל בתשבחות, בליל המעלות והמידות, אין גומדין עליו
את ההלל ברננה, בהתמסרותו למען מוסדותינו בכל עת ועונה,

מוה"ר קלמן אליעזר לעווי הי"ו

עסקן נמרץ של מוסדות יטב לב באדה"ק

לרגל שמחתו בהכנס בנו היקר יניק וחכים

כמר יוסף לייב נ"י

לעול התודה והמצוות

יה"ר שיזכה לראות ולרוות רב תענוג ונחת מתוך שמחה ואודה, וימשיך לעמוד
לימינינו לשם ולתפארה, ויזכה לאושר ועושר והרחבת הדעת, ששון ושמחה בכל עת,

המברכים בשיר וקול תודה

הנהלת מוסדות סאטמאר

קרית יואל - בני ברק

ויזמרון לך שירין ורחשין
בירושלים קרתא דשופריא

באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים, בשבח וסילודים, להריק שפעת ברכותינו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, איש המעלה, מאד נעלה, יראת שמים חופף על פניו, שמו הטוב הולך לפניו, ידיד כל בית ישראל עדת מי מנה, העומד לימינינו בכל עת ועונה, בעושה ובמעשה ברוח נבונה, משליך עצמו מנגד לטובת מוסדותינו הק' במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

מוה"ר קלמן אליעזר לעווי הי"ו

עסקן נמרץ לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל הכנס בנו לעול התורה והמצות

כמר יוסף לייב נ"י

מה' יתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א

יש כר צבי יואל

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **רחל לאה**

בראך ז"ל

בת הרה"ח ר' **שמואל חיים** ז"ל

נלב"ע א' כסלו

הונצח ע"י בנה

מוה"ר **שמואל חיים בראך** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **פייגא**

דייטש ז"ל

בת הרה"ח ר' **משה יהודה** ז"ל

נלב"ע כ"ח מרחשון

הונצח ע"י בנה מוה"ר **אהרן מתתי' דייטש** הי"ו

אב"י במאנסי יע"א

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

י'עלה ו'יבא א'יחולי ל'בבינו

באותות הוקרה וחיבה, נשגר בזה ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהורא נפישא, ובמיוחד מוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים, ה"ה

מו"ה **יואל** ברד"ש

גאלדבערגער הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרונו, באירוסי בנו למזל טוב ובשעטו"מ

החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, תורה ויר"ש וחסידות אצלו כלולה

החתן כמר משה הי"ו

עב"ג הח' שתחי' למז"ט בת ידידינו הרבני הנכבד והנעלה,

מו"ה **יואל** ב"ר אהרן **זופניק** הי"ו

יה"ר שיזכו לראות ולרוות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, מתוך הרחבת הדעת, ויוכלו להמשיך בפעולותיהם הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, בבריות גופא ונהורא נפישא, וכל טוב סלה

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות

בני ברק יצ"ו